

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้สมบูรณ์ด้วยความร่วมมือและกรุณาอย่างยิ่ง จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข รองศาสตราจารย์ ดร. สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล ที่ได้กรุณา ให้คำแนะนำ ปรับปรุง แก้ไข จนกระทั่งมีความพร้อมสมบูรณ์ในเนื้อหาและสาระ ของวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ ผู้ทำการวิจัยขอขอบคุณและรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่มีให้ไว้ ณ ที่นี้ เป็นเบื้องต้น

และขอขอบพระคุณกัลยาณมิตร ยุทธชัย จอมพงษ์ ผู้ซึ่งให้ความช่วยเหลือทั้ง ข่าวสาร สาระ คำแนะนำ ปรีกษา ตลอดจนกิจกรรมที่กระทำร่วมกันในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในครั้งนี้ และมีอาจล้มความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลของคอมพิวเตอร์ในระบบ spss ของ คุณณัชชา มาลัย ในการทำวิจัยฉบับนี้ ขอขอบคุณพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ทั้ง 407 คน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของการวิจัย ขอขอบคุณ คุณปิยะวรรณ วีระสกุลรักษ์ ในการช่วยพิมพ์ผลงานวิจัยรวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ของการศึกษาระดับนี้ ขอขอบคุณคุณคุณชฎิ สุรเสียง แห่งร้านอาหารจานเครื่องเขียนในการตรวจทาน แก้ไข จัดเรียงรูปเล่ม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีอาจละเลยกับความรัก ความอาทร ความห่วงใยของคุณทองอร นวอศวานนท์ ผู้เป็นมารดาที่ให้กับข้าพเจ้าตลอดมา

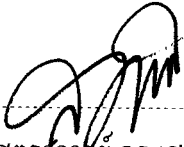
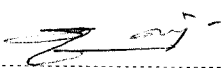
การศึกษาและผลงานวิจัยในครั้งนี้ เป็นผลจากการอบรม กล่อมเกลา สั่งสอน จาก คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถ ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน นับเป็นความ โชคดีของผู้วิจัยที่ได้มีโอกาสเรียน เพื่อรู้ในขอบเขตของวิชาทางรัฐศาสตร์ อันจะเป็นหลักของแนวคิดในการศึกษา วิเคราะห์ ดำรงตน ของผู้วิจัยเอง ขอให้คุณความดีจาก ท่านเหล่านี้ คงอยู่และเป็นที่ประจักษ์ เป็นแบบอย่างที่ดี ต่อชนรุ่นหลังสืบไป

นายสุริยน นวอศวานนท์

มีนาคม 2550

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)
ชื่อและนามสกุล นายสุรียน นวอสุวรรณนท์
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไครเลิศ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
การเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่ 13 เดือน กันยายน พ.ศ. 2550

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

ผู้วิจัย นายสุริยน นวอสุวรรณนท์ **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข (2) รองศาสตราจารย์
 ดร.สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล **ปีการศึกษา** 2549

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของประเทศ พ.ศ. 2548 โดยจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การมีความสนใจทางการเมือง การมีความรู้ทางการเมือง การมีสำนึกทางการเมือง

โดยในการศึกษาครั้งนี้ ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ทุกระดับชั้น 407 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 5,469 คน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เป็นไปตามสมมติฐาน 1 ข้อ คือ การมีความสนใจทางการเมืองต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงต่างกัน แต่ในกิจกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2548 ไม่แตกต่างกัน และไม่เป็นไปตามสมมติฐาน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การมีความรู้ทางการเมือง การมีสำนึกทางการเมือง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน การมีส่วนร่วมทางการเมือง

Thesis title: Political Participation of the Flight Attendants of the Thai Airways International Public Company Limited

Researcher: Mr. Suriyon Nava-us-sawanont; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Dr. Senee Camsook, Assistant Professor ; (2) Dr. Supin Sripunvoraskul, Associate Professor; **Academic year:** 2006

ABSTRACT

The research study entitled “Political Participation of the Flight Attendants of the Thai Airways International Public Company Limited” was undertaken to determine the political participation and the level of political participation on voting general election and campaign supported for general election in 2005. The factors would influence of Thai Airways International Flight Attendants namely gender, age, working years service, political interests, political knowledge and political consciousness.

The samples used for this research study consisted of 407 peoples from 5,469 all classes of Thai Airways International Limited Flight Attendants. Outcomes and recommendations were derived using percentage, means, standard deviation, t-test and ANOVA for statistic.

The finding were that political participation of the flight attendants of the Thai Airways International Public Company Limited., Corresponded to the level of political interests in campaign supported for general election in 2005 as expected in the hypothesis. However, there were 6 variables that did not correspond to the hypothesis, namely gender, age, working years service, social groups member, political knowledge and political consciousness.

Keywords: Flight Attendants, Political Participation

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	11
สมมุติฐานการวิจัย.....	12
ขอบเขตการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	15
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	18
แนวคิดชนชั้นกลาง.....	37
แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง.....	40
การแพร่ของวัฒนธรรม.....	42
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
ข้อมูลทั่วไปของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน).....	44
สภาพพนักงานรัฐวิสาหกิจการบินไทย.....	54
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	56
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การทดสอบเครื่องมือ	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน	63
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีความสนใจข่าวสารการเมือง.....	68
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการมีความรู้ทางการเมือง.....	70
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการมีความสำคัญทางการเมือง	72
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง	74
ตอนที่ 6 ผลการทดสอบสมมุติฐาน	77
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
สรุปการวิจัย	99
อภิปรายผล	101
ผลการทดสอบสมมุติฐาน	104
ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้	107
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	108
บรรณานุกรม	109
ภาคผนวก.....	117
ก ข้อมูลของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน).....	118
ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของ.....	120
เครื่องมือวิจัยและการขออนุมัติทดสอบเครื่องมือวิจัย	
ค แบบสอบถามเพื่อทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในรูปแบบ IOC.....	125
ง การทดสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	135
จ แบบสอบถาม เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ.....	140
พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)	
ประวัติผู้วิจัย.....	149

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 63	63
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเพศ	
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 64	64
(บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามอายุ	
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 64	64
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามระดับการศึกษา	
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 65	65
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	
ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 65	65
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	
ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 66	66
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามตำแหน่งงานในปัจจุบัน	
ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 66	66
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเป็นสมาชิกกลุ่มหรือ	
ชมรมทั้งภายในและภายนอกบริษัทฯ	
ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 67	67
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม	
ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพนักงานต้อนรับ 68	68
บนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)	
เกี่ยวกับการมีความสนใจข่าวสารการเมือง	
ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 70	70
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับการมีความรู้ทางการเมือง	
ตารางที่ 4.11 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ 72	72
พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)	
เกี่ยวกับการมีความสำคัญทางการเมือง	

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.12 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ 74 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปเมื่อครั้งที่ผ่านมา	74
ตารางที่ 4.13 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ 76 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับการสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา	76
ตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ 77 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเพศ	77
ตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 78 ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับ บนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเพศ	78
ตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 80 ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเพศ	80
ตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ 81 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามอายุ	81
ตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ 82 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามระยะเวลาปฏิบัติงาน	82
ตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ 83 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามการเป็นสมาชิกหรือชมรม	83

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 84 ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามการเป็นสมาชิกหรือชมรม	84
ตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 86 ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามการเป็นสมาชิกหรือชมรม	86
ตารางที่ 4.22 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ 87 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามมีความสนใจทางการเมือง	87
ตารางที่ 4.23 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 88 ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามมีความสนใจทางการเมือง	88
ตารางที่ 4.24 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 90 ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามมีความสนใจทางการเมือง	90
ตารางที่ 4.25 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ 91 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง	91
ตารางที่ 4.26 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 92 ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง	92
ตารางที่ 4.27 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 94 ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง	94
ตารางที่ 4.28 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ 95 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามมีความสำนึกทางการเมือง	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.29 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 96	96
ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามมีความสำคัญทางการเมือง	
ตารางที่ 4.30 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วม 98	98
ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามมีความสำคัญทางการเมือง	

๙

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	11

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เป็นคำกล่าวหรือการแสดงทรรศนะเกี่ยวกับการกำเนิดรัฐของปรัชญาเมธีชาวกรีกอย่าง อริสโตเติล (Aristotle) และก็มีนักปรัชญาอื่นๆ ที่มีแนวความคิดคล้ายคลึงกันนี้ เช่น เพลโต (Plato) และมาร์กซ์ (Marx) ท่านเหล่านี้แม้จะมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องกระบวนการดำเนินการของรัฐ หน้าที่และการเปลี่ยนแปลงของรัฐ แต่ก็เน้นกำเนิดของรัฐว่ามาจากเหตุผลอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ตอบสนองสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติหรือบางพวกก็คิดว่าธรรมชาติมีเหตุผล และแนวทางการเปลี่ยนแปลงไปสู่จุดหมายที่แน่นอน ใครจะฟันไม้ได้ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กับสังคมสู่จุดหมายอย่างไรใดอย่างหนึ่งโดยธรรมชาติ รัฐมีลักษณะเป็นสิ่งมีชีวิตที่เจริญเติบโต มนุษย์เป็นเพียงอวัยวะ หรือองค์ประกอบที่ทำให้รัฐเติบโต (ปรีชา ช่างขวัญยืน 2538 : 104) แนวความคิดนี้ได้ปรากฏอยู่ในงานเขียนเรื่อง อุดมรัฐ (The Republic) ของเพลโต จนก่อเกิดเป็น ทฤษฎีธรรมชาติ (The Natural Theory) ซึ่งผู้ที่ศึกษาหรือสนใจทางสังคมหรือรัฐศาสตร์ต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้เป็นปฐมบท การทำความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์อันเป็นรากฐานของสังคมดังที่กล่าวมาแล้วทำให้เกิดแนวคิดในการปกครองรัฐอย่างหลากหลายรูปแบบ ปัญหาดั้งเดิมที่มีมานับแต่มนุษย์เข้ามารวมกันอยู่ในสังคม และแม้ในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถจะหาข้อยุติอย่างเด็ดขาดได้ คือปัญหาที่ว่ารูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดนั้นคืออะไร รัฐกับประชาชนควรมีความสัมพันธ์กันใดในลักษณะใด จึงจะทำให้มนุษย์ยังคงรักษาเสรีภาพไว้ได้ ในขณะที่ระบบการปกครองมีอำนาจพอในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติและระงับความขัดแย้งที่มีอยู่ในสังคม

ความขัดแย้งในเรื่องแนวความคิดและวิธีปกครอง มีรากฐานมาจากความปรารถนาอย่างเดียวกันดังกล่าวข้างต้น คือการบรรลุถึงสังคมที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข แต่แนวทางที่เสนอแนะการแสวงหาความสุขซึ่งมีมากมายแตกต่างกันกลับนำปัญหา มาให้เรา ความขัดแย้งทางความคิดนำไปสู่การต่อสู้ทำลายล้างชีวิตคนและทรัพย์สินอย่างประมาณค่ามิได้ สงครามโลกและสงครามระหว่างชาติที่เกิดขึ้นหลายครั้ง ทำไปในนามของการช่วยให้ลัทธิ

การเมืองบางอย่างสามารถอยู่ได้ เช่น “ทำให้โลกปลอดภัยสำหรับประชาธิปไตย” หรือ “ปลดปล่อยประชาชนและประชาชาติเพื่อเอกราชอันแท้จริง” เป็นต้น (ชยอนันต์ สมุทวนิช 2519 : คำนำ)

สังคมโลกในปัจจุบันได้มีการแบ่งรูปแบบการปกครองออกเป็นสองแนวทางหรือรูปแบบใหญ่ๆ คือ การปกครองแบบประชาธิปไตย กับ การปกครองแบบไม่เป็นประชาธิปไตย (แม้การปกครองแบบที่ไม่เป็นประชาธิปไตยจะพยายามบอกสังคมโลกว่าตนเองได้ปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเพิ่มคำว่า “ประชาธิปไตย” (democracy) ใส่ไว้ในชื่อประเทศก็ตาม) การปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้มีการพัฒนาระบบและรูปแบบอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีปัญหาของการให้คำจำกัดความของคำว่า ประชาธิปไตย

หากกล่าวถึงระบอบประชาธิปไตยอาจมองเป็น 2 แบบ คือ ประชาธิปไตยโดยทางตรง และประชาธิปไตยโดยทางอ้อม ทฤษฎีการปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่า เสียงของประชาชน หรือ Vox Populi นั้น เป็นที่มาของตัวบทกฎหมาย แต่เนื่องจากผู้ร่วมรัฐธรรมนูญในประเทศประชาธิปไตยมักจะกำหนดให้กระบวนการนิติบัญญัติเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งเท่ากับจำกัดทั้งระยะเวลาและน้ำหนักเสียงของประชาชนลงไป นอกจากนั้นยังได้ผสมผสานเสียงของประชาชนกับเสียงอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องและไม่ได้มีแหล่งที่มาที่เป็นประชาธิปไตย วิธีการต่างๆ ที่จะกล่าวถึงต่อจากนี้ไปยังเป็นผลเนื่องมาจากความไม่ไว้วางใจในรัฐสภา ซึ่งบังเกิดขึ้นจากความกลัวในลักษณะที่รูสโซ (Rousseau) กลัว คือกลัวสภาผู้แทนราษฎรจะไม่เป็นตัวแทนของเจตจำนงทั่วไป (general will)

ด้วยเหตุนี้เอง จึงมิได้มีความพยายามที่จะนำระบบนี้ไปใช้กับพื้นที่ที่มีพลเมืองอยู่อย่างหนาแน่น นอกจากรูปแบบการควบคุมรัฐสภามีให้ดูแก่อำนาจดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีรูปแบบการควบคุมรัฐสภาอีกหลายรูป ที่สำคัญก็คือ

1. การออกเสียงประชามติ (referendum)
2. การให้ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย (initiative)
3. การให้ประชาชนลงมติเพื่อตัดสินปัญหาของชาติ (Plebiscite)
4. การถอดถอน (recall)

รูปแบบประชาธิปไตยของชาติต่างๆ ในปัจจุบันยังไม่มีความเห็นพ้องต้องกันในข้อที่ว่า รูปแบบประชาธิปไตยแบบใดเป็นแบบที่เหมาะสมที่สุด นั่นก็คือ มีความเหมาะสมที่สุดในทุกกาลเวลาและสถานที่ และสำหรับชาติทุกๆ ชาติ มักจะประยุกต์ใช้ประชาธิปไตยในลักษณะที่แตกต่างกันอย่างมาก นักรัฐศาสตร์ชาวออร์เวได้เคยนับจำนวนประชาธิปไตยว่ามีทั้งสิ้นประมาณ 300 แบบ ในจำนวนนี้มีใช้เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงทั้งหมด เช่นเดียวกับที่ไม่มีประชาธิปไตยแบบใดซึ่งเป็นที่ใฝ่ประสงค์ของทุกชาติ (สนธิ เตชานันท์ 2548 : 114-125)

โดยรวมหลักใหญ่ๆ ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือ ประชาชน เพราะระบอบประชาธิปไตยโดยอำนาจทุกอำนาจถือว่าส่งผ่านมาจากประชาชนซึ่งเป็นผู้มอบหมาย โดยจะผ่านตัวแทนหรือใช้อำนาจโดยตรงก็ตาม ฉะนั้นการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยจึงต้องมีส่วนร่วมจากประชาชนในประเทศนั้นๆ ทุกหมู่เหล่า ประเทศไทยได้สถาปนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 แต่การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยไม่ก้าวหน้าเข้มแข็งเท่าที่ควรจะเป็น โดยมีนักวิชาการ นักวิจัย นักวิจารณ์ ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา และหนึ่งในเหตุผลของปัญหาในการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยก็คือ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าอย่างจริงจัง จึงทำให้ผู้วิจัยมีความปรารถนาที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเป็นกลุ่มประชากรที่มี ต้นทุนทางด้านต่างประเทศ (international value) อาจสูงกว่าประชากรที่อาศัยหรือพำนักภายในประเทศในกลุ่มอื่น มีประสบการณ์ต่างแดน (aboard experience) หรือโลกทรรศน์ต่างแดน (aboard perspective) อันอาจเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติในการปรับปรุงและพัฒนาทั้งระบอบการปกครอง เศรษฐกิจ และสาธารณสุขโลก ฯลฯ ในฐานะที่ปรึกษาจากประสบการณ์ต่างแดน ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากต่างประเทศหรืออื่นๆ เหตุผลที่สนับสนุนการกล่าวอ้างนี้ คงเปรียบเทียบได้จากกรณีที่ทั้งภาคการเมือง ภาคข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคธุรกิจ ได้ส่งบุคคลากรเพื่อไปศึกษาดูงานในต่างประเทศ แต่โดยส่วนมากก็เป็นระยะเวลาจำกัด และแต่ละส่วนงานก็เสียค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้เป็นจำนวนเงินที่มากต่อครั้ง ประโยชน์ที่ได้รับกลับมาในช่วงระยะเวลาอันจำกัดอาจเป็นข้อมูลที่ไมเพียงพออันจะก่อให้เกิด วิสัยทัศน์ (vision) เพื่อการพัฒนาแบบบูรณาการ (integration development) ในขณะที่พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน โดยเนื้องานต้องปฏิบัติหน้าที่ที่มีจุดหมายปลายทางเป็นต่างประเทศ และยังครอบคลุมเกือบทุกภูมิภาคของโลก ไม่ว่าจะเป็น อังกฤษประเทศแม่แบบประชาธิปไตย รัฐสภาแบบจารีตประเพณี สหรัฐอเมริกาประเทศแม่แบบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี ฝรั่งเศสก็มีแบบแผนประชาธิปไตยเฉพาะตัว และยุโรปตะวันออกกลุ่มประเทศซึ่งเกิดนวัตกรรมใหม่ทางเศรษฐกิจในนาม อี.ยู (E U = European union) ซึ่งเป็นผลพวงการปกครองแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย ส่วนประเทศในแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฮองกง ไต้หวัน อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินเดีย บังกลาเทศ ปากีสถาน เนปาล พม่า ลาว ตะวันออกกลางบางประเทศ รวมถึงแอฟริกาและเอเชียแปซิฟิกอย่างออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ซึ่งมีเค้าโครงการปกครองแบบอังกฤษ ในส่วนที่แตกต่างทางการปกครองที่มีข้อมูลมาจากระบบคอมมิวนิสต์ เช่น จีน รัสเซีย พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินจะเดินทางไปและกลับจากประเทศเหล่านี้แบบหมุนวน โดยพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จะปฏิบัติหน้าที่ตามตารางบินของแต่ละเดือน

แต่ละบุคคลประมาณ 5-10 เที่ยวบิน โดยส่วนมากจะไม่เข้าสถานที่ที่จะเดินทางไป และในแต่ละเที่ยวบินก่อนที่จะเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่จะต้องมีการประชุม (briefing) เพื่อศึกษาแบบของเครื่องบินที่จะปฏิบัติในเที่ยวบินนั้นๆ ว่ามีอุปกรณ์ที่จะช่วยชีวิตทั้งของผู้โดยสารและของตนเองอะไร และอย่างไรบ้างเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน¹

หลังจากเสร็จกระบวนการข้างต้นหัวหน้างานหรือผู้จัดการประจำเที่ยวบิน (air purser or inflight manager) จะแนะนำการอำนวยความสะดวกและบริการตามกฎหมายของบริษัทและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลต่อประเทศหรือเมืองที่จะปฏิบัติในเที่ยวบินนั้นๆ รวมถึง วัฒนธรรม

¹ การบินไทยมีเครื่องบินในฝูงบินของบริษัท จนถึง ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 จำนวน 87 ลำ มี 7 แบบ เครื่องบิน กล่าวคือ โบอิง 747 จำนวน 20 ลำ โบอิง 777 จำนวน 14 ลำ โบอิง 737 จำนวน 10 ลำ แอร์บัส A 340 จำนวน 8 ลำ แอร์บัส A 330 จำนวน 12 ลำ แอร์บัส A 300 จำนวน 20 ลำ และ ATR 72 จำนวน 2 ลำ [บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) 2549: 19]} รวมถึงดูแลผู้โดยสารเกี่ยวกับความปลอดภัย และการบริการอำนวยความสะดวกเมื่อก้าวเข้ามาอยู่ในเครื่องบิน ซึ่งการเดินทางโดยเครื่องบินหรืออากาศยาน ตามกฎการบินระหว่างประเทศ สายการบินทุกสายจำเป็นต้องควบคุมดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยในอากาศยานเป็นอันดับแรก (frist priority) เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก หากการกระทำหรือการบริการใด ขัดหรือส่อเสี่ยงต่อความปลอดภัยภายในอากาศยาน พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินมีสิทธิ (right) ในการห้ามหรือขัดขวางมิให้มีการกระทำหรือปฏิบัติ อันอาจจะเกิดหรือขัดต่อความปลอดภัยนั้นๆ การบริการอำนวยความสะดวกถือเป็นเรื่องรองลงมา แต่การแข็งขันของธุรกิจการบินในปัจจุบันพยายามที่จะซุกซุกขายในด้านการบริการเป็นประเด็นหลักทำให้ผู้โดยสารทั่วไปอาจไม่เข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินในหน้าที่ที่ต้อง (พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จะต้องเข้ารับการอบรมการเผชิญภาวะฉุกเฉิน (emergency) ของทุกแบบเครื่องบินที่ตนเองมีใบอนุญาต (licence) ให้ปฏิบัติงานในเครื่องบินนั้นๆ ได้ อบรมการปฐมพยาบาล (first aid) ทุกปีๆ ละหนึ่งครั้ง โดยการอบรมครั้งแรกจะต้องเรียนรู้การทำคลอดบนเครื่องบินด้วย และจะมีการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อป้องกันตนเอง การเข้าควบคุม การใส่กุญแจมือรวมถึงการดูแลผู้โดยสารลักษณะในขณะควบคุมให้ถูกต้องตามมาตรฐานของ FBI กับผู้โดยสารที่ไม่ปฏิบัติตามกฎการบิน (unruly passenger) เช่น มีอาการมึนเมา เอะอะไว้วาย พุดอันเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามลวนลามผู้โดยสารอื่น รวมถึงพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคำเตือนจากพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินอันเกี่ยวเนื่องกับกฎนิรภัยการบิน ในระดับหัวหน้างาน หรือพนักงานที่มีอาวุโสจะได้รับการอบรมการเจรจาต่อรองกับการก่อการร้ายตามแต่โอกาส)

อุปนิสัยประจำถิ่นของประชากร ฯลฯ อันเป็นพื้นฐานของการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (cultural transmission) ซึ่งวิธีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะทำโดยวิธีการสอนซึ่งอาจจะเป็นการสอนโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ สิ่งที่ถ่ายทอดได้แก่ พฤติกรรมแบบแผนหรือกฎเกณฑ์และวิธีการดำเนินชีวิตว่าควรจะทำหรือกระทำอย่างไร (จุมพล หนิมพานิช 2543: 103) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการแพร่ทางวัฒนธรรม (cultural diffusion) ผู้การรับรู้ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินทั่วไป ในการปฏิบัติหน้าที่บนเครื่องบิน พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินจะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้โดยสารจากหลากหลายสัญชาติและชนชาติ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งทางด้านวัฒนธรรม เทศกาล อาหาร รวมถึงการเมืองการปกครองทั้งของประเทศไทยและทั่วโลกตามแต่สถานการณ์จะอำนวย หลังจากให้บริการอาหารและเครื่องดื่มแล้ว บางครั้งอาจได้มุมมองใหม่ๆ หรือความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับแนวคิด วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภาวะทางการเมืองของเมืองนั้นๆ ตามจุดหมายปลายทางที่กำหนด เมื่อปฏิบัติภารกิจบนเครื่องบินเรียบร้อยแล้วจนถึงจุดหมายปลายทางพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินก็จะเข้าพำนักตามเมืองหรือประเทศนั้นๆ เพื่อรอปฏิบัติหน้าที่ขากลับเข้าประเทศไทย ช่วงระยะเวลานี้จึงมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ หาประสบการณ์ หรือแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความเป็นอยู่ของสังคมนั้นๆ สภาพกายภาพของบ้านเมือง สภาพภูมิอากาศ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พฤติกรรมของประชาชน รสนิยม อาหารการกิน การแต่งกาย โครงข่ายการคมนาคม สภาพถนน ฯลฯ ในสถานการณ์จริง อันนำมาซึ่งองค์ความรู้ระดับหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความสนใจ ใส่ใจของแต่ละบุคคล เมื่อมีประสบการณ์มากจากอายุงานเมื่อสอบเลื่อนขั้นขึ้นเป็นหัวหน้างานก็มีโอกาสถ่ายทอดประสบการณ์นั้นต่อรุ่นน้องต่อไป อันเป็นหนึ่งในหน่วยของการกล่อมเกลாதงสังคมที่เป็นกลุ่มปฐมภูมิ (primary group) ที่ ชาร์ลส์ ฮอร์ตัน คูลี (Charles Horton Cooley) ให้คำจำกัดความไว้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิที่มีการติดต่อกันแบบเผชิญหน้า (face to face association) (จุมพล หนิมพานิช 2543: 109) ซึ่งกลุ่มปฐมภูมินี้ประกอบด้วย ครอบครัว (family) โรงเรียน (school) กลุ่มเพื่อน (peer groups) ในระหว่างการพำนักอยู่ต่างประเทศหรือแม้กระทั่งเมื่อกลับมาประเทศไทยแล้วก็ตามพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัท การบินไทย บางส่วนก็มีการพบปะ สังสรรค์ กันและมีการแลกเปลี่ยนรู้ความคิดเห็นทางการเมืองและสังคมทั้งกับเพื่อนชาวต่างชาติที่สนิทและชาวไทย การมีโอกาสได้พบปะสนทนากับชาวต่างชาติและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งเรื่องทั่วไปและการเมือง อันอาจทำให้พัฒนาไปสู่ความทันสมัยทางการเมือง (political modernization) ได้ หากต้องการเรียนรู้หรือศึกษาเรื่องใดจากประเทศใดเป็นการเฉพาะก็สามารถที่จะกระทำได้อย่างต่อเนื่องและประหยัดงบประมาณ ซึ่งในส่วนของการทำหน้าที่ที่นอกเหนือจากหน้าที่ประจำก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและสัญญาการว่าจ้างของแต่ละสายการบิน ในส่วน of พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นกรณีศึกษา

ที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเกือบทุกคนจะมีพื้นฐานการศึกษาระดับปริญญาตรี (เพราะพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินในอดีตรับผู้จบการศึกษาจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป) จากหลายสาขาวิชาและจากหลากหลายสถาบันทั่วประเทศรวมถึงบางสถาบันในต่างประเทศ บางส่วนสำเร็จการศึกษาแล้วเข้าทำงานด้านนี้เลย บางส่วนมีประสบการณ์การทำงานด้านอื่นๆ มาก่อนจะเข้าทำงานด้านนี้ กลุ่มประชากรในการศึกษาเหล่านี้ล้วนมีศักยภาพในหลายๆ ด้าน จัดเป็นประชาชนชั้นกลางของประเทศไทย เนื่องจากเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจหรือกลุ่มคนคอปขาว (white collar) ที่เป็นความคาดหวังของสังคมไทยในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบประชาธิปไตยและเป็นพลังถ่วงดุลอำนาจกับกลุ่มชนชั้นสูงดังที่ ฌ็อง-ฌัก เซอร์เรส (2548: 219-220) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า ในประเทศที่ต้องการปฏิรูปปฏิวัติประชาธิปไตยจะมีคนทุกกลุ่มเข้าร่วม แต่พอได้สิ่งนั้นมาแล้วก็จะมีแย่งชิง ใช้ประโยชน์จากประชาธิปไตย ในการแย่งชิงนั้นใครมีโอกาสที่สุด สังคมมันเคลื่อนตัวไปสู่ทุนนิยม กลุ่มทุนจะมีพลังที่สุด ในที่สุดแล้วประชาธิปไตยก็จะถูกจัดการโดยทุนเมื่อถูกจัดการโดยทุน ประชาธิปไตยก็จะถูกตกแต่งเต็มสติต่อเติมให้รับใช้ผลประโยชน์ของทุนเป็นหลัก แต่ถ้าชนชั้นกลางมีพลัง บวกชนชั้นล่างแล้วมีพลังมาก คนชั้นกลางกับคนชั้นล่างก็จะช่วงชิงเอาประชาธิปไตยนั้นมาต่อเติมให้รับใช้ผลประโยชน์ของคนชั้นกลางและคนชั้นล่างเป็นด้านหลัก

จากกระแสการตื่นตัวและพลวัตของประชาธิปไตยในประเทศไทย ก่อนปี พ.ศ. 2540 อันหนูนเนื่องเป็นผลให้เกิด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2540 ประชาชนทุกหมู่เหล่าต่างขานรับ และตอบสนองระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เต็มรูปแบบ อาจกล่าวได้ว่า เป็นนิมิตหมายที่ดีของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย มีการบัญญัติหรือข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับองค์กรกลางและการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งประเทศแม่แบบประชาธิปไตยอย่างอังกฤษหรือสหรัฐอเมริกายังไม่เคยกำหนดไว้ นับเนื่องเป็นความทันสมัยของโลกประชาธิปไตย และสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่ต้องมีการพัฒนาและตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา นอกจากข้อกำหนดที่เกี่ยวกับองค์กรกลาง รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดบทบาทของผู้ที่จะทำงานหรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองครอบคลุมไว้เกือบทุกส่วน การเลือกสรรหรือการสรรหาที่มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่ล้าแล้วบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญหรือบทเฉพาะกาล อาจกล่าวได้ว่าทุกมิติทางการเมืองได้บัญญัติไว้เกือบทุกบริบทรวมถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน บทบาท หน้าที่และสิทธิ์ต่างๆ ที่พลเมืองของไทยพึงกระทำและไม่พึงกระทำ

การมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นพื้นฐานทางการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยที่ใช้ในปกครองประเทศนั้นๆ หากขาดซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนคงไม่ก่อให้เกิดประชาธิปไตยเต็มรูปแบบได้ หนึ่งใน

ความหมายของการพัฒนาการทางการเมืองอันเป็นที่ยอมรับของนักรัฐศาสตร์ทั่วไปหมายถึง เรื่องของการระดมประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการขยายการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เคยจำกัดอยู่แต่เฉพาะชนชั้นนำตามแบบฉบับของสังคมจารีตประเพณีมาสู่มวลชน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าในระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ 2545 : 11) การปกครองภายใต้หลักกฎหมายในปัจจุบันกฎหมายจะเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดอำนาจหน้าที่ตลอดจนรับรองการใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวขององค์กรรัฐ ดังนั้นองค์กรที่ใช้อำนาจในการออกกฎหมายจึงเป็นองค์กรแห่งอำนาจอธิปไตยโดยแท้ซึ่งก็คือฝ่ายนิติบัญญัติที่รวมตัวกันภายใต้สถาบันที่เรียกว่ารัฐสภาอันเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนในฐานะองค์กรอภิปไตยได้ดำเนินการผ่านกระบวนการการเลือกตั้งกำหนดผู้แทนขึ้นมาแล้วมอบหมายให้ทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของประชาชนซึ่งรวมถึงการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนในการออกกฎหมายด้วย (ชรินทร์ สันประเสริฐ 2545 : 8) เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2545 : 51) ได้กล่าวไว้ว่า 70 ปี ของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มีความแข็งแกร่งนั้นเป็นสิ่งที่ล้มเหลวมาโดยตลอดในอดีต การปฏิรูปการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 คงจะมีผลทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งขึ้นได้ในระดับหนึ่งหากการปฏิรูปการเมืองดังกล่าวยังคงมุ่งเน้นที่โครงสร้าง กระบวนการ และวิธีการตามรัฐธรรมนูญเพียงลำพัง โดยมองข้ามหรือละเลยการปฏิรูป “บุคลากรทางการเมือง” ทั้งในส่วนของผู้นำทางการเมืองและประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนคนไทยก็คือรากเหง้าของสังคมไทย และประชาชนคนไทยก็คือสถาบันการเมืองรากฐานในระบบการเมืองซึ่งมีภาระโดยตรงในการกำหนดจุดหมายปลายทางและทิศทางของประเทศ ความแข็งแกร่งของระบอบประชาธิปไตยในอนาคตขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักสองประการเป็นสำคัญก็คือ คุณภาพและคุณธรรมทั้งในส่วนของผู้นำการเมืองและประชาชน การปฏิรูปผู้นำทางการเมืองตามแนวรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2540 และการปฏิรูปประชาชนโดยใช้กระบวนการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองในระดับต่างๆ โดยการให้การศึกษาทางการเมือง (political education) ผ่านสถาบันทางสังคมต่างๆ อย่างเอาจริงเอาจัง ฉะนั้นหากผู้นำการเมืองและประชาชนได้รับการปฏิรูปไปพร้อมกันก็จะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองและประชาชนได้รับการปฏิรูปไปพร้อมๆกันก็จะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองไทยไปสู่การมีความแข็งแกร่งของระบอบประชาธิปไตยในอนาคต ตลอดระยะเวลา 50 กว่าปีที่ผ่านมา มีข้อสังเกตว่าผู้นำประเทศและประชาชนส่วนหนึ่งที่มีความตื่นตัวทางการเมือง มีความเชื่อและเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ผิดพลาดคือถือว่า การจัดรูปแบบการปกครอง (การมีรัฐธรรมนูญ มีกฎหมายเลือกตั้ง มีพรรคการเมือง) และวิธีการของประชาธิปไตย (การมีระบอบรัฐสภา การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์

ในการตัดสินใจ มีการเลือกตั้ง) เป็นการบรรลุถึงความเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์แล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ยังไม่แยกวิธีการทางประชาธิปไตยออกจากเป้าหมายของประชาธิปไตย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2543 : 57 -58)

แม้ในส่วนของพรรคการเมืองซึ่งเป็นบริบทหนึ่งของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยยังคงต้องได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วมจากประชาชน พรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญต่อระบบการเมืองสมัยใหม่ทุกระบบ ทั้งประชาธิปไตยและเผด็จการ ความแตกต่างสำคัญคือ ประเด็นการให้สิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชนส่วนใหญ่ในชาติ ในรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยได้เปิดกว้างโอกาสทางการเมืองมากกว่าระบอบเผด็จการทุกรูปแบบ และชาติสำคัญในยุโรปและอเมริกาก็ได้พัฒนาแนวทางประชาธิปไตยก้าวหน้าตามลำดับ พร้อมๆ กับระบบพรรคการเมืองที่มีระดับความเป็นสถาบันทางการเมือง คือได้รับการยอมรับจากประชาชนและมีความชอบธรรมค่อนข้างมาก (เสนีย์ คำสุข 2545 : 56)

แม้ในส่วนของ การปฏิรูประบบราชการหากประชาชนไม่ให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมก็คงจะไม่บรรลุสิ่งที่ ประธาน สุวรรณมงคล (2540 : 101) กล่าวไว้ว่าการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรถือเป็นนวัตกรรมทางความคิดใหม่ในการจัดโครงสร้างระบบราชการ โดยใช้ภารกิจและยุทธศาสตร์เป็นตัวจัดโครงสร้างระบบราชการ แต่่นวัตกรรมชิ้นนี้จำกัดตัวอยู่ในวงแคบเฉพาะฝ่ายการเมืองและผู้ชำนาญการกลุ่มเล็กๆ ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาสังคมเท่าที่ควร ดังปรากฏว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิรูประบบราชการครั้งนี้ที่ไปสู่สาธารณะมีจำกัดมาก จนบางครั้งก่อให้เกิดความสับสน คลางแคลงใจ ไม่เข้าใจในหมู่ประชาชนและผู้ที่จะได้รับผลกระทบ จึงกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิรูประบบราชการที่ขาดการมีส่วนร่วมจากสาธารณะและเร่งรีบจนก่อให้เกิดความสงสัยในทางลบต่อการปฏิรูประบบราชการครั้งนี้ของรัฐบาล และในเรื่องเดียวกัน อิศระ สุวรรณกุล (2545 : 105) ได้มีแนวคิดเชิงสนับสนุนว่า ความพลั้งพลาดประการสำคัญของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายปฏิรูประบบราชการซึ่งถือว่าเป็นวาระแห่งชาติเกี่ยวข้องกับความสามารถอธิบายให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องรับรู้และเข้าใจ ความพลั้งพลาดที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่ไม่ให้ข้าราชการในทุกระดับ ในทุกส่วนงาน ตลอดจนประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะที่เป็นวาระแห่งชาติสำคัญนี้

ในส่วนของการเมืองระดับท้องถิ่นเช่นกรุงเทพมหานคร การมีส่วนร่วมของประชาชนก็ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาและติดตามเพราะมีนัยสำคัญกับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศ ดังที่ ฐปนรรต พรหมอินทร์ (2545 : 130) ได้สรุปไว้ว่า แม้ว่าผลของการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและสมาชิกสภาเขตจะเป็นไปตามการคาดหมายของคนส่วนใหญ่ คือมีผู้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งในอัตราที่ต่ำและไม่ใช่ว่าเสียงส่วนใหญ่ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่สิ่งสำคัญ

ประการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นคือ การที่คนกรุงเทพมหานครขาดจิตสำนึกของการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ยังคงเป็นกลุ่มคนที่นั่งเฉย ไม่ใส่ใจ และปล่อยให้การบริหารงานของกรุงเทพมหานครเป็นเรื่องของคนกลุ่มหนึ่งเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม โดยความเห็นส่วนตัวของฐปนรรต พรหมอินทร์ แล้วมีความเห็นและเชื่อว่า “การเลือกตั้ง” มิได้เป็นเพียงวิธีการเดียวที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง แม้ช่วงเวลาของการเลือกตั้งจะเสร็จสิ้นไปแล้ว แต่ในฐานะประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ ก็ยังสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น ชักถาม หรือเฝ้าติดตามตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นได้อยู่เสมอและตลอดเวลา แต่ที่สำคัญยิ่งกว่าคือ ทุกคนต้องมีจิตสำนึกและเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้การเมืองท้องถิ่นเป็นอย่างที่ตนต้องการ เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่ทุกคนใฝ่ฝันต้องการจะให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

ถ้ากล่าวถึงประชาธิปไตยในปัจจุบัน เพื่อที่จะให้ได้เห็นถึงความเป็นจริงของระบอบประชาธิปไตยที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน สนธิ เตชานันท์ ได้เปรียบเทียบให้เห็นระบอบประชาธิปไตยของอังกฤษเป็นแม่แบบ กล่าวคือ

1. ระบอบการปกครองโดยประชาชน แนวความคิดที่ว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบซึ่งประชาชนปกครองตนเอง
2. การปกครองโดยรัฐสภา ทศนะที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในอังกฤษก็คือทศนะที่ว่า คุณลักษณะของประชาธิปไตยอังกฤษอยู่ที่อำนาจทางการเมืองทั้งหมดรวมอยู่ที่สมาชิกรัฐสภาที่ได้รับการเลือกตั้งโดยเสรี

งานวิจัยชิ้นนี้ที่มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) อันมีสถานะเป็นกลุ่มชนชั้นกลางที่หมายถึงคนที่ประกอบอาชีพโดยวิชาชีพมักอยู่ในภาคบริการ หรือมีฉะนั้นก็อยู่ในภาคการผลิตแบบตลาดที่เข้มข้น (นิธิเอียวศรีวงศ์ 2550 : 33) ซึ่งพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) บางคน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเด่นชัดกับบทบาทสำคัญต่อระบบการเมืองไทยในระดับหนึ่งร่วมกับกลุ่มชนชั้นกลางอื่นๆ เช่น การต่อต้านเผด็จการทหารที่กรุงเทพมหานคร อันเกิดจากการรัฐประหารเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยคณะ รสช. และนำไปสู่เหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” บางส่วนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหภาพพนักงานรัฐวิสาหกิจการบินไทยอันมีบทบาทในการต่อต้านมติของรัฐบาลในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจทุกรัฐบาล และเคยเรียกร้องให้ปฏิบัติตามกฎหมายการประกอบอาชีพของคนไทยในการขับยานพาหนะ การต่อสู้เรียกร้องสิทธิประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของพนักงานต่อผู้บริหารและต่อรัฐบาล การเข้าร่วมในการชุมนุมระดับประเทศต่อรัฐบาลกับสหภาพพนักงานรัฐวิสาหกิจอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ฯลฯ พนักงานต้อนรับบน

เครื่องบินของ บริษัท การบินไทยจำกัด (มหาชน) โดยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง มีโอกาสเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อสิ่งพิมพ์ค่อนข้างมาก กล่าวคือในแต่ละเที่ยวบินจะมีการนำ นิตยสารและหนังสือพิมพ์ที่หลากหลายขึ้นไว้ทุกเที่ยวบิน อาทิ มติชน สยามรัฐ สุดสัปดาห์และรายวัน รวมถึง ไทยรัฐ เคลิวิวิสต์ ไทยโพสต์ แนวหน้า ข่าวสด คมชัดลึก บ้านเมือง โพสต์ทูเดย์ พิมพ์ไทย กรุงเทพธุรกิจ สยามธุรกิจ ฐานเศรษฐกิจ บางกอกโพสต์ เดอะเนชั่น เป็นต้น จึงเป็นประเด็นที่ นำศึกษาอันอาจมีนัยสำคัญต่อประเด็นปัญหาของการวิจัยในการพัฒนาการเมืองการปกครองหรือด้านอื่นๆในอนาคตได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการทำวิจัยถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ใน 2 กิจกรรม หลักๆ คือ กิจกรรมในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป (พ.ศ. 2548) และกิจกรรมการสนับสนุนการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป (พ.ศ. 2548) โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีเพศต่างกัน ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

2.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีอายุต่างกัน ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

2.4 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีอายุงานต่างกัน ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

2.5 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม หรือชมรม และไม่เป็น ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

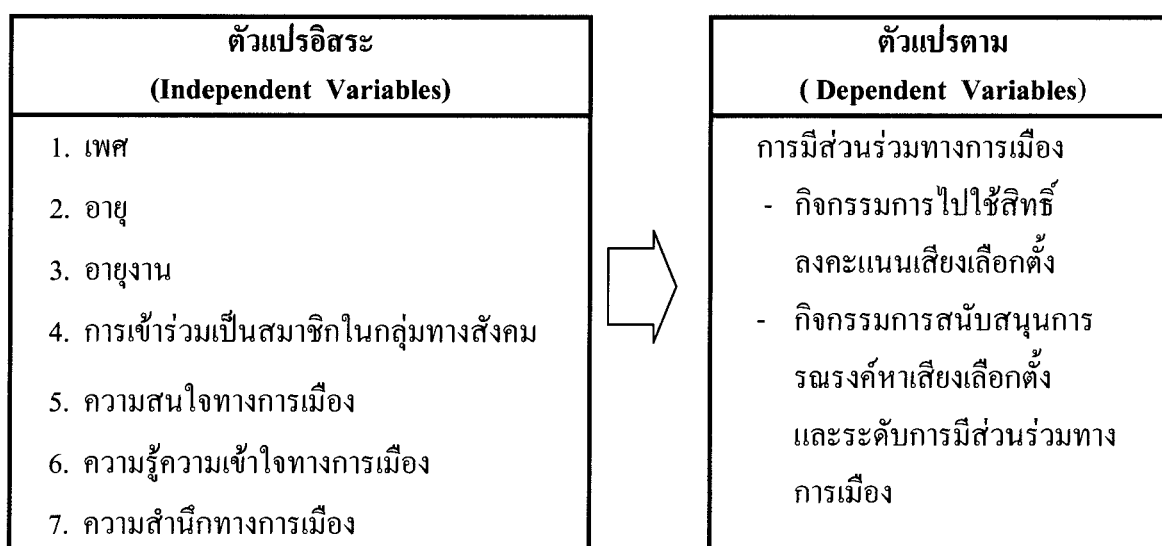
2.6 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีความสนใจทางการเมืองต่างกัน ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

2.7 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีความรู้ทางการเมืองต่างกัน ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

2.8 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีความสำนึกทางการเมืองต่างกัน ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวคิดชนชั้นกลาง แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง แนวคิดการแพร่ของวัฒนธรรม เป็นหลักใหญ่ๆ ของการวิเคราะห์ศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพิสูจน์สมมุติฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อความเข้าใจง่ายขึ้นอาจนำเสนอเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมุติฐานในการวิจัย

- 4.1 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน
- 4.2 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน
- 4.3 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีอายุงานต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน
- 4.4 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่เป็นสมาชิกในกลุ่มหรือชมรมทางสังคมและไม่เป็น มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน
- 4.5 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีความสนใจทางการเมืองต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน
- 4.6 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน
- 4.7 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีความสำนึกทางการเมืองที่ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตและประเด็นเพื่อการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ 3 ประเด็นหลัก คือ

5.1 ขอบเขตด้านประชากร กำหนดจะศึกษาพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งในปัจจุบันบริษัท การบินไทย จำกัด มีพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินทั้งสิ้น 5,469 คน แยกเป็นเพศชาย 2,157 คน เพศหญิง 3,175 คน เป็นระดับหัวหน้างาน (air purser) 366 คน แยกเป็นเพศชาย 190 คน เพศหญิง 175 คน เป็นระดับผู้จัดการ (inflight manager) 228 คน แยกเป็นเพศชาย 192 คน เพศหญิง 36 คน ที่เหลือเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินทั้งชั้นประหยัด (economy class) ชั้นธุรกิจ (business class) และชั้นหนึ่ง (first class) 4,775 คน แยกเป็นเพศชาย 1,775 คน เพศหญิง 2,038 คน (ดูรายละเอียดที่ภาคผนวก ก)

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ในการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย

ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ (พ.ศ. 2548) รวมถึงการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ หรือ รมรงค์หาเสียงเลือกตั้งในทุกระดับชั้น

5.3 ขอบเขตด้านเวลา งานวิจัยชิ้นนี้ได้เริ่มลงมือสืบค้นด้านเนื้อหา ข้อมูล ตั้งแต่เดือน มกราคม 2549 เริ่มพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยเดือนพฤศจิกายน 2549 แล้วเสร็จจากกระบวนการ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามในเดือนมกราคม 2550 เริ่มส่งแบบสอบถามใน ต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2550 รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดในปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2550 นำเข้า ประมวลผลในคอมพิวเตอร์ระบบ spss และแปรผลที่ได้แล้วเสร็จในเดือนมีนาคม 2550 นำเข้าสู่ กระบวนการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน (Flight Attendant) หมายถึง พนักงานต้อนรับ บนเครื่องบินของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

6.2 หัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน (Air Purser) หมายถึง หัวหน้าพนักงาน ต้อนรับบนเครื่องบินซึ่งมีหน้าที่ดูแลและควบคุม ความปลอดภัย ความสะอาดสบาย การบริการ ในห้องโดยสารบนเครื่องบินให้เป็นไปตามมาตรฐานขององค์การการบินพลเรือนนานาชาติ (International Civil Aviation Organization : ICAO) และมาตรฐานของการบินไทย ในเครื่องบิน พิสัยไกล

6.3 ผู้จัดการเที่ยวบิน (Inflight Manager) หมายถึง ผู้จัดการประจำเที่ยวบินซึ่งมี หน้าที่ดูแลและควบคุม ความปลอดภัย ความสะอาดสบาย การบริการ ในห้องโดยสารบน เครื่องบินให้เป็นไปตามมาตรฐานขององค์การการบินพลเรือนนานาชาติ (International Civil Aviation Organization : ICAO) และมาตรฐานของการบินไทย ในเครื่องบินพิสัยไกล

6.4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้กระทำ กิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง ซึ่งมีผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายหรือการ ตัดสินใจของฝ่ายบริหารบ้านเมืองในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เป็น ทางการเมืองหรือไม่เป็นทางการเมือง แต่ต้องเป็นไปตามความสมัครใจ ตั้งใจหรือพอใจของบุคคลนั้นๆ เป็น สำคัญ

6.5 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง จำนวนค่าที่เป็นตัวเลขทั้งค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุก กิจกรรม อันสามารถพิสูจน์ผลในทางสถิติได้

6.6 ความสนใจทางการเมือง หมายถึง การที่บุคคลกระตือรือร้นกับการให้ความสนใจและแสวงหา เปิดรับข่าวสารทางการเมือง (Media Exposure) จากทุกสื่ออย่างสม่ำเสมอ มีพฤติกรรมแสดงออกต่อการรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ และได้มีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน

6.7 ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ทางการเมืองอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมายที่กำหนดทั้งจากการศึกษา ค้นคว้าหรือสังเกต รวมถึงวิธีการเรียนรู้ต่างๆ และสามารถกระทำกิจกรรม แปลความหมายหรือคาดคะเนได้อย่างถูกต้อง

6.8 ความสำนึกทางการเมือง หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึก นึกคิด ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง ต้องมีปฏิสังขม และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในอันที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือผู้อื่น มีความตระหนักและมองเห็นคุณค่าของระบอบการเมืองจากความรู้อันมี

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1. เพื่อทราบถึงระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่แท้จริงว่ามีระดับใด เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการรณรงค์ให้เกิดการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาทางการเมืองการปกครองในอนาคตได้

7.2 เพื่อทราบผลของปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ตามสมมติฐานและสามารถนำไปกำหนดเป็นกลยุทธ์ต่อการพัฒนาทางการเมืองการปกครองได้

7.3 เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบสำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้าในประเด็นนี้ทั่วไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

มีผู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองไว้หลากหลายทัศนะ ดังที่ผู้วิจัยจะได้นำมาเสนอเป็นความเหมือนในความต่างจากบางท่านที่น่าสนใจ ดังนี้

ก้องเกียรติ มณฑาพันธุ์ (2546 : 8) มีแนวความคิดเกี่ยวกับการเมือง คือ การที่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้อำนาจจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม หรือกิจกรรมที่สำคัญๆ ในสังคม ตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด ซึ่งประชาชนอาจจะมีผลประโยชน์ร่วมกันหรือขัดกันก็ได้

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2543 : 7) “การเมือง” (Politics) เป็นเรื่องสำคัญที่สุดในสังคมมนุษย์เพราะเป็นเรื่องของอำนาจที่จัดสรรผลประโยชน์ในสังคมนั้นๆ การเมืองจึงเป็นตัวกำหนดกิจกรรมที่สำคัญๆ ของสังคมแทบทุกแง่มุมเลยทีเดียว อาทิ การที่จะใช้ระบบเศรษฐกิจแบบใด หรือจะมีการศึกษาในรูปแบบใด หรือการจะมีศาสนาประจำชาติหรือไม่ ไปจนแม้กระทั่งการสร้างเขื่อน การขุดถนนวางท่อ ที่อาจเอื้อประโยชน์หรืออาจทำความเดือดร้อนให้แก่เราเมื่อไหร่ก็ได้

คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2544 : 1) ให้ความหมายของคำว่าการเมืองสรุปได้ว่าเป็นกระบวนการตัดสินใจแทนคนในสังคมที่เรียกว่ารัฐและเมื่อการเมืองได้ตัดสินใจในนามสังคมนั้นๆ ไปแล้วก็มีผลให้ทุกคนในสังคมนั้นยอมรับและปฏิบัติตาม

จ่านง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2545: 87-88) ให้ความหมาย “การเมือง” ว่าเป็นกิจกรรมทางสังคมหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจสังคมมีแบบแผนต่างๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมหรือความสัมพันธ์ทางอำนาจ เช่น แบบแผนที่กำหนดว่าใครเป็นผู้มีอำนาจ การที่จะได้อำนาจมีกฎเกณฑ์วิธีการอย่างไร มีการแบ่งสรรอำนาจกันอย่างไร มีวิธีการและขอบเขตในการใช้อำนาจอย่างไร ตลอดจนแบบแผนในการสืบทอดหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจ แบบแผนเหล่านี้เรียกว่า สถาบันการเมือง นักสังคมวิทยาถือว่าสถาบันการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบสังคมในฐานะเป็นวิธีการควบคุมทางสังคมอย่างเป็นทางการ

ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร (2542 : 88-89) ให้ความหมายของ “การเมืองแบบใหม่” ว่าเป็นการเมืองที่ไม่สนใจทั้งรัฐ ประชาชาติและพรรคการเมือง ในฐานะที่เป็นตัวแสดงหลักทางการเมืองอย่างการเมืองแบบเก่า ไม่สนใจตั้งพรรคการเมืองและลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่จะพยายามมองหาวิธีการสร้างอำนาจแบบใหม่ที่อยู่นอกวงการเมืองแบบเก่าให้ได้ขณะเดียวกันการเมืองแบบใหม่ก็มีความเห็นแตกต่างไปจากการเมืองแบบเก่าในเรื่องของอำนาจด้วย กล่าวคือ อำนาจมิได้กระจุกตัวหรือผูกขาดอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งเป็นการเฉพาะที่รัฐหรือพรรคการเมืองอย่างการเมืองแบบเก่า แต่อำนาจจะกระจายอยู่ทั่วไปในสังคม

ฐิติราช หนองหารพิทักษ์ (2535 : 13) กล่าวว่า การเมือง มีความหมายสองอย่าง คือ หมายถึง การต่อสู้กันหรือร่วมมือกันให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองรัฐประการหนึ่ง และหมายถึงวิธีการหรือระบบในการจัดการให้มหาชนหรือสังคมอยู่กันอย่างปกติสุข โดยการใช้อำนาจกระจายผลประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนกลุ่มต่างๆ อีกประการหนึ่ง

พฤทธิสาณ ชุมพล (2535 : 23) “การเมือง” เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจ ตกลงใจ เพื่อที่จะจัดสรรทรัพยากรและเพื่อควบคุมการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมด้วยการกำหนดและปฏิบัติตามข้อบัญญัติ รวมทั้งการยอมรับการใช้อำนาจสังคม โดยที่มักจะมีทางบังคับ (sanction) ในรูปแบบของการลงโทษหรือการให้รางวัลอยู่ด้วยเสมอ แต่อาจจะมีมาตรการอย่างอื่น เช่น ในสังคมที่พัฒนาแล้วอาจจะใช้วิธีการชักชวนและการต่อรองประนีประนอม ส่วนในสังคมกำลังพัฒนาที่มีความเห็นร่วมกันในสังคมน้อย มักจะมีการใช้วิธีการคุกคาม การตัดสินใจบนการต่อสู้

สุจิต บุญบงการ (2542 : 21-22) อธิบายการพัฒนาทาง “การเมือง” ว่าเป็นเรื่องของความสามารถของระบบการเมืองในการรักษาเสถียรภาพทางการเมือง ในขณะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของการสร้างความเป็นสถาบันให้กับระบบการเมือง

สถาบันผู้หญิงกับการเมือง (2541 : 1) กล่าวว่า การเมือง คือหัวใจของการพัฒนาประเทศเป็นกลไกของการดำเนินชีวิต การเมืองจึงเป็นเรื่องของทุกคน ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางด้านทุนทรัพย์ เวลา สติปัญญา สนับสนุนเลือกคนดีมีคุณธรรมมีความสามารถเป็นผู้แทน

สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2536 : 29-35) อธิบายว่า “การเมือง” คือ การใช้อำนาจในการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

สนธิ เตชานันท์ (2543 : 249) ให้ความหมายเสถียรภาพทางการเมืองว่าเป็นความกลมกลืนกันระหว่างปัจเจกบุคคล สถาบันการเมือง และอุดมการณ์ที่เป็นที่ยึดถือของคนส่วนใหญ่ในระบบการเมืองนั้น การมีเสถียรภาพทางการเมืองไม่ได้หมายความว่าปราศจากเสียซึ่งการเปลี่ยนแปลงแต่มันแสดงถึงความสามารถของระบบในการรองรับการเปลี่ยนแปลงโดยไม่เกิดกบฏที่รุนแรง

สมเกียรติ วันทะนะ (2544 : 4) ให้ความหมายอุดมการณ์ทางการเมืองว่า ระบบที่อธิบายถึงการดำรงอยู่ของสังคมการเมืองปัจจุบัน สังคมการเมืองที่พึงปรารถนาและวิธีการในการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมการเมืองอันปรารถนานั้น

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2540 : 5-6) กล่าวว่า การเมืองย่อมเกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐทั้งหมด อำนาจที่ว่ามีไม่ใช่อำนาจธรรมดาแต่เป็นอำนาจสูงสุดของแผ่นดินเป็นอำนาจที่ให้ไว้ให้คุณ และโทษ ซึ่งจากประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของตนเอง และพรรคพวกจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2541 : 48-49) อธิบายว่า “การเมือง” จะต้องอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์เสมอหรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าธรรมชาติของการเมืองจะต้องมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ในทางรัฐศาสตร์ธรรมชาติของมนุษย์ หมายถึง ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การที่มนุษย์ยอมสูญเสียอิสรภาพและเสรีภาพตามธรรมชาติที่มีอยู่เดิมเพื่อเข้ามาอยู่ในสังคมการเมือง ซึ่งต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของสังคมแบบรัฐก็เพราะเล็งเห็นว่าธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งเป็นแก่นแท้ร่วมกันของบุคคลทั้งหลายจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากสังคมการเมือง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองแบบใดก็ตาม

Frank (อ้างถึงในก้องเกียรติ, 1900 : 9) กล่าวว่า การเมืองเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายและเป้าหมายของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงคุณค่าโดยตรง การตัดสินใจค่าควรดำเนินนโยบายเช่นนี้เท่ากับเป็นการยอมรับว่านโยบายนั้นดีกว่าทางเลือกด้านอื่นๆ นักการเมืองสามารถอ้างความชอบธรรมในการเลือก และกำหนดคุณค่าได้ก็เพราะการที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนและเป็นผู้กำนกรองและสะท้อนเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน

Bystydzienski (อ้างถึงในก้องเกียรติ, 1995: 1) กล่าวว่า การเมือง หมายถึง อำนาจในการจัดการนโยบายสาธารณะซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างรัฐบาล รัฐสภา พรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียงและการเลือกตั้ง ซึ่งครอบคลุมถึงกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ ด้วย

สรุปได้ว่าการเมืองคือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทั้งของภาครัฐ ประชาชน นักการเมือง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดความชอบธรรม โดยอำนาจนี้ไม่ยั่งยืนมีการถดถอยหรือพัฒนาไปเรื่อยๆ ทั้งในเชิงสร้างสรรค์และกุศโลบาย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองเกือบทุกระบบ เป็นความหมายที่กว้างมาก เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้ครอบคลุมถึงกิจกรรมทุกชนิด ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพลเมือง กับสถาบันทางการเมืองภายในรัฐ (Geoffrey K. Roberts 1971 : 145) การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นเครื่องสนับสนุนความชอบธรรมทางการเมืองในการเข้ามาครองอำนาจรัฐ การใช้อำนาจรัฐและการรักษาอำนาจรัฐ อีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเป็นการเสนอถึงความต้องการและการสนับสนุน เพื่อดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในภาวะดุลยภาพได้ หากระบบการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ (Easton, 1965 : 112 – 117)

จรรยา สุภาพ (2514 : 333) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจและในกิจการต่างๆ ของรัฐบาลและในทางการเมือง หรือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

นาถินี ศรีภักติกุล (2536 : 18) การมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยสถานะเงื่อนไขที่เหมาะสมที่ทำให้บุคคลมีโอกาเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจ ในสิ่งที่จะเป็นผลกระทบต่อตนเอง โดยการมีอิทธิพลจะมีระดับมากน้อยแตกต่างกันออกไป

เนตินา โพธิ์ประสระ (2541: 14) ได้สรุปความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของฝ่ายทั้งนายจ้างและลูกจ้างไว้ 3 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมหมายถึง การร่วมประสานงานกันและการได้รับแบ่งปันในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานหรือการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมหมายถึง การได้รับแบ่งปันในสิ่งที่บุคคลคาดว่าจะได้รับจากความสำเร็จหรือผลดีของตนเอง

3. การมีส่วนร่วมหมายถึง การได้ร่วมเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ตนเป็นสมาชิก

ประมวล แสงแก้วศรี (2546 : 12) กล่าวว่าไว้ว่าหมายถึง การที่บุคคลมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของตน มีการศึกษาอบรมเพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ และกระตือรือร้นในการสร้างโอกาสให้กับตนเองในการเข้าร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจ รวมถึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล มุ่งหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการตัดสินใจเป็นสำคัญ

ประยูท สุวรรณโกตา (2536 : 17) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมทางการบริหารว่า เป็นการบริหารที่ให้โอกาสทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาหรือประชาชนกับข้าราชการที่อยู่ในองค์กรหรือทีมงาน ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านความคิด จิตใจ อารมณ์ จะมีผลทำให้ผู้เกี่ยวข้องเหล่านั้น

วิสุทธิ์ โปธิแทน (2519 : 39) ได้กล่าวว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนี้เป็นการแสดงออกถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชน โดยมีได้หมายความว่าเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือแต่เพียงการสมัครเข้ารับเลือกตั้ง เพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือแต่เพียงสมัครเข้าช่วยงานของพรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบเท่านั้น แต่ความหมายรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่างๆ ตามความเหมาะสมความสามารถและโอกาส ตลอดจนการกระทำซึ่งแสดงถึงความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเพื่อบ่งชี้ว่าจะทำให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจในทางการเมือง

สมควร ชันเงิน (2533 : 57) สรุปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ กิจกรรมทางการเมืองของประชาชนที่มุ่งต่อการมีอิทธิพล และส่งผลกระทบต่อทางการเมือง โดยอาจมุ่งต่อระบบการเมือง คณะรัฐบาล เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือส่งผลไปในทางที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามความประสงค์ หรืออาจจะล้มเหลวก็ได้ ซึ่งกิจกรรมในการเข้าร่วมนั้น อาจจะมีระดับมากน้อยแตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับรูปแบบของการมีส่วนร่วมด้วย

สุจิต บุญบงการ (2542 : 38) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ถือว่าเป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองสมัยใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนมักมีการตื่นตัวหรือสนใจในทางการเมืองสูงกว่าในระบบจารีตประเพณี อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของระบบการเมืองสมัยใหม่

สิทธิพันธ์ พุทธหุณ (2536 : 29-35) อธิบาย “การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง” ว่า หมายถึง ไม่เพียงเฉพาะกิจกรรมที่บุคคลมุ่งใช้อิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล แต่ยังรวมถึงกิจกรรมที่บางคนมุ่งจะใช้อิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล กิจกรรมของบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมเรียกว่าการเข้ามีส่วนร่วมแบบระดม ปัญหาเรื่องความตั้งใจและปัญหาเกี่ยวเนื่องในเรื่องแรงจูงใจให้เข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้นซับซ้อน และเป็นที่ยกเถียงกันมาก

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2542 : 24) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของหมู่คณะ กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ภายในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานที่ต้องการอาศัยการประสานความร่วมมือและความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการทำงานร่วมกัน

สร้อยตระกูล ธรรมานะ (2541 : 127) การมีส่วนร่วมหมายถึงการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกิจต่างๆ ขององค์กร

A United Nation Study (อ้างถึงใน ก้องเกียรติ, 1992 : 27-28) กล่าวไว้ว่า การมีอยู่ของสตรีในสภาวะระดับชาติ เป็นเครื่องชี้วัดที่แจ่มแจ้งที่สุดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง

Cotton และคณะ (1989) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการมีโอกาสมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ ซึ่งจะมีความหมายแตกต่างกันในปริมาณการมีส่วนร่วมมากหรือน้อยในองค์กร ซึ่งรวมไปถึงบรรยากาศที่อำนวยความสะดวกการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

Huntington และ Dominguez (อ้างถึงใน ประมวล, 1975 : 49) ให้ความหมายว่า กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยมีการกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นไปได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ รวมถึงการเลือกตั้ง การร่วมในการรณรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วงและการใช้กำลังรุนแรง

Huntington และ Nelson (อ้างถึงใน ประมวล, 1976 : 4-7) กล่าวไว้อีกนัยหนึ่งว่า “เป็นกิจกรรมของประชาชนแต่ละคนที่มีความมุ่งหมายเพื่อจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล” โดย Huntington ได้พิจารณาแง่มุมที่สำคัญของนิยามนี้ และกำหนดขอบเขตความหมายชัดเจนขึ้นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นหมายถึงเฉพาะการกระทำ ไม่รวมถึงทัศนคติเป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมที่เป็นพลเมืองธรรมดาเท่านั้น ไม่รวมถึงนักการเมืองอาชีพ กิจกรรมของข้าราชการ ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดานั้นจะอยู่ในลักษณะที่ไม่ต่อเนื่องไม่เต็มเวลา และไม่ถือเป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะต้องเป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่า ซึ่งมีอยู่จำกัดในสังคมไม่รวมถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อกดดันหรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่นๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล ทั้งนี้ไม่ว่ากิจกรรมหรือการกระทำนั้นจะก่อให้เกิดผลหรือไม่ก็ตาม ก็ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเป็นไปด้วยความสำนึกของตนเองหรือถูกชักจูงระดมพลังให้เข้าร่วมก็ได้

McClosky (อ้างถึงใน ก้องเกียรติ, 1986 : 252-253) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกิจกรรมต่างๆ ในการกระทำโดยสมัครใจของสมาชิกในสังคมส่วนรวมในการคัดเลือกผู้ปกครองและกำหนดนโยบายของรัฐ การกระทำนั้นอาจร่วมกันโดยตรงหรือทางอ้อมก็ได้

Moorhead และ Griffin (อ้างถึงใน ก้องเกียรติ, 1995) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการให้พนักงานได้แสดงความเห็นในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานของพวกเขา

Newstrom และ Davis (อ้างถึงใน ก้องเกียรติ, 1993) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเกี่ยวข้องในด้านจิตใจอารมณ์ ความรู้สึกของบุคคล ที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ที่จะกระทำในสิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

Verba และ Nie (1972 : 2) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ กิจกรรมทุกกิจกรรมที่กระทำโดยปัจเจกชน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมีอิทธิพล เพื่อเพิ่มหรือลดต่อการดำเนินของผู้ปกครองและกระทำเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาเอง

Verba และคณะ (อ้างถึงใน ประมวล, 1978 : 46) ได้กล่าวว่าเป็นกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายกระทำโดยราษฎรโดยส่วนตัว โดยมีเป้าหมายที่มุ่งเพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อการคัดเลือกบุคลากรของรัฐหรือกิจกรรมของรัฐบาล

Jones และคณะ (2004 : 145) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในสังคมเมืองว่า การดำรงตนในฐานะประชาชนและมีส่วนเกี่ยวข้องกับ “การบริหารจัดการในชุมชน” เป็นทั้งหลักฐานของกลวิธีในการเพิ่มกระบวนการของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และทั้งเป็นการจูงใจ เพื่อเพิ่มจำนวนประชาชนให้มีส่วนในการตัดสินใจ รับผิดชอบ และช่วยสนับสนุนปัจเจกชนให้มีสำนึกทางการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมือง มากกว่าการออกไปเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวซึ่ง ไม่จริงยั่งยืน

D.E. Wey (อ้างถึงใน ประมวล, 1967 : 81-99) กล่าวว่า เป็นลักษณะของการให้การศึกษอบรรณเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในทางปฏิบัติซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่เยาวชน การปลูกฝังความรู้ความคิดดังกล่าวจะต้องฝึกฝนในทางปฏิบัติควบคู่กันไป เช่น เปิดโอกาสให้มีการแสดงออก แสดงความคิดเห็นเป็นผู้รู้จักใช้เหตุผล เคารพในสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้เมื่อได้มีการปลูกฝังและปฏิบัติตั้งแต่เยาว์วัย ได้ฝึกฝนและเรียนรู้มีทักษะมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

จากนิยามและความหมายที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึงการกระทำหรือกิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมเพื่อแสดงเจตนา ในสถานะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อใช้สิทธิ์หรืออำนาจในการเลือกสรรบุคลากรของรัฐ และเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในการจัดสรรหรือดำเนินการทุกสิ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทั่วไปและส่วนบุคคล ทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายตามแนว “การเมืองใหม่” ซึ่งไม่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติในอดีต (Unconventional) อาจจะเป็นบรรลู่วัตถุประสงค์หรือล้มเหลวก็ตาม และระดับการมีส่วนร่วมอาจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้นๆ แตกต่างกันไป

2.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มานิตย์ นวลละออง (2544 : 4-6) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. พิจารณาจากการเข้าร่วมกิจกรรม

- 1.1 การตัดสินใจ
- 1.2 การดำเนินการ
- 1.3 ผลประโยชน์
- 1.4 การประเมินผล

2. พิจารณาจากผู้มีส่วนร่วม

- 2.1 การเป็นสมาชิก
- 2.2 การเข้าร่วมประชุม
- 2.3 การสนับสนุนด้านทรัพยากร
- 2.4 การเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการ
- 2.5 การเป็นผู้นำชุมชน
- 2.6 ผู้ชักชวน
- 2.7 ผู้รับผลประโยชน์
- 2.8 ผู้ประกอบการ
- 2.9 ลูกจ้าง

3. พิจารณาจากกระบวนการมีส่วนร่วม

- 3.1 การวางแผน
- 3.2 การดำเนินงาน
- 3.3 การใช้บริการ
- 3.4 การได้รับผลประโยชน์

4. พิจารณาจากผู้มีส่วนร่วมหลักที่สำคัญ (Participation)

- 4.1 ผู้กระทำ
- 4.2 ผู้รับผลการกระทำ
- 4.3 ชุมชน

คันสนีย์ นิจนานิช (2542 : 40) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมประเมินผล

สายสุนีย์ ปวุฒินันท์ (2541 : 49) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การร่วมวางแผน
2. การร่วมปฏิบัติตามแผน
3. การร่วมประเมินผล
4. การร่วมกำหนดมาตรฐาน
5. การร่วมรักษามาตรฐาน

Alustair (อ้างถึงในกิ่งเกียรติ, 1982 : 18) รูปแบบของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

3 มิติ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

Ramos และ Fletcher (อ้างถึงในกิ่งเกียรติ, 1982 : 13-18) ได้กล่าวถึงมิติของการมีส่วนร่วมว่ามี 3 ส่วน คือ

1. รูปแบบของการการมีส่วนร่วม เช่น การตัดสินใจ การดำเนินงาน
2. วิธีทางการมีส่วนร่วม เช่น ความสมัครใจ
3. บุคคลที่มีส่วนร่วม เช่น ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักการเมือง

2.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สุจิต บุญบงการ และ สุขุม นวลสกุล (2540 : 874-877) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ควรมีลักษณะกว้างๆ สรุปได้ดังนี้

1. ควรมีความตื่นตัวในการไปลงคะแนนเสียงเป็นจำนวนมาก ถ้ามีคนที่นั่งนอนหลับทับสิทธิ์เป็นจำนวนมากแล้ว ประชาธิปไตยย่อมดำเนินไปด้วยความยากลำบาก
2. ในการไปลงคะแนนเสียงจะต้องไปด้วยความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ใช่ไปเพราะถูกจ้างวานหรือถูกเกณฑ์ให้ไปและการไปลงคะแนนต้องไปด้วยความตื่นตัวทางการเมือง

3. ในการไปลงคะแนนเสียง ผู้ลงคะแนนจะได้ศึกษาอย่างถ่องแท้ถึงความสำคัญของการเลือกตั้งว่าเป็นอย่างไร รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในตัวของผู้สมัคร นโยบายของผู้สมัครและพรรคที่ผู้สมัครสังกัดพอสมควร

และยังได้วิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 พอสรุปได้ดังนี้

1. ความตื่นตัวทางการเมืองของคนไทยทั่วไปมีน้อยการไปลงคะแนนเสียงจึงไปโดยไม่ใช้เพราะมีความสนใจหรือตื่นตัวทางการเมือง แต่ไปเพราะถูกระดมหรือเป็นเพราะความเกรงใจ

2. การมีส่วนร่วมของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆมีอยู่จำกัด กลุ่มผลประโยชน์ในระบบการเมืองไทยยังไม่เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือกลุ่มชาวนาชาวไร่ หรือกลุ่มปัญญาชน กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ ได้ตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองหรือผู้นำทางทหารมากพอสมควร จึงไม่เป็นกลุ่มที่เป็นพลังทางการเมืองอย่างแท้จริง

Bromage (อ้างถึงใน ประสิทธิ์, 2513 : 10-13) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองการปกครองไว้ 3 ประการใหญ่ คือ

1. การลงคะแนนเลือกตั้ง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจำแนกออกเป็น 2 แบบคือ การปกครองซึ่งประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง และการปกครองซึ่งประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางสภาผู้แทน การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนี้เป็นการแสดงออกของเจตนาของประชาชนต่อวิธีกำหนดนโยบายในการปกครองประเทศ การแสดงเจตนาดังกล่าวนี้ จะมีความหมายจริงๆ หรือมีผลตามระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสนใจของประชาชนอย่างจริงจังและการมีส่วนร่วม 3 มากน้อยเพียงใดด้วย หากประชาชนสำนึกถึงคุณค่าของความร่วมมือมากย่อมจะทำให้ประชาชนสามารถควบคุมพฤติกรรมของผู้แทนได้มาก

2. การใช้วิธีบังคับหรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนในสภาแล้วมิใช่ว่าจะหมดหน้าที่เพียงเท่านั้นประชาชนควรจะต้องติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนราษฎรด้วยว่า ได้ทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนและประเทศชาติหรือไม่เมื่อมีเหตุอันทำให้ผู้แทนราษฎรบางคนไม่มีความสามารถหรือปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและเหมาะสมประชาชนก็สามารถตรวจสอบและแสดงให้รู้เจตนา เพื่อควบคุมและทำให้ผู้ชนะเลือกตั้งจำเป็นต้องคอยติดตามรับฟังความคิดเห็นในใจ ความคิดเห็นของประชาชน ในการผ่อนคลายความรู้สึกของประชาชนให้ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยสันติวิธี โดยการรวมกลุ่มทางการเมืองที่เรียกว่ากลุ่มผลประโยชน์ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับฟังและถ่ายทอดความคิดเห็นของประชาชน โดยรวมเป็นพรรคการเมืองก็ได้ ซึ่งตามแบบแผนการศึกษาพฤติกรรม

การเลือกตั้ง ยอมรับว่าพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ สามารถมีอิทธิพลหรือวิธีการบังคับ หรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการแบบหนึ่ง คิดว่าปล่อยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือมีการ กระทำแบบกระจาย

3. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิ ที่ได้รับตามรัฐธรรมนูญ แสดงถึงการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชน ซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะในการ เลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมโดยใช้อำนาจทางการเมืองโดยตรงได้ เช่น การริเริ่มเสนอ กฎหมาย การแสดงประชามติ และการถอดถอนให้ออกจากตำแหน่ง

Barber (อ้างถึงใน วรทัศน์, 2534 : 14) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นลักษณะที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการ ปกครองตนเองโดยตรง เช่น การบริหารงาน และการตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเอง
2. การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม โดยที่ มิได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง แต่การกระทำโดยการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชน เข้าไปทำหน้าที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตั้งโดยเสรี แต่กำหนดกลไกเพื่อให้ ประชาชน สามารถเข้ามาควบคุมความเคลื่อนไหวของฝ่ายปกครอง เพื่อให้การปกครองเป็นไปตามความ ต้องการของประชาชน

Easton (อ้างถึงใน ประมวล, 1965 : 112-117) กล่าวว่า เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ ประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองเกือบทุกระบบ เนื่องจากเป็นเครื่องสนับสนุนความชอบ ธรรมทางการเมือง โดยการเข้ามาครองอำนาจรัฐ การใช้อำนาจรัฐและการรักษาอำนาจรัฐ อีกทั้งการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะเป็นการเสนอถึงความต้องการและการสนับสนุนเพื่อการ ดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในภาวะดุลยภาพได้ หากระบบการเมือง ปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้

จากความหมายต่างๆ ของนักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม ทางการเมืองสอดคล้องกันในหลายลักษณะ พอสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ว่า ต้อง มีความตื่นตัวและติดตามการทำงานของผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยการมีส่วนร่วมตามสิทธิที่กำหนด ไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตยการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ต้องมีความกระตือรือร้นแสวงหาข้อมูลที่ถูกต้องด้วยตนเอง เป็นตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างชัดเจน

2.3 รูปแบบและกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีวิวัฒนาการมาช้านานนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีนักรัฐศาสตร์หลายท่าน ได้พยายามจัดรูปแบบและประเภทของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างๆ ไว้ดังนี้

จรรยา สุภาพ (2514 : 331-334) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบโบราณ มีหลายแบบด้วยกัน คือ

1. การมีส่วนร่วมแบบกรีก วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ ต้องการให้ประชาชน ซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศ ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง โดยกำหนดให้ประชาชนทั้งนครรัฐได้มาร่วมประชุมกัน เพื่อจะได้แสดงความคิดเห็น ความต้องการ และกำหนดรวมทั้งกำหนดตัวผู้ปกครองด้วย
2. การมีส่วนร่วมแบบโรมัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ได้กำหนดให้มีสภาขึ้นแทนการประชุมประชาชนทั้งหมด ส่วนอำนาจหน้าที่ของสภานั้นครอบคลุมเสมือนการปกครองโดยประชาชนโดยตรง
3. การมีส่วนร่วมแบบศักดินา เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับไพร่ ที่แต่ละฝ่ายมีหน้าที่ต่อกัน เจ้านายมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองและปกครองแก่ไพร่ ส่วนไพร่มีหน้าที่บริการด้านต่างๆ และมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ประชาชนทั่วไปมีสิทธิเช่นนี้เหมือนกันจึงถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมแบบปราศจากความเสมอภาค
4. การมีส่วนร่วมแบบสวิสเซอร์แลนด์ มีลักษณะสำคัญคือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงเช่นเดียวกับระบบกรีก
5. การมีส่วนร่วมแบบนิวอิงแลนด์ เป็นการให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมโดยตรงเช่นเดียวกับระบบสวิสเซอร์แลนด์ อังกฤษเป็นประเทศแรกที่ยุบายปฏิบัติปกครองโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ค.ศ. 1215 ได้มีการตกลงต่อรองกันระหว่างฝ่ายกษัตริย์กับขุนนาง เพื่อให้ฝ่ายกษัตริย์ทรงยินยอมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจการบ้านเมืองจนเกิดเอกสารสิทธิ แมกนา คาร์ต้า (Magna Carta) ซึ่งเป็นหลักประกันเสรีภาพของประชาชนชาวอังกฤษ และยินยอมให้ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในรัฐบาล ซึ่งต่อมาฝรั่งเศสและอเมริกาก็หันมาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเรื่อยๆ กลายเป็นการปกครองท้องถิ่นที่เข้มแข็ง

เกษม อุทยานิน (2516 : 120-121) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงของประชาชนในปัจจุบันว่ามีรูปแบบต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การแสดงประชามติ เป็นการให้ประชาชนเข้าร่วมในการพิจารณาและตัดสินใจที่จะรับหรือไม่รับกฎหมายที่จะออกมีผลบังคับใช้แก่ตน ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาของสภาในขั้นต้นมาแล้วประชามตินี้อาจจะมีทั้งแบบบังคับให้ประชาชนต้องแสดงประชามติ และไม่บังคับให้ต้องแสดงประชามติก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าจะมีความจำเป็นหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

2. การริเริ่มให้เสนอกฎหมาย เกิดขึ้นในสวิสเซอร์แลนด์เป็นเวลานานมาแล้ว ได้แก่ การชุมนุมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเหมือนกับวิธีการแบบประชุมชาวเมือง (Town Meeting) ในสหรัฐอเมริกา แต่เป็นการเสนอกฎหมายรูปการจะเป็นการทำคำร้อง และลงมติในบัตรเลือกตั้ง จุดประสงค์ของการริเริ่มให้เสนอกฎหมายนี้ เพื่อให้ประชาชนได้ผ่านกฎหมายบางอย่างโดยไม่ต้องฟังความคิดเห็นของสภา

3. การถอดถอนออกจากตำแหน่ง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจในการปลดเจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลก็ได้ เมื่อเห็นว่าผู้นั้นไม่ดำเนินการตามความต้องการของประชาชนหรือปฏิบัติตนไม่สมควรแต่จะต้องเป็นตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้ง

4. การร่วมแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ เมื่อรัฐบาลไม่สามารถตัดสินใจปัญหานั้นๆ ได้

5. การเลือกตัวแทนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตัวแทนเพื่อไปทำหน้าที่บริหารงานของประชาชน

Almond และ Powell (อ้างถึงใน ประมวล, 1976 : 145-146) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ละเอียดชัดเจนโดยการแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

1. แบบปกติ (Conventional Forms)
2. แบบไม่ปกติ (Unconventional Forms)

โดยแต่ละรูปแบบมีการจำแนกออกเป็นแบบย่อยๆ อีกดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ
 - 1.1 การออกเสียงเลือกตั้ง
 - 1.2 การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง
 - 1.3 กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
 - 1.4 การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ
 - 1.5 การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่การเมือง

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่ปกติ

- 2.1 การยื่นข้อเรียกร้อง
- 2.2 การเดินขบวน
- 2.3 การเข้าประจัญหน้ากัน
- 2.4 การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
- 2.5 การใช้ความรุนแรงทางการเมือง
- 2.6 สงครามกองโจรและการปฏิวัติ

Verba และคณะ (1978 : 46) ได้แบ่งรูปแบบหลักของการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นกิจกรรมของแต่ละคน ในการเลือกตัวแทนของตน เข้าไปใช้อำนาจในการปกครอง สิทธิในการเลือกตั้งจึงอาจนับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการควบคุมรัฐบาล แต่การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งจะแตกต่างไปจากกิจกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ ที่สังคมเป็นผู้กำหนดโอกาสให้

2. การรณรงค์หาเสียงเป็นกิจกรรมในลักษณะเดียวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการรณรงค์หาเสียงเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่ประชาชนอาจใช้เพื่อเพิ่มอิทธิพลที่ประชาชนพึงมีต่อผลการเลือกตั้ง นอกเหนือไปจากเสียง 1 เสียงที่ประชาชนได้จากการใช้สิทธิในการเลือกตั้งแล้ว การรณรงค์หาเสียงนี้นับเป็น กิจกรรมที่ค่อนข้างยากเมื่อเปรียบเทียบกับ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

3. การรวมเป็นกลุ่มหรือองค์การที่ประชาชนร่วมกันดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและการเมือง ในกรณีที่ประชาชนจะร่วมมือกัน เพื่อใช้อิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐบาลกิจกรรมในรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายที่แน่นอนและมีอิทธิพลมาก

4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ เป็นรูปแบบสุดท้ายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเกี่ยวเนื่องกับประชาชนรายบุคคลไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือข้าราชการเพื่อให้แก้ไขปัญหาใดๆ เฉพาะตัวหรือของครอบครัว กิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลน้อยมาก

Milbrath และ Goel (1977 : 25-27) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ 6 รูปแบบ คือ

1. การเลือกตั้ง

Milbrath พบว่าการลงคะแนนเสียง เป็นรูปแบบในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แยกจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการณรงค์หาเสียง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองแต่รวมได้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติซึ่งแสดงออกโดยการเคารพธงชาติ การเสียภาษี การเคารพกฎหมาย และสนับสนุนประเทศให้ต่อต้านสงคราม ผลจากการวิจัย Milbrath ได้พบอีกว่าการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อระบบมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของคนที่มิต่อระบบการเมือง จึงเห็นว่าการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น เชื่อได้ยากกว่าทำให้เกิดความแตกต่างที่สำคัญต่อผลผลิตทางการเมือง โดยให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าบุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นเป็นผู้มีความสำนึกในหน้าที่พลเมือง มีความสำนึกในบรรทัดฐานของสังคมและวิถีการดำรงชีวิตในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน นอกจากนี้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ไม่ต้องการ การสื่อสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ

2. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้หมายถึง การเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการเลือกตั้ง ขอบเขตของกิจกรรม ได้แก่ การมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียง บริจาคเงินช่วยเหลือพรรคหรือผู้สมัคร ชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง เข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง พยายามชักชวนให้ประชาชนลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบ การลงสมัครรับเลือกตั้ง และการร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ จากการศึกษาของ Milbrath ได้พบว่าผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้น้อยมาก ในสหรัฐอเมริกา มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยความตื่นตัวและความสนใจอย่างแท้จริง พวกที่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้ซึ่งจัดอยู่ใน “พวกนักสู้” (gladiators)

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน

ขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ได้แก่ การร่วมกันขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสังคม การร่วมทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคม การเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์การที่มีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะอื่นๆ และติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม “ผู้มีบทบาทในชุมชน” มีลักษณะคล้ายกับ “เจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง” ในหลายๆ ด้านเนื่องจากเป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูง และมีระดับความผูกพันทาง

ใจกับชุมชนสูงเช่นเดียวกัน ที่แตกต่างกันคือ “ผู้มีบทบาทในชุมชน” มีความเกี่ยวข้องทั้งพรรคและการณรงค์หาเสียงน้อยกว่าผู้มีบทบาทในพรรคการเมือง

4. การติดต่อกับทางราชการ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้เป็นเรื่องเฉพาะ เช่น การติดต่อกับทางราชการในเรื่องภาษี โรงเรียน ทำถนน การตรวจสอบความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น การมีส่วนร่วมแบบนี้มีผลโดยตรงต่อบุคคลนั่นเองเท่านั้น การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้เกือบจะไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายจริง Nie และ Verba เรียกการมีส่วนร่วมแบบนี้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างแคบ (parochial participation)

5. เป็นผู้ประท้วง

ขอบเขตของกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้คือ การเข้าร่วมเดินขบวนตามทางถนนหรือก่อให้เกิดการจลาจล (ถ้าจำเป็น) เพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง หรือประท้วงหากรัฐบาลกระทำการที่ขัดต่อศีลธรรมและการไม่ยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. เป็นผู้สื่อข่าว

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะ “ผู้สื่อข่าว” นั้นมีขอบเขตของกิจกรรมดังนี้คือ การเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง การส่งจดหมายสนับสนุนผู้นำเมื่อเขาทำดี การเข้าร่วมอภิปรายทางการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในที่ชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจกับทางราชการและเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ กิจกรรมแต่ละอย่างต้องแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันภายในชุมชน ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของ “ผู้สื่อข่าว” นี้มักเป็นพวกมีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมากและมีความสนใจการเมืองมากด้วย “ผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง” จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่า “พวกเจ้าหน้าที่ของพรรค” หรือ “ผู้รักชาติ” แต่จะไม่แสดงออกด้วย “กิจกรรมการประท้วง”

2.4 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Milbrath (อ้างถึงใน จีร โชค, 2538 : 445-46) ได้จัดแบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากน้อยไปหามาก ดังนี้ คือ

1. การรับฟังข่าวสารทางการเมือง
2. ออกเสียงลงคะแนน
3. ชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
4. ชักชวนให้ไปเลือกผู้สมัครวันรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง
5. ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้วยการติดป้ายประกาศสนับสนุนหรือประกาศสนับสนุนให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วไป
6. ติดต่อแสดงความคิดเห็น หรือขอเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง หรือนักการเมือง
7. สนับสนุนด้วยการบริจาคเงินให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. ติดตามการหาเสียงของนักการเมือง
9. ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียง
10. เป็นสมาชิกพรรคโดยทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำ
11. เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนของพรรค
12. ช่วยหาเงินให้พรรค
13. สมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง
14. เป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคหรือได้รับเลือกตั้ง

Campbell และคณะ (อ้างถึงใน อสิตรา, 2540 : 44) ได้เสนอแบบการวัดหรือดัชนีการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยแบ่งระดับกิจกรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับสูง ได้แก่ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบอื่นด้วย
2. ระดับกลาง ได้แก่ ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น
3. ระดับต่ำ ได้แก่ ไม่ไปลงคะแนนเลือกตั้ง แต่จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ บ้าง

2.5 แบบแผนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ลีททิพันธ์ พุทธหุณ (2538 : 162) ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละรูปแบบของสังคมแต่ละสังคมจะดำเนินไปใน 2 แบบแผนใหญ่ๆ ดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างอิสระ หมายถึง ลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดๆ ด้วยความพึงพอใจในส่วนตัวเป็นไปโดยความสมัครใจ หรือได้พินิจพิเคราะห์ใช้วิจารณญาณของตนเองมองเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และมองเห็นว่าตนเองสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อย่างแท้จริง
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยถูกปลุกกระดม หมายถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นไปโดยไม่ได้เกิดจากเจตจำนงของตนเอง แต่เกิดจากผู้อื่นปลุกกระดมให้เข้าร่วมในการกระทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ โดยการขู่เข็ญบังคับ ชักจูง หรือใช้อิทธิพลทางวัตถุ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามที่ผู้ปลุกกระดมต้องการ

2.6 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เจมส์ คีดี ปีนทอง (2526 : 10) ได้กล่าวสรุปว่า การมีส่วนร่วมมีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

Mills (อ้างถึงใน อสิตรา, 2540 : 45-46) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเริ่มจากขั้นต้น จนถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมตามลำดับ ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดลักษณะและรูปแบบในการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับระบอบการปกครอง เช่น การปกครองในระบอบประชาธิปไตย สังคมนิยมและเผด็จการ ซึ่งมีลักษณะในการกำหนดเป้าหมาย ที่แตกต่างกันออกไป
2. การแสวงหาวิถีทาง หนทางไปสู่เป้าหมายของการมีส่วนร่วมที่ดีที่สุด คือ การประหยักระยะทางสั้นและคุ้มค่า วิถีทางแสดงถึงทิศทาง ซึ่งต้องมีข่าวการติดต่อที่ดีแล้ว พิจารณาหาหนทางที่ดีที่สุด เพื่อกำหนดระดับของการมีส่วนร่วม

3. มีการกระทำ ความสำเร็จของการเข้าร่วมอยู่ที่การกระทำ โดยประเมินจากสถานการณ์
4. มีตัวเร่ง ตัวเร่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดี คือ การมีปฏิริยาทันทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองที่ดีและการเข้าถึงเพื่อให้อยู่ใกล้ศูนย์กลางอำนาจสำหรับการเจรจาต่อรอง
5. มีการระดมพลัง คือ การเตรียมการในเชิงหาสมัครพรรคพวกและเครื่องมือช่องทางสำหรับการเข้าร่วม
6. มีการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผลของการกระทำที่เกิดจากการเข้าร่วม
7. มีปรากฏการณ์ทางการเมือง ความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเข้าร่วม ให้ดูปรากฏการณ์ทางการเมือง โดยพิจารณาความสำเร็จจากผลทางการเมือง
8. การถดถอย จะเกิดจากกรณีการเข้าร่วมทางการเมืองไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้การเข้ามีส่วนร่วมขาดความชอบธรรม พลังการเข้าร่วมอาจสลายไปในขณะนี้
9. การปะทะ ผลจากการถดถอยอาจก่อให้เกิดการปะทะจากกลุ่มอื่นที่เหนือกว่าได้

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองสมัยใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนมีความตื่นตัวหรือสนใจในทางการเมืองสูงกว่าระบบการเมืองแบบจารีตประเพณี ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่จำเป็นที่จะต้องมีจุดประสงค์เพื่ออิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลแต่เพียงอย่างเดียว แต่อาจเป็นกิจกรรมง่ายๆ เช่น พுகคุย ถกปัญหาในทางการเมือง การส่งจดหมายแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ไปยังหนังสือพิมพ์หรือผู้รับฟังความคิดเห็น การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลไปยังผู้ปกครองและใช้อำนาจของรัฐบ้างไม่มากก็น้อย ทั้งนี้เนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยปัจจุบันอยู่ในรูปของการปกครองโดยระบบผู้แทนที่ผู้เข้ามาสู่ระบบการเมืองจะมีวาระที่แน่นอนในการอยู่ในตำแหน่งทางการเมือง บุคคลพวกนี้จึงไวต่อการมีความรู้ร้อนหนาวต่อมติมหาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินการทางการเมืองให้มีประสิทธิภาพในทุกระดับ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่น่าสนใจที่น่าจะนำมาพิจารณาประกอบจากที่กล่าวมาแล้ว เช่น

จันทนา สุทธิจารี (2545 : 410-411) กล่าวโดยสรุปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจหมายถึง การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบบการเมืองและ

กฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของประชาชน เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อย่างไรก็ตาม แม้การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนจะเป็นไปตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เช่น อนุญาตให้ประชาชนรวมตัวเพื่อชุมนุมคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายต่างๆ ของรัฐได้ แต่ก็อาจปรากฏได้ว่าการมีส่วนร่วมที่ดำเนินไปโดยถูกต้องตามกฎหมายอาจถูกกลืนเป็นการ กระทำที่ผิดกฎหมายได้ เช่น การขว้างปา ต่อสู้ทำร้าย ใช้ความรุนแรงกัน

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอาจเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ เนื่องจากความเข้าใจในสิทธิประโยชน์ที่ตนจะพึงมีพึงได้จาก การมีส่วนร่วม นั้น หรือเกิดขึ้นเพราะการถูกหลอกล่อ โดยการชักจูง เพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองของบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม ดังปรากฏอยู่ในการเมืองของหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา ที่กลุ่มผู้มีอำนาจอิทธิพลทางการเมืองอาศัยประโยชน์จากความไม่รู้ ไม่เข้าใจทางการเมืองของประชาชน โดยการชักจูง ระดมพลังโดยทำให้ประชาชนเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงของสถานการณ์ทางการเมืองหรือการใช้อำนาจอธิปไตยจางวางไว้เป็นปัจจัย เพื่ออาศัยพลังของประชาชนนั้นๆ สนับสนุนสร้างความชอบธรรมเพื่อการคงอยู่ในอำนาจทางการเมืองของตน หรือกำจัดคู่แข่งทางการเมือง เป็นต้น

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548 : 96 – 99) ได้กล่าวถึงกระบวนการปฏิรูปการเมืองกับการเมืองภาคประชาชนการเมืองภาคประชาชนเกิดขึ้นได้อย่างไร หลังจากพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าสาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนหลายหมู่เหล่าออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิผลประโยชน์ของตน ล้วนสืบเนื่องมาจากการเข้าไม่ถึง (inaccessibility) กระบวนการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งมุ่งสนองตอบการขยายตัวของทุนโดยไม่สนใจผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มชนที่เสียเปรียบเท่าที่ควร ความไม่พอเพียง (inadequacy) ของระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนเช่นนี้ทำให้การเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองของฝ่ายประชาชนกลายเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในสังคมไทย และในอีกมิติหนึ่งก็กลายเป็นความจำเป็นทางการเมือง (political necessity) ของกลุ่มชนในระดับรากหญ้าด้วย หากพวกเขาต้องการรักษาสิทธิหรือผลประโยชน์อันชอบธรรมของตนเองเอาไว้

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากมุมมองของทฤษฎีการเมือง หนทางแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยในประเทศไทยอย่างยั่งยืนและก้าวไปข้างหน้าจึงหนีไม่พ้นที่จะต้องออกไปจากกรอบสูตรสำเร็จที่เคยมีมา ซึ่งก็คือไม่ใช่หวนกลับไปหาชนชั้นนำจากกองทัพและระบบราชการเป็นระยะๆ แบบกบเลือกนาย ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ขึ้นกับระบบพรรคการเมืองและกระบวนการเลือกตั้งอย่างใด

แต่จะต้องห้อมล้อมระบบนี้ไว้ด้วยโครงสร้างอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ กระทบอาจต้องตั้งสังคมโดยรวมเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2546 : 142-143) ได้กล่าวสรุปถึงเป้าหมายของการปฏิรูปการเมืองอันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่น่าสนใจคือ เป้าหมายของการปฏิรูปการเมืองมีอยู่ 3 ประการคือ

ประการแรก จะทำอย่างไรให้ระบบการเมืองมีความชอบธรรมเป็นที่ยอมรับศรัทธาของประชาชน ซึ่งหมายความว่าระบบการเมืองจะต้องสามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

นอกจากนั้น ที่มาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตลอดทั้งการใช้อำนาจทางการเมืองและการสืบต่ออำนาจทางการเมืองจะต้องเป็นไปตามกระบวนการประชาธิปไตย ปราศจากการทุจริตฉ้อฉล และหากจะมีการทุจริตฉ้อฉลก็ต้องมีการสร้างกลไกในการตรวจสอบและลงโทษได้

ประการที่สอง จะทำอย่างไรที่จะทำให้ระบบการเมืองมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ซึ่งหมายความว่าระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาที่เราใช้กันมาแล้ว 65 ปี จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติและการกินดีอยู่ดีมีสุขของพี่น้องประชาชนได้หรือไม่และอย่างไร

นี่คือเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการเมือง หรือกล่าวได้ว่านอกจากความต้องการที่จะได้ผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่ดีมีความชอบธรรมแล้วเราต้องการให้รัฐบาลหรือผู้ปกครองสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างผลงานตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม จะทำอย่างไรที่จะทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพในท้ายสุดตามแนวความคิดของฮันติงตัน นักรัฐศาสตร์ชื่อดังได้มองว่าความชอบธรรมและประสิทธิผลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นคือ ปัจจัยที่จะนำไปสู่การมีเสถียรภาพของระบบการเมือง

ลิขิต ธีรเวคิน (2547 : 336) ได้ศึกษาและสรุปเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมืองว่า สองทศวรรษเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และเมื่อพิจารณาจากสภาพที่พลวัตของสังคมไทยในปัจจุบันแล้ว ก็พอจะคาดคะเนได้ว่า ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยน่าจะมีดังต่อไปนี้คือ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยจะดำเนินไปอย่างพลวัต และจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่อย่างแน่นอน ผลผลิตของประเทศไทยจะใช้เทคโนโลยีมากขึ้นและจะเป็นส่วนสำคัญของตลาดโลก ความพลวัตของเศรษฐกิจดังกล่าวจะทำให้อำนาจของนักธุรกิจ หรือกลุ่มชนาธิปไตยมีอำนาจยิ่งขึ้น บุคคลดังกล่าวนี้จะเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง

อย่างสืบเนื่อง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการศึกษาของประเทศก็จะเจริญก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็วพอสมควร ผลจากการศึกษาดังกล่าวจะทำให้คนมีความรู้มากขึ้น มีข่าวสารข้อมูลมากขึ้น มีความคิดที่เป็นอิสระมากขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการตื่นตัวทางการเมือง ทำให้การใช้อำนาจทางการเมืองตามอำเภอใจขัดต่อหลักการและกฎหมายกระทำได้อย่างขึ้น นอกเหนือจากการศึกษา การพัฒนาทางสื่อสารมวลชนจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และจะมีผลสำคัญยิ่งต่อการตื่นตัวทางการเมือง ต่อการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของประชาชน ทำให้ระบอบการปกครองแบบทางการเมืองมีโอกาสพัฒนาในลักษณะพลวัตและยั่งยืนยิ่งขึ้น การใช้อำนาจอย่างผิดๆ จะกระทำได้ยากยิ่งขึ้นนอกเหนือจากนั้นคนรุ่นเยาว์ในปัจจุบันซึ่งเริ่มมีสิทธิ์มีเสียงทางการเมืองก็จะกลายเป็นคนวัยกลางคนในยุคนั้น ซึ่งจะเห็นได้จากการมีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 หรือ ที่รู้จักกันว่าเป็นกลุ่มมือบมือถือ มือบรถเก๋ง

วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2545 : 48-49) ได้กล่าวไว้ซึ่งมีแนวคิดที่สนับสนุนงานวิจัยคือ โดยรวม แนวทางและวิธีการในการปฏิรูปการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นการทำให้ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมีความทันสมัยตามแบบมาตรฐานของประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายในยุโรปและอเมริกา ในทางที่เป็นจริงก็คือการปรับหรือยกมาตรฐานของระบบการเมืองไทยให้เป็นสมัยใหม่ (Modernization) โดยเน้นการนำเอาโครงสร้างและกระบวนการทางการเมืองแบบใหม่มาประยุกต์ใช้ในระบบการเมืองไทยเพื่อที่จะทำให้ระบบการเมืองไทยพัฒนาไปสู่ความเป็นรัฐธรรมนูญหรือธรรมาภิบาล กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือความพยายามที่จะใช้สถาบันการเมืองและกระบวนการทางการเมืองซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดไว้มาเป็นกลไกในการกลั่นกรอง/คัดเลือก “บุคลากรทางการเมือง” ในการเข้าสู่ตำแหน่งต่างๆ ทางการเมืองและในการใช้อำนาจรัฐขณะที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีทั้งคุณภาพและคุณธรรมอันเป็นจุดหมายปลายทางนั่นเอง หลักการและแนวทางต่างๆ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดขึ้นเพื่อการสร้าง “รัฐธรรมนูญ” ของระบอบประชาธิปไตยของไทยนับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมการเมืองไทย ทั้งนี้การบรรลุเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเมืองดังกล่าวในทางที่เป็นจริงนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแต่เพียงประการเดียว แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้นในการทำให้การปฏิรูปการเมืองบรรลุผลสำเร็จก็คือ “พลังทางการเมืองที่เป็นจริง” (Real Politics Forces) ซึ่งหมายถึงประชาชน กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และนักการเมืองจะต้องมีความพร้อมร่วมกันในการปฏิรูปการเมืองดังกล่าว

Huntington S.P. (1993 : 265) ได้กล่าวถึงมุมมองที่ต่างกันของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การพัฒนาพฤติกรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้เป็นสถาบันหรือองค์กร

หลักของประเทศ ว่า หากมองให้เห็นภาพความเป็นจริง ในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย แนวใหม่ อาจกล่าวได้ว่า มีพฤติกรรมและการแสดงออกได้ 4 แนวทาง หนึ่งในนั้นคือ ปลดปล่อยให้มีการลาออก เพื่อหน่วยทางการเมือง และถอนตัวออกจากการเมืองในระบบประชาธิปไตย แนวใหม่ ระดับของคะแนนเสียงเลือกตั้งจะสูงในช่วงการเปลี่ยนผ่านของระบบการปกครอง สุดท้ายก็จะลดลง บางครั้งพฤติกรรมนี้ดูเหมือนจะเพิ่มมากขึ้นในการเลือกตั้งครั้งถัดมา การลดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจะขัดแย้งต่อกำกล่าวในทฤษฎีประชาธิปไตย แต่ในภาวะของตัวมันเอง พฤติกรรมอย่างนี้จะทำให้ประชาธิปไตยแนวใหม่ มีความมั่นคงขึ้น

3. แนวคิดชนชั้นกลาง

ซึ่ง ชงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2542 : 23 -24) ได้จำแนกประเภทประชาชนชั้นกลางเป็น 3 กลุ่มด้วยกันคือ

3.1 กลุ่มประชาชนชั้นกลางเก่า เป็นกลุ่มประชาชนชั้นกลางเดิมที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มชนชั้นสูงหรือชนชั้นขุนนางในอดีต ได้แก่ข้าราชการ รวมทั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตรขึ้นไป และพนักงานรัฐวิสาหกิจ การที่ผู้วิจัยรวมพนักงานรัฐวิสาหกิจไว้เป็นกลุ่มเดียวกับข้าราชการ ทั้งนี้เพราะรัฐวิสาหกิจหลายแห่งได้แปรสภาพมาจากระบบราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจมีการแบ่งระดับและตำแหน่ง รวมทั้งมีเครื่องแบบคล้ายคลึงกับข้าราชการ มีความมั่นคงในการทำงาน เช่นเดียวกับระบบข้าราชการ ที่สำคัญคือ พนักงานรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่มี “Mentality” (ความคิดโดยรวม) เช่นเดียวกับข้าราชการ จะมีก็แต่เพียงพนักงานรัฐวิสาหกิจส่วนน้อยเท่านั้นที่มีบทบาทอย่างแข็งขันอยู่ในสหภาพหรือสมาคมของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

3.2 กลุ่มนักธุรกิจ- ค้าขาย เป็นกลุ่มประชาชนชั้นกลางที่มีได้อยู่ในระบบราชการ และเริ่มมีบทบาททางการเมืองเพิ่มมากขึ้นในยุคปัจจุบัน ได้แก่ นักธุรกิจ นักบริหาร ผู้ประกอบการ ขนาดกลางและขนาดย่อย และพนักงานธุรกิจเอกชน เป็นต้น

3.3 กลุ่มวิชาชีพ – นักปฎิรูป เป็นกลุ่มประชาชนชั้นกลางใหม่ที่ถึงแม้มีจำนวนไม่มากนักแต่มีบทบาททางการเมืองสูง ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย ปัญญาชน – นักวิชาการอิสระ ทนายความ แพทย์ สถาปนิก คอลัมนิสต์/นักเขียน และนักพัฒนาขององค์กรเอ็นจีโอ (NGOs) หรือ องค์กรภาคที่ 3 (The Third Sector) เป็นต้น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง นอกจากการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสามารถเกิดได้ในหลายระดับ เช่น การมีส่วนร่วมในระดับสูง ได้แก่ การลงสมัครรับการเลือกตั้ง เพื่อชิง

ตำแหน่งทางการเมือง การเป็นผู้มีส่วนร่วมก่อตั้งพรรคหรือกลุ่มทางการเมืองเป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับกลาง เช่น การเป็นสมาชิกของพรรคฯหรือกลุ่มฯ ทางการเมืองที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคฯ หรือกลุ่มฯ การบริจาคเงินหรือช่วยพรรคฯ และผู้สมัคร ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ ได้แก่ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การชักจูงให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับจุดยืนทางการเมืองของตน และการติดตามข่าวสารการเมือง เป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประเพณีนิยม ในระยะหลังมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกเรียกรวมๆ กันว่า “การเมืองใหม่” หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติในอดีต (Unconventional) เช่น การประท้วง การต่อต้าน และการไม่ให้ความร่วมมือกับนโยบายหรือการดำเนินการทางการเมืองของรัฐบาลด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือแม้กระทั่งผิดกฎหมาย จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าประชาชนชั้นกลางไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในลักษณะต่างๆ เหล่านี้อย่างไรบ้าง (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ 2542 : 2)

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (อ้างใน จุมพล หนิมพานิช 2545 : 89) ชนชั้นกลางไทยเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐ เป็นต้นต่อสำคัญสำหรับการก่อตัวและพัฒนาการของชนชั้นกลาง เมื่อทุนนิยมขยายตัว สถาบันและกลไกรัฐก็ขยายตัวตามไปด้วยพร้อมๆ กับกลุ่มชนที่เรียกว่า “ข้าราชการ” กลุ่มนี้เป็นชนชั้นกลางกลุ่มใหญ่ที่สุดกลุ่มหนึ่งของสังคมไทย เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นพลังหล่อหลอมรัฐไทย... ท่ามกลางการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกและระบบทุนนิยม... มีกลุ่มชนหลายกลุ่มมีบทบาทมากขึ้นอย่างเด่นชัดในการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจการเมืองสังคมไทย เราอาจเรียกกลุ่มนี้ได้ว่าชนชั้นกลางใหม่ ซึ่งเราหมายถึงกลุ่มชนที่กำเนิดและขยายตัวพร้อมกับระบบทุนนิยมสมัยใหม่... บุคคลเหล่านี้คือสมาชิกของชนชั้นกลางใหม่ที่แท้จริงที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น

จูรี วิจิตรวาทการ (เพ็ญอ้าง จุมพล หนิมพานิช 2544 : 83) กล่าวถึงชนชั้นกลางในด้านการศึกษาว่า ชนชั้นกลางมีการศึกษาดี มีอาชีพสังคมยอมรับและยกย่อง ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่นักการเมืองและรัฐบาลต้องระมัดระวังต้องเอาใจใส่ เพราะสมาชิกรู้จักที่จะใช้สิทธิเรียกร้องความสนใจตลอดจนเข้าใจว่าตนจะเรียกร้องขอความเป็นธรรมได้โดยผ่านกระบวนการใดบ้าง

สุภางศ์ จันทวานิช (2534 : 189) ได้อธิบายในงานวิจัยการจัดช่วงชั้นทางสังคมไทยว่า เมื่อพิจารณาโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนไปปรากฏการณ์ที่เด่นที่สุดก็คือชนชั้นกลาง Tominaga ได้ยืนยันว่าผู้ที่เข้าสู่อาชีพบริการและค้าขายเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเลื่อนฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นมากกว่ากลุ่มอื่น ในช่วงหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา เราได้พบว่าผู้ประกอบการเชื้อสายจีนได้ขยายฐานะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นกลางผสมผสานกับผู้บริหารระดับกลางในระบบราชการและ

นักวิชาชีพ คนกลุ่มนี้ได้ทำให้ตนเอง “กลายเป็นกระฎุมพี” (embourgeoisement) จากการที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีทำให้มีรายได้สูงขึ้น สร้างแบบแผนที่หรูหราขึ้น เลิกทำงานที่ต้องใช้แรงกายมีการแสดงออกของความเป็นชนชั้นกลาง เช่น ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคจากห้างสรรพสินค้าแทนที่จะไปตลาด ปฏิบัติธรรมโดยส่วนตัวหรือโดยไปร่วมกับสำนักสงฆ์หรือแสดงตนเป็นผู้สนใจศาสนา ฯลฯ

สังคิต พิริยะรังสรรค์ (2536 : 16) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำเนิดชนชั้นกลางในทวีปเอเชียว่า ขณะที่การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศเอเชีย NICs และประเทศที่กำลังจะเป็น NICs ดำเนินต่อไป ประชาชนจะต้องการเสรีภาพและโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นว่าเป็นสิทธิอันชอบธรรมโดยธรรมชาติและโดยกฎหมายชนชั้นกลางใหม่ไม่ได้ต้องการเฉพาะเสรีภาพในทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องการเสรีภาพทางการเมืองด้วย ประชาธิปไตยได้กลายเป็นประเด็นที่สำคัญ ประชาชนที่เข้าร่วมการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยจึงประกอบด้วยกลุ่มอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นและไม่เป็นไปตามมิติทางชนชั้นแบบดั้งเดิม

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536 : 53) ได้เขียนถึงคนชั้นกลางที่ไม่สังกัดกับกลุ่มผู้ปกครองจึงไม่มีพันธนาการมีอิสรภาพ แต่อิสรภาพของคนชั้นกลางเกิดขึ้นจากการผลิตของคนชั้นกลางเอง กล่าวคือไม่ได้เป็นการผลิตเพื่อยังชีพเหมือนชาวนา ในขณะที่เดียวกันก็ไม่มีภาระหน้าที่ของผู้ปกครองในการจรรโลงอำนาจรัฐหรือศาสนา จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องรับพันธนาการตามจารีตประเพณีของคนสองกลุ่ม แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าคนชั้นกลางเป็นอิสระจากพันธนาการโดยสิ้นเชิง คนชั้นกลางก็จำเป็นต้องรวมกลุ่มกันเองและรวมกลุ่มกับพวกอื่น เพื่อทำการผลิตเช่นกัน แต่การรวมกลุ่มหรือสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจขึ้นนี้ คนชั้นกลางไม่ได้อาศัยพันธนาการที่มีมาตามจารีตประเพณี เช่น ไม่ได้อาศัยความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ หรือความสัมพันธ์ในโครงสร้างสถานภาพสูงต่ำของบุคคลเป็นเครื่องมือ หากแต่อาศัยความสัมพันธ์เชิงสัญญาเป็นเครื่องมือมัดพันธะที่มีต่อกัน คนชั้นกลางจึงต้องการกฎหมายที่เป็นระเบียบและการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสถาปนาพันธนาการเชิงพันธะสัญญาเช่นนี้ได้

Samuel P. Huntington (1979 : 289) ได้กล่าวถึงชนชั้นกลางที่มีความรู้ที่ ภาพลักษณ์ของชนชั้นกลางในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติเปลี่ยนแปลง และสัญลักษณ์ของชนชั้นกลางในความเป็นตัวนำหลักของความมีเสถียรภาพของการเมืองสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ของการแพร่ของชนชั้นกลางต่อการมีเสถียรภาพทางการเมืองนี้ไม่ค่อยสมมาตรนัก ชนชั้นกลางที่กระจายอยู่ในวงกว้างเป็นพลังทางการเมืองที่ไม่รุนแรงหรือเข้มแข็ง เปรียบชนชั้นกลางได้กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่หลายครั้งก็ไม่มั่นคงมีความแปรปรวนสูงตามสถานการณ์จริงๆ แล้วการกำเนิดขึ้นของชนชั้นกลางสามารถสืบค้นได้จากหลายช่วง โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งชนชั้นกลางกลุ่มแรกที่ปรากฏขึ้นในสังคมมาจากกลุ่มปัญญาชนที่มีรากเหง้ามาจากวัฒนธรรมเดิมแต่มีความคิดทันสมัย หลังจากนั้นก็ค่อยๆ แพร่กระจายไปสู่ข้าราชการพลเรือนและนายทหาร ครูและนักกฎหมาย วิศวกรและช่างเทคนิค นักลงทุนและผู้จัดการ

4. แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ไม่อาจปฏิเสธหรือละเลยที่จะมองย้อนกลับไปถึงความเป็นมาของสังคมไทย ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดต่อผู้คนในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าต้องศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยก่อนจึงจะเข้าใจถึงที่มา

Almond และ Powell (อ้างในสนธิ เชนานันท์ 2548: 135-137) ได้กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาทางการเมืองว่า นอกจากจะมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ มีการแบ่งแยกความแตกต่างในโครงสร้างทางการเมือง และการมีความเป็นอิสระของระบบย่อยแล้ว จะต้องมีการมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นของโลก (Secularization of Political Culture) ที่หมายถึงการทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองมีลักษณะเป็นเหตุเป็นผล มิใช่เป็นเรื่อง โชคลางหรือความเชื่ออย่างงมงาย วัฒนธรรมทางการเมืองที่มีลักษณะดังกล่าว จะแตกต่างไปจากวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคม จารีตประเพณีที่มักเป็นแบบไม่มีเหตุผล มีการยึดถือเรื่องของ โชคลาง หรือความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติติดต่อกันมาโดยไม่ได้มีการคำนึงถึงเหตุผล

เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองเราต้องรู้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองคืออะไร วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง หรือวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของบุคคลที่มีต่อการเมืองซึ่งแบบแผนของทัศนคติความเชื่อค่านิยมดังกล่าว เป็นความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจ ที่เป็นตัวสร้างทัศนคติทางการเมือง ความรู้สึกนึกคิดดังกล่าวประกอบด้วย

4.1 ความโน้มเอียงเกี่ยวกับการรับรู้ (Cognitive Orientation) หมายถึง ความคิดเห็นตลอดจนดุลยพินิจที่บุคคลมีต่อการเมือง

4.2 ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง โดยทั่วไปวัฒนธรรมทางการเมืองมี

3 ประเภท

ประเภทแรก เป็นประเภทที่คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ในเรื่องของการเมือง เป็นพวกที่อาศัยอยู่ในชนบทห่างไกลจากตัวเมือง หรืออาจเป็นพวกคนที่มีอายุที่ใช้ชีวิตอยู่แต่ภายในชุมชน ไม่ค่อยได้มีการติดต่อกับสังคมภายนอก วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ Almond เรียกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทแบบคับแคบ (Parochial Political Culture)

ประเภทที่สอง บุคคลที่จัดอยู่ในวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทนี้คือ บุคคลที่มีพฤติกรรมทางการเมืองแบบเฉื่อยชา ไม่ชอบเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือกิจกรรมทางการเมือง แม้แต่การเลือกตั้ง Almond เรียกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture)

ประเภทที่สาม บุคคลที่จัดอยู่ในวัฒนธรรมทางการเมือง ประเภทนี้ได้แก่บุคคลที่สนใจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง เช่น เข้าไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง พุดต่างๆ คือสนใจอยากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง Almond เรียกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture)

Almond บอกว่าในสังคม หรือในประเทศอุตสาหกรรมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย (Democratic Industrial Nation) วัฒนธรรมทางการเมืองของคนในสังคมแบบนี้ส่วนใหญ่จะเป็นแบบมีส่วนร่วมคือ คนในสังคมแบบนี้จะมีจิตสำนึกความสนใจอยากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่สังคมแบบเผด็จการอำนาจที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน (Authoritarian Transitional) วัฒนธรรมทางการเมืองของส่วนใหญ่จะเป็นแบบไพร่ฟ้า คือคนในสังคมแบบนี้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาล การเมือง แต่ไม่คิดหรือไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนสังคมที่ยังไม่ได้เป็นอุตสาหกรรม แต่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย (Democratic Preindustrial) วัฒนธรรมทางการเมืองของคนในสังคมแบบนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกชาวนาชาวไร่ที่ทำงานในทุ่งนา มีการติดต่อกับโลกการเมืองน้อย วัฒนธรรมทางการเมืองจะเป็นแบบคับแคบ คือคนในสังคมแบบนี้ ไม่มีความรู้ความเข้าใจบทบาทของรัฐบาลที่มีต่อความเป็นอยู่ของตน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่สนใจไม่คิดจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

อย่างไรก็ตามมาในระยะหลัง ๆ ได้มีความพยายามที่จะสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้าไปมีส่วนร่วมโดยรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ได้พยายามจะสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture หรือ Democratic Political Culture) หรือ Almond และ Verba เรียกว่า วัฒนธรรม การเมืองแบบอารยชน (Cive Culture) ให้เกิดขึ้นกับประชาชนคนไทย เพราะรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้บัญญัติให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งได้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ถ้าใครไม่ไปใช้สิทธินอกจากจะถูกประจานแล้วยังถูกตัดสิทธิทางการเมือง นอกจากนั้นยังสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งนักวิชาการหลายท่านเห็นด้วยกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในส่วนดังกล่าว แต่นักวิชาการบางท่านไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าเป็นการบังคับขณะเดียวกันเห็นว่า หากจะให้ประชาชนคนไทย มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม นักการเมือง พรรคการเมืองควรจะต้องมีคุณธรรม จะต้องสามารถเสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อรัฐ เพื่อส่วนรวม ซึ่งคงทำได้ไม่ถ่วงนักเพราะนักการเมืองไทย ไม่มีหลักการ ไม่มี

คุณธรรม ไม่มีจิตสำนึกที่สูงพอที่จะควบคุมพฤติกรรมทางอำนาจ การรักษาอำนาจที่ได้มาของนักการเมือง จึงเป็นไปอย่างขาดความละอาย การเมืองไทยจึงเป็นเรื่องของความบ้าคลั่งกักขะทางอำนาจไม่รู้จักความละอาย คือค่านหรือปฏิเสธความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

5. การแพร่ของวัฒนธรรม

นักชาภัทร อุ่นตรงจิตร (2548:208) ได้กล่าวถึงการแพร่ของวัฒนธรรม(cultural diffusion)ระบอบประชาธิปไตยกับโลกาภิวัตน์มีการพัฒนาตัวเองไว่น่าสนใจคือ

โลกาภิวัตน์ได้ขยายตัวไปทั่วโลกไม่เพียงแต่ในทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ทุกๆ ที่ที่เคลื่อนของโลกได้แพร่ขยายตัวไปถึง ได้พาวัฒนธรรมทุนนิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไปด้วย ด้วยเหตุที่ว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของผู้ชนะ (สหรัฐอเมริกา) ด้วยเหตุนี้การที่จะเข้าฉากจึงผลประโยชน์จากโลกาภิวัตน์ได้จึงมีทางเลือกคือ จะต้องเป็นประชาธิปไตย อิทธิพลของสื่อมวลชน วัฒนธรรมประชาธิปไตยที่แพร่ขยายไปทั่วโลก มาพร้อมกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก อิทธิพลของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน สื่อมวลชนและเสรีภาพได้ไปเกาะประตูดของประเทศต่างๆ ทั่วโลก และเทคโนโลยีของมันทำให้บทบาทของรัฐในการควบคุมสื่อค่อยๆ น้อยลงไปโดยปริยาย สิทธิเสรีภาพจึงค่อยๆ แทรกซึมลดทอนแดนของรัฐเข้าไปยังจิตใจของประชาชนภายในประเทศ โดยที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมได้เบ็ดเสร็จแบบที่เคยเป็นอีกต่อไปแล้ว สิทธิเสรีภาพซึ่งเป็นหลักสำคัญของประชาธิปไตยจึงค่อยๆ เปิดออกพร้อมกับการเบ่งบานของประชาธิปไตย

ท้องถิ่นนิยม โลกาภิวัตน์ไม่ได้มีความหมายว่าเป็นการแผ่หรือครอบงำโลกแต่เพียงอย่างเดียว โลกาภิวัตน์ยังหมายถึงการเอาชนะโลกด้วย เพราะวัฒนธรรมแปลกปลอมของตะวันตกที่เข้ามาในวัฒนธรรมดั้งเดิมของโลกตะวันออก ทำให้เกิดความต่อต้านและปรับตัวจากชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแสดงออกหลายๆ ประการ เช่น กระบวนการที่คนในสังคมหรือชุมชนต่อต้านวัฒนธรรมตะวันตก การย้อนกลับไปสู่วิถีดั้งเดิม การพลิกฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้วิกฤติเศรษฐกิจยังทำให้เกิดกระแส “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งสวนทางกับกระแสทุนนิยมโลกที่เน้นการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันทั่วโลก เป็นต้น

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิลาศ โลहितกุล (2547 : 84-85) ได้ทำการศึกษารูปแบบจำลององค์การบริหารส่วนตำบลเยาวชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ผลสรุปว่าการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบจำลององค์การบริหารส่วนตำบลเยาวชน เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในพื้นที่และทุกบทบาทหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเยาวชนได้ปฏิบัติมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ มากน้อยแตกต่างกันไปดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

สมควร ชันเงิน (2533 : 108) ทำการวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีกรรมการสภาตำบล อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ผลจากการศึกษาในภาพรวมพบว่า คณะกรรมการสภาตำบลยังมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ ซึ่งถือได้ว่าไม่ตรงกับความคาดหวังของผู้วิจัย ที่มีสมมติฐานความคิดในเรื่องต้นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือผู้นำท้องถิ่น ในระดับตำบล และหมู่บ้าน

คณัย บุญตัน (2542 : 136) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับความรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทหารบกไทย ศึกษากรณีทหารประจำการสังกัดกรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ กองทัพบก ทราบว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของทหารประจำการสังกัด ร.11 รอ. ภาพ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แต่ถ้าจำแนกออกเป็นรูปแบบแล้ว การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะอยู่ในระดับค่อนข้างสูง การติดตามข่าวสารทางการเมืองจะอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ การเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง การเข้าสังกัดกลุ่ม การนั่งเฉยทางการเมือง และการดำเนินการทางทหารเมื่อสถานการณ์ระดับขั้นนั้นอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

ก้องเกียรติ มณฑาพันธุ์ (2546 : 69) ได้ทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ความสนใจข่าวสารบ้านเมืองและประโยชน์ที่ได้รับจากภารกิจของเทศบาล ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ตำแหน่งหน้าที่การงาน สถานภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มทางสังคมและความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองในระดับเทศบาล

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชน อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และประชาชนทุกคนในรัฐนั้นๆ พร้อมทั้งจะยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบ ประเพณีของรัฐที่ตั้งไว้ โดยมีเจตคติเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งแต่ละสังคมก็มีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ประเพณี ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน กฎระเบียบต่างๆ อาจมีความคล้ายคลึง หรือแตกต่างกันก็ได้ แต่นัยสำคัญของการปกครองในระบบประชาธิปไตยคือ การเน้นที่สิทธิ เสรีภาพของประชาชนในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันทั้งตัวบุคคลและโอกาสและมีสิทธิอันชอบธรรมในการเลือกบุคคลหรือคณะบุคคลเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารปกครองรัฐ ตามเจตจำนงโดยส่วนใหญ่ของประชาชน แต่การแสดงออกของการมีส่วนร่วมนั้นยังเป็นปัญหา ถ้าหากประชาชนหรือผู้มีสิทธิในการมีส่วนร่วมขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดสำนึกที่ถูกต้อง ของการปกครองในระบบประชาธิปไตย ผลที่ได้จากการมีส่วนร่วมนั้นคงขาดนัยสำคัญตามความมุ่งหวังของระบอบนี้ แต่อย่างไรก็ตามการเริ่มต้นที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองก็นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการปกครองระบบประชาธิปไตย การอบรมกล่อมเกลตาของสังคมหรือสถาบันทางการเมืองเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนอย่างถูกต้องและต่อเนื่องก็จะเป็นหนทางนำไปสู่ความเข้มแข็งของระบบประชาธิปไตย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ประเทศไทยได้มีการพัฒนาการทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอาจเรียกว่าแบบล้มลุกคลุกคลานขาดความต่อเนื่องจากหลากหลายปัจจัย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก็เป็นอีกปัจจัย ที่ทำให้ระบบประชาธิปไตยในประเทศไทยขาดความเข้มแข็งและไม่พัฒนาเท่าที่ควร จึงเป็นประเด็นให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างก็คือ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) โดยมีประเด็นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นปัจจัยคือ เพศ อายุ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง การมีความรู้ทางการเมือง การมีสำนึกทางการเมือง เป็นสำคัญ

ข้อมูลทั่วไปของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

ประวัติ

การบินไทย สายการบินแห่งชาติ

บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Thai Airways

International Public Company Limited เป็นรัฐวิสาหกิจ ในสังกัดกระทรวงคมนาคม ดำเนินกิจการ

ในด้านการบินพาณิชย์ในประเทศ และระหว่างประเทศ ในฐานะสายการบินแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นรัฐวิสาหกิจของชาติ ที่ดำเนินกิจการแข่งขันกับต่างประเทศ ในธุรกิจการบินโลก และเป็นรัฐวิสาหกิจที่สามารถทำกำไรต่อเนื่องเรื่อยมา ทั้งยังได้รับการยกย่องในด้านต่างๆ ให้อยู่ในระดับสายการบินชั้นนำของโลกเสมอมา

การบินไทยเริ่มก่อตั้งขึ้น โดยการทำสัญญาร่วมทุนระหว่าง บริษัท เคนอากาศไทย จำกัด กับสายการบินสแกนดิเนเวียน แอร์ไลน์ ซิสเต็ม หรือใช้ชื่อย่อว่า เอส เอ เอส เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2502 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินธุรกิจการบิน ระหว่าง ประเทศ และได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2503 ด้วยทุน จดทะเบียน 2 ล้านบาท โดยบริษัท เคนอากาศไทย จำกัด ถือหุ้นร้อยละ 70 และ เอส. เอ. เอส. ถือหุ้นร้อยละ 30 ของทุนจดทะเบียน

ต่อมา เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2520 เอส. เอ. เอส. ได้โอนหุ้นที่มีอยู่ทั้งหมดให้แก่ บริษัท เคนอากาศไทย จำกัด และถือเป็น การยกเลิกสัญญาร่วมทุน ก่อตั้งขึ้นในปีพุทธศักราช 2503 โดย บริษัท เคนอากาศไทย จำกัด กับบริษัทสายการบินสแกนดิเนเวียนแอร์ไลน์ ซิสเต็ม หรือใช้ชื่อย่อว่า เอส เอ เอส ได้ร่วมลงทุนกิจการด้วยทุนเพียง 2 ล้านบาท โดยเคนอากาศไทยถือหุ้นร้อยละ 70 และ เอส เอ เอส ถือหุ้นร้อยละ 30

ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการเพิ่มทุนอย่างเป็นทางการ ขึ้นตอนตลอดมาจนถึงปีพุทธศักราช 2520 บริษัท เคนอากาศไทย ได้ซื้อหุ้นทั้งหมดคืนจาก เอส เอ เอส ตามมติ คณะรัฐมนตรี และมอบโอนหุ้นที่ซื้อมาให้กระทรวงการคลัง ดังนั้น การบินไทย จึงเป็นสายการบินของคนไทยอย่างแท้จริง และมี บริษัท เคนอากาศไทย กับกระทรวงการคลัง เป็นผู้ร่วมถือหุ้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2531 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ดำเนินการรวมกิจการการบินภายในประเทศที่ดำเนินการ โดยบริษัท เคนอากาศไทย จำกัด เข้ากับกิจการของบริษัทฯ เป็นผลให้เงินทุนจดทะเบียนของบริษัทฯ เพิ่มขึ้นเป็น 2,230 ล้านบาท โดยมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ดังนั้นบริษัทฯ จึงเป็นสายการบินแห่งชาติที่รับผิดชอบกิจการ การบินพาณิชย์ ทั้งเส้นทางบินระหว่างประเทศ และเส้นทางบินภายในประเทศทั้งหมด และเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2534 มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการดำเนินธุรกิจที่สำคัญเกิดขึ้น โดยคณะรัฐมนตรี มีมติให้ดำเนินการดังนี้

1. นำบริษัทฯ เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพิ่มทุนจดทะเบียนอีกจำนวน 3,000 ล้านบาท โดยนำหุ้นเพิ่มทุนส่วนแรกจำนวน 100 ล้านหุ้น ในราคาตามมูลค่าหุ้นที่ตราไว้หุ้นละ 10 บาท ออกจัดสรรก่อน
3. ให้จัดหุ้นสามัญเพิ่มทุนจำนวน 5 ล้านหุ้น ขายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ ในราคาตามมูลค่าหุ้นที่ตราไว้หุ้นละ 10 บาท

4. จัดสรรหุ้นสามัญเพิ่มทุนส่วนที่เหลืออีกจำนวน 95 ล้านหุ้น เสนอขายประชาชนทั่วไป

ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเป็นการระดมทุนจากภาคเอกชน อันจะทำให้การบินไทย มีศักยภาพในการแข่งขันด้านการพาณิชย์ รวมทั้งเป็นการให้ประชาชนและพนักงาน ได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสายการบินแห่งชาติด้วย บริษัทฯ เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2534 โดยได้ทำการแปลงกำไรสะสมให้เป็นหุ้นเพิ่มทุน

ทำให้บริษัทฯ มีทุนจดทะเบียนเป็น 13,000 ล้านบาท และทำการเพิ่มทุน จดทะเบียนใหม่อีกจำนวน 3,000 ล้านบาท รวมเป็นทุนจดทะเบียน 16,000 ล้านบาท เป็นทุนชำระแล้ว 14,000 ล้านบาท โดยกระทรวงการคลัง ถือหุ้นร้อยละ 79.5 และธนาคารออมสินถือหุ้นร้อยละ 13.4 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 7.1 กระจายสู่นักลงทุนทั่วไป ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งพนักงานของบริษัทฯ และในวันที่ 20-21 พฤศจิกายน 2546 บริษัทฯ ได้เสนอขายหุ้นสามัญแก่ประชาชนทั่วไป จำนวน 442.75 ล้านหุ้น ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2543 วันที่ 20 สิงหาคม 2545 และวันที่ 16 กันยายน 2546 โดยหุ้นที่เสนอตั้งกล่าว เป็นหุ้นเพิ่มทุน 285,000,000 หุ้น และหุ้นเดิมของกระทรวงการคลัง 157,750,000 หุ้น โดยเงินที่ได้จากการเสนอขายหุ้นครั้งนี้ บริษัทฯ จะนำไปใช้ในการลงทุนในโครงการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ การปรับปรุงผลิตภัณฑ์บนเครื่องบิน และเป็นเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทฯ

ตั้งแต่เดือนกันยายน 2547 บริษัทฯ ได้จำหน่ายหุ้นให้กับพนักงานจำนวน 13,896,150 หุ้น ในราคาหุ้นละ 15 บาท ภายใต้โครงการจัดสรรหลักทรัพย์ให้พนักงาน (Employee Securities Option Plan) โดยบริษัทฯ จะยังคงจำหน่ายหุ้นให้กับพนักงานที่ถือใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้นภายใต้โครงการดังกล่าวจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการในเดือนเมษายน 2549

วิสัยทัศน์ของบริษัทฯ

เป็นสายการบินที่ลูกค้าเลือกเป็นอันดับแรก ให้บริการดีเลิศด้วยเสน่ห์ไทย

ภารกิจของบริษัทฯ

- ให้บริการขนส่งทางอากาศอย่างครบวงจร ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยใส่ใจในเรื่องความปลอดภัย ความสะอาดสบาย และการบริการที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจต่อลูกค้า

- มีการบริหารธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และโปร่งใสด้วยความซื่อสัตย์สุจริตตามแนวทางปฏิบัติที่เป็นสากล และมีผลประกอบการที่น่าพอใจ เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น
- สร้างสิ่งแวดล้อมในการทำงานและให้ผลตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อจูงใจให้พนักงานเรียนรู้และทำงานอย่างเต็มศักยภาพ และภูมิใจที่เป็นส่วนร่วมในความสำเร็จของบริษัทฯ
- มีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ ในฐานะเป็นสายการบินแห่งชาติ

นโยบายของบริษัทฯ

ดำเนินงานในฐานะที่เป็นสายการบินแห่งชาติ เป็นตัวแทนของประเทศไทย ในการดำรงรักษาและเพิ่มพูนสิทธิด้านการบิน ร่วมส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แสวงหาและเพิ่มพูนรายได้ ทั้งในรูปแบบเงินบาท และเงินตราต่างประเทศ นอกจากนั้น ยังดำเนินการส่งเสริมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของบริษัทฯ ให้มีทักษะ และวิชาชีพที่เป็นมาตรฐานสากล รวมถึงส่งเสริมพัฒนาเทคโนโลยีทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง ในการบินพาณิชย์ของโลก ทั้งนี้ บริษัทฯ ยังมุ่งเผยแพร่วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และเอกลักษณ์ของประเทศไทย สู่นักเดินทางโลกอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานของการบินไทยมีกำไรต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2507/2508 จนถึงปัจจุบัน แม้ว่าธุรกิจการบินเป็นธุรกิจที่ต้องมีการลงทุนและค่าใช้จ่ายที่สูงมาก แต่การบินไทยก็คงสถานะเป็นสายการบิน ที่ทำกำไรและผ่านวิกฤติการณ์ ที่กระทบกระเทือนธุรกิจการบินโลกมาด้วยดี และส่งรายได้สู่รัฐ ทั้งในรูปแบบของเงินปันผลภาษีและอื่นๆ ซึ่งในปีงบประมาณ 2547/48 (เริ่มเดือนตุลาคม 2547 – สิ้น เดือนกันยายน 2548) มีรายได้จากการดำเนินงาน 162,488 ล้านบาท โดยมีกำไรสุทธิจำนวน 6,777 ล้านบาท โดยมีกำไรสุทธิต่อหุ้นเท่ากับ 4.00 บาท นอกจากผลการดำเนินการด้านกำไร การบินไทยยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ร่วมบุกเบิกจุดบินใหม่ๆ จนได้เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก เช่น กาฐมาณฑุ เคนป่าซาร์ และ โกดากีนาวาลู ริเริ่มการบินเส้นทางตรงสู่ยุโรป รวมทั้งเปิดเส้นทางบินใหม่ๆ ในภูมิภาคนี้เพื่อใช้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางการบิน และได้ร่วมกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติในด้าน การบิน ดำเนินการพัฒนาการบินภายในประเทศ รวมถึงดำเนินการศูนย์ซ่อมเครื่องบิน ลำตัวกว้างจนได้รับความไว้วางใจจากทั่วโลก

จรรยาบรรณของบริษัทฯ

ดำเนินงานหรือประกอบธุรกิจบนพื้นฐานของความเป็นธรรมและจริยธรรม ตลอดจนปกป้องรักษาผลประโยชน์อันชอบธรรมของบริษัทฯ และตระหนักในคุณค่าของพนักงาน โดยยึดหลักว่าพนักงานทุกคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญและเป็นตัวแทนของบริษัทฯ พนักงานทุกคนจึงมีส่วนร่วม และสนับสนุนความสำเร็จของบริษัทฯ

เพื่อบรรลุจุดประสงค์ดังกล่าว บริษัทฯ ได้กำหนดข้อพึงปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติงานของพนักงานทุกระดับ รวมทั้งกำหนดจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจโดยทั่วไป ดังนี้

1. ปฏิบัติต่อลูกค้าและผู้เกี่ยวข้องทางธุรกิจด้วยความเป็นธรรม ซื่อสัตย์ สุจริตและรักษาผลประโยชน์ของลูกค้าทุกคน
2. ไม่ฝักใฝ่ทางการเมือง โดยวางตัวเป็นกลางเพื่อสร้างประโยชน์ให้สังคมและประเทศชาติ
3. ดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของการแข่งขันที่เป็นธรรม
4. สนับสนุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) 2549 : 13-17

ลักษณะการประกอบธุรกิจของบริษัทฯ และบริษัทย่อยและนโยบายการแบ่งการดำเนินงานของบริษัทในกลุ่ม

บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เป็นรัฐวิสาหกิจ ในสังกัดกระทรวงคมนาคม และเป็นสายการบินแห่งชาติที่รับผิดชอบการบินพาณิชย์ทั้งเส้นทางบินระหว่างประเทศและเส้นทางบินภายในประเทศ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2544 บริษัทฯ ได้ปรับโครงสร้างองค์กร โดยแยกการบริหารออกเป็นธุรกิจหลักและหน่วยธุรกิจ ดังนี้

ธุรกิจสายการบิน

ธุรกิจสายการบิน เป็นกิจการหลักของบริษัทฯ ประกอบด้วยบริการขนส่งผู้โดยสาร และการบริการขนส่งสินค้าพัสดุภัณฑ์และไปรษณีย์ภัณฑ์ โดยบริษัทฯ ได้ให้บริการขนส่งในเส้นทางบินไปยังจุดบินต่างๆ ทั้งแบบเที่ยวบินประจำและเที่ยวบินเช่าเหมาลำ ในเส้นทางบินภายในประเทศและระหว่างประเทศ

บริษัทฯ มีรายได้จากกิจการขนส่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 95.5 ของรายได้จากการดำเนินงานในปีการเงิน 2547 โดยประกอบด้วยรายได้จากเที่ยวบินประจำคิดเป็นร้อยละ 95.2 และรายได้จากเที่ยวบินเช่าเหมาคิดเป็นร้อยละ 0.3 ของรายได้จากการดำเนินงานในปีการเงิน 2547

ตามลำดับ และในไตรมาสที่ 1 ของปีการเงิน 2548 บริษัทฯ มีรายได้จากกิจการขนส่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 95.5 ของรายได้จากการดำเนินงาน โดยประกอบด้วยรายได้จากเที่ยวบินประจำคิดเป็นร้อยละ 95.3 และรายได้จากเที่ยวบินเช่าเหมาคิดเป็นร้อยละ 0.2 ตามลำดับ

กิจการหน่วยธุรกิจย่อยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการขนส่ง

กิจการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการขนส่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการขนส่งทางอากาศ ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการที่สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างมีระบบ เพื่อให้เครื่องบินสามารถออกเดินทางจากสถานีต้นทางและถึงสถานีปลายทางตรงตามกำหนดเวลาที่ระบุในตารางบินด้วยความสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย ทำให้เกิดความเชื่อถือและมั่นใจแก่ผู้โดยสาร ซึ่งรายละเอียดการให้บริการต่างๆ มีดังนี้

กิจการบริการลูกค้าภาคพื้น (Ground Customer Services)

- การบริการตรวจเช็คเอกสารการเดินทาง หนังสือเดินทาง วีซ่า บัตรโดยสาร การกำหนดที่นั่ง (Check-in)
- บริการชั่งน้ำหนักกระเป๋าเดินทาง พร้อมติดหางบัตร (Tag)
- บริการผู้โดยสารในห้องผู้โดยสารขาเข้า ขาออก และผู้โดยสารผ่าน (Transit)
- บริการรับแจ้งกระเป๋าและสัมภาระที่สูญหายหรือชำรุด (Lost and Found)
- บริการห้องรับรองผู้โดยสารชั้นหนึ่งและชั้นธุรกิจ (VIP Lounge)
- บริการเดินรถรับ - ส่งผู้โดยสารระหว่างท่าอากาศยานกับจุดหมายปลายทางของผู้โดยสาร (Limousine Services)

- บริการด้าน Aircraft Load Control แก่สายการบินลูกค้า

กิจการบริการลานจอดและอุปกรณ์ภาคพื้น (Ground Support Equipment Services)

- บริการเกี่ยวกับผู้โดยสารและสัมภาระ (Passenger Servicing)
- นำผู้โดยสารเข้าและออกระหว่างอาคารท่าอากาศยานกับเครื่องบิน โดยทางรถ (Ramp Bus) หรือ สะพานเทียบเครื่องบิน (Aviation Bridge)
- นำสัมภาระกระเป๋าเดินทางของผู้โดยสาร (Baggage) ส่งระหว่างอาคารท่าอากาศยานกับเครื่องบิน
- บริการเครื่องบินบริเวณลานจอด (Aircraft Servicing)

- ให้สัญญาณนักบินนำเครื่องบินจากลานจอด เข้าสู่สะพานเทียบเครื่องบินหรือจุดที่เครื่องบินจอด
- บริการลากจูงเครื่องบินออกจากสะพานเทียบเครื่องบินหรือจุดที่เครื่องบินจอดด้วย Aircraft Towing Tractor

- บริการผู้โดยสารขึ้นลงจากเครื่องบินด้วยรถบันได (Passenger Step)
- บริการประสานงานด้านเติมน้ำมันเชื้อเพลิงกับบริษัทบริการเชื้อเพลิง
- บริการน้ำดื่มน้ำใช้บนเครื่องบิน
- บริการทำความสะอาดห้องผู้โดยสาร ห้องน้ำ ห้องครัวภายในเครื่องบิน
- บริการทำความสะอาดขณะนำผู้โดยสารขึ้นลงจากเครื่องบิน
- บริการรถทำไฟฟ้าเพื่อการใช้ไฟบนเครื่องบินขณะเครื่องจอดรับส่งผู้โดยสาร
- บริการรถสายพาน (Conveyer Belt) เพื่อลำเลียงกระเป๋าสัมภาระของผู้โดยสาร
- บริการขนส่งสินค้า นำส่งสินค้าเข้าออกและผ่าน (Transit) ระหว่างอาคารคลังสินค้ากับเครื่องบิน โดยใช้อุปกรณ์ต่างๆ หลายชนิด เช่น รถสำหรับยกสินค้า คอนเทนเนอร์ ฯลฯ

กิจการพาณิชย์สินค้าและไปรษณีย์ภัณฑ์ (Cargo & Mail Commercial)

- บริการการจัดการสินค้า (Cargo Handling Services)
- บริการจัดเก็บดูแลรักษาสินค้าทุกประเภทที่เข้าออกและผ่านคลังสินค้า

กิจการครัวการบิน (Catering Services)

- บริการผลิต จัดหาอาหารและเครื่องดื่มที่จัดเตรียมไว้บริการผู้โดยสารเพื่อส่งขึ้นเครื่องบินสำหรับสายการบินบริษัทฯ และสายการบินลูกค้า รวมทั้งดำเนินกิจการภัตตาคารและ Snack Bar ณ ท่าอากาศยานกรุงเทพ เชียงใหม่ ภูเก็ต และเชียงใหม่ เพื่อให้บริการอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้โดยสารและบุคคลทั่วไป บริการจัดเลี้ยงทั้งในและนอกสถานที่และร้านเบเกอรี่ Puff & Pie

กิจการซ่อมบำรุงอากาศยาน (Technical Services)

- บริการซ่อมบำรุงและตรวจเช็คเครื่องบินทุกครั้งที่มีการจอดแต่ละสถานี ทั้งที่จอดแวะ (Transit) และจอดค้างคืน (Overnight) ทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ บริษัทฯ ยังให้บริการตรวจซ่อมใหญ่เครื่องบินตามระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งให้บริการและซ่อมบำรุงอุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนการซ่อมใหญ่เครื่องยนต์อากาศยานที่ทำอากาศยานกรุงเทพ และทำอากาศยานอุ้งตะเภา

จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นศูนย์ซ่อมอากาศยานแห่งที่ 2 ของบริษัทฯ ที่เริ่มเปิดให้บริการเมื่อเดือน พฤษภาคม 2542 นอกจากนั้นฝ่ายช่างยังให้บริการด้านเทคนิค (Technical Associated Activities) คือ การซ่อมบำรุงเครื่องบินให้กองบินตำรวจและหน่วยราชการต่างๆ อีกด้วย

กิจการที่สนับสนุนการขนส่ง

กิจการดังกล่าวเป็นกิจการที่ดำเนินการเพื่อจุดประสงค์ในการส่งเสริมด้านการตลาด ให้ความสะดวกสบายแก่ผู้โดยสาร โดยผู้โดยสารสามารถใช้หรือซื้อบริการเพิ่มตามความต้องการ ซึ่งประกอบด้วย

- บริการอำนวยความสะดวก (Dispatch Services) ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของ เส้นทางบินลักษณะอากาศ เพื่อให้เครื่องบินสามารถไปถึงที่หมายได้อย่างปลอดภัย
- การจำหน่ายสินค้าปลอดภาษีบนเครื่องบิน (Sales on Board)
- การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก (Thai Shop)

ประเภทกิจการและลักษณะการดำเนินงานของบริษัทย่อยและบริษัทร่วม

บริษัท ไทย-อะมาเดอุส เซาท์อีสต์เอเชีย จำกัด

จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2540 โดยมีผู้ร่วมทุน ได้แก่ บริษัท ทศท คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) การสื่อสารแห่งประเทศไทย และบริษัท Amadeus Global Travel Distribution, S.A. โดยเริ่มแรกให้บริษัทฯ ถือหุ้นทั้งหมด ต่อมา มีการโอนขายหุ้นจำนวนร้อยละ 45 ให้แก่ผู้ร่วมลงทุน อันประกอบด้วย บริษัท ทศท คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เป็นจำนวนร้อยละ 20 ในเดือนมกราคม 2543 บริษัท Amadeus Global Travel Distribution, S.A. เป็นจำนวนร้อยละ 5 ในเดือนกุมภาพันธ์ 2543 และการสื่อสารแห่งประเทศไทย เป็นจำนวนร้อยละ 20 ในเดือนพฤษภาคม 2543 บริษัท ไทย-อะมาเดอุส เซาท์อีสต์เอเชีย จำกัด จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการแก่ตัวแทนจัดจำหน่ายในการบริการคอมพิวเตอร์สำหรับการสำรองตั๋วเครื่องบินและบริการอื่นๆ ในการเดินทาง เช่น การสำรองที่พัก เป็นต้น โดยได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี ให้ไม่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีที่ใช้กับรัฐวิสาหกิจทั่วไป ยกเว้นระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีบางเรื่อง que เห็นสมควรให้อธิปไตย เช่น หลักเกณฑ์การกำหนด ผลประโยชน์ตอบแทนคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจ การจ่ายโบนัสพนักงาน การจำหน่ายกิจการหรือ หุ้นที่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของ การก่อกองของประเทศ และพระราชบัญญัติการตรวจ เงินแผ่นดิน เป็นต้น บริษัทฯ ได้เริ่มเปิดดำเนินการในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2542

ในรอบปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2545 2546 และ 2547 บริษัท ไทย-อะมาดิอุส เซาท์อีสต์เอเชีย จำกัดมีรายได้ 280 ล้านบาท 316 ล้านบาท และ 415 ล้านบาท ตามลำดับ และในรอบปีบัญชีของบริษัทฯ สิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2545, 2546 และ 2547 บริษัทฯ ได้รับเงินปันผลเป็นจำนวน 8.3 ล้านบาท และ 12.4 ล้านบาทและ 25.6 ล้านบาท ตามลำดับ

บริษัท ดอนเมือง อินเตอร์เนชั่นแนล แอร์พอร์ต โฮเทล จำกัด

จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2524 มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการประเภทโรงแรมและร้านอาหาร (เป็นเจ้าของและบริหารงานโรงแรมอมารี แอร์พอร์ต) บริษัทฯ ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 40 ในรอบปีบัญชีของบริษัทฯ สิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2545, 2546 และ 2547 บริษัทฯ ได้รับเงินปันผลเป็นจำนวน 96.0 ล้านบาท 76.8 ล้านบาท และ 67.2 ล้านบาท ตามลำดับ

บริษัท ครั้วการบินภูเก็ต จำกัด

จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 ประกอบกิจการครั้วการบิน โดยขายอาหารให้แก่สายการบินต่างๆ เพื่อบริการบนเที่ยวบินระหว่างประเทศที่ให้บริการ ณ ท่าอากาศยานภูเก็ต บริษัทฯ ถือหุ้นเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ในรอบปีบัญชีของบริษัทฯ สิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2547 บริษัทฯ ได้รับเงินปันผลเป็นจำนวน 4.5 ล้านบาท

บริษัท โรงแรมรอยัลลอคคิด (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)

จดทะเบียนแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2537 ประกอบกิจการโรงแรมและร้านอาหาร (โรงแรม รอยัลลอคคิด เซอรادتัน) บริษัทฯ ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24 ในรอบปีบัญชีของบริษัทฯ สิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2545 2546 และ 2547 บริษัทฯ ได้รับเงินปันผลเป็นจำนวน 31.1 ล้านบาท 40.7 ล้านบาท และ 19.4 ล้านบาท ตามลำดับ

บริษัท บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

จดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2538 ประกอบกิจการให้บริการคลังเชื้อเพลิง เพื่อจัดเก็บเชื้อเพลิงให้แก่สายการบินต่างๆ รวมทั้งให้บริการเติมเชื้อเพลิงให้แก่เครื่องบินของสายการบินต่างๆ ที่ท่าอากาศยานกรุงเทพ

บริษัทฯ ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.6 ในรอบปีบัญชีของบริษัทฯ สิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2545, 2546 และ 2547 บริษัทฯ ได้รับเงินปันผลเป็นจำนวน 54.1 ล้านบาท 40.7 ล้านบาท และ 47.6 ล้านบาท ตามลำดับ

บริษัท โรงแรมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำกัด

จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2546 ประกอบกิจการ โรงแรม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้โดยสารและผู้ให้บริการทั่วไป ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ทุนจดทะเบียนเริ่มต้นชำระแล้ว 210 ล้านบาท บริษัทฯ ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ส่วนที่เหลือประกอบด้วยบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) และ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 60 และ 10 ตามลำดับ

ต่อมาบริษัท โรงแรมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำกัด ได้ทำการจดทะเบียนหุ้นเพิ่มทุนของบริษัท อีกเป็นจำนวนเงิน 807.8 ล้านบาท รวมเป็นทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 1,017.8 ล้านบาท กำหนดเรียกชำระราคาหุ้นเพิ่มทุนเพียงร้อยละ 25 ของทุนจดทะเบียนเพิ่มเติมหรือเท่ากับ 201.9 ล้านบาท โดยบริษัทฯ ได้ชำระค่าหุ้นเพิ่มเติมอีกเป็นจำนวนเงิน 60.6 ล้านบาท รวมเป็นเงินชำระค่าหุ้นเมื่อรวมกับเงินชำระค่าหุ้นที่จดทะเบียนครั้งแรกแล้วเป็นเงินทั้งสิ้น 123.6 ล้านบาท

บริษัท สกาย เอเชีย จำกัด

จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2547 ประกอบกิจการธุรกิจการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Carrier – LCC) หรือ สายการบินราคาประหยัด มีทุนจดทะเบียน 500 ล้านบาท บริษัทฯ ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39 (คิดเป็นเงินลงทุนจำนวน 195 ล้านบาท) ส่วนที่เหลือประกอบด้วย ธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10 กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10 บริษัท ทิพย์ประกันภัย จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นคิดเป็นร้อยละ 10 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6 คณะผู้บริหารถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5 และ ผู้ถือหุ้นรายย่อยอื่นๆ ถือหุ้นคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20

ปัจจุบันบริษัท สกาย เอเชีย จำกัด หรือในชื่อสายการบินนกแอร์ ซึ่งเริ่มเปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 23 กรกฎาคม 2547 ให้บริการเที่ยวบินระยะสั้นภายในประเทศ ทำการบินระหว่างจุดบิน โดยไม่มีการแวะพักระหว่างทางและไม่มีจุดเชื่อมต่อในตลาดต่างๆ โดยปัจจุบันได้เริ่มทำการบินในเส้นทางหลักภายในประเทศคือ กรุงเทพฯ-เชียงใหม่ กรุงเทพฯ-อุดรธานี กรุงเทพฯ-ภูเก็ต กรุงเทพฯ-พิษณุโลก และ กรุงเทพฯ-หาดใหญ่

สหภาพพนักงานรัฐวิสาหกิจการบินไทย

สหภาพพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นองค์กรซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติรัฐวิสาหกิจ สัมพันธ์ พ.ศ. 2543 โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้าง ทั้งนี้ สืบเนื่องจากปี พ.ศ. 2534 รสช. ในขณะนั้นได้แยกพนักงานรัฐวิสาหกิจออกจากกลุ่มลูกจ้าง โดยทั่วไป โดยเหตุที่ลูกจ้างทั่วไปมีกฎหมายแรงงานคุ้มครอง ซึ่งในกฎหมายแรงงาน ได้กำหนดให้ ลูกจ้าง มีสิทธิก่อตั้งสหภาพแรงงาน เพื่อคุ้มครองสิทธิของลูกจ้าง ดังนั้น เมื่อมีการแยกพนักงาน รัฐวิสาหกิจออกจากกลุ่มลูกจ้างโดยทั่วไปแล้ว ซึ่งเป็นผลให้กฎหมายแรงงานไม่สามารถนำมาใช้ กับพนักงานรัฐวิสาหกิจได้อีกต่อไป ดังนั้นรัฐบาลในสมัยนั้นจึงได้ออกพระราชบัญญัติรัฐวิสาหกิจ สัมพันธ์ พ.ศ. 2543 เพื่อให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจขึ้น ความ แตกต่างที่สำคัญของพระราชบัญญัติรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์กับกฎหมายแรงงาน คือ กฎหมายแรงงาน อนุญาตให้ลูกจ้างจัดตั้งสหภาพแรงงาน แต่พระราชบัญญัติรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์อนุญาตให้พนักงาน รัฐวิสาหกิจจัดตั้งสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ ต่อมารัฐบาลในปี พ.ศ. 2543 ได้ให้กลับไปใช้สิทธิ เป็นสหภาพแรงงานเหมือนเดิม โดยในการดำเนินการด้านแรงงาน สหภาพแรงงานจะยื่นข้อ เรียกร้อง ซึ่งนายจ้างจะต้องจัดประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจกับลูกจ้างในรูปของไตรภาคีภายใน 15 วัน โดยไตรภาคีจะประกอบด้วยตัวแทนนายจ้าง ตัวแทนลูกจ้าง และตัวแทนจากทางราชการ แต่ในการดำเนินการของสหภาพพนักงานรัฐวิสาหกิจกฎหมายกำหนดให้สหภาพ ฝ่ายบริหารจัดการ ตัวแทนฝ่ายละ 7 คน และมีตัวแทนจากกรมการรัฐวิสาหกิจ (Board) ประปรมาณ ๗ รวมเป็น 15 คน โดยเรียกกลุ่มนี้ว่า “คณะกรรมการกิจการสัมพันธ์” ซึ่งเห็นได้ว่าคณะกรรมการชุดนี้เป็นลักษณะ ทวิภาคี คือ ตัวแทนร่วมของนายจ้างและพนักงาน ซึ่งมีหน้าที่หลักเกี่ยวกับการพิจารณาเกี่ยวกับ สิทธิประโยชน์ของพนักงาน และหากการพิจารณาของคณะกรรมการกิจการสัมพันธ์ไม่สามารถ ตกลงกันได้ คณะกรรมการชุดนี้จะส่งเรื่องให้คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์เป็นผู้ชี้ขาด ซึ่ง คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เป็นรูปแบบของจตุภาคี คือ มีตัวแทนของพนักงาน ซึ่งจะมีการ คัดเลือกตัวแทนสหภาพรัฐวิสาหกิจทั่วประเทศ ตัวแทนของฝ่ายบริหารของรัฐวิสาหกิจ โดยกำหนด จากผู้แทนฝ่ายบริหารจากรัฐวิสาหกิจทั้งหมด ตัวแทนของรัฐบาล ซึ่งมาจากกระทรวงแรงงาน และ กระทรวงการคลัง และตัวแทนของนักวิชาการ โดยคณะกรรมการนี้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวง แรงงานเป็นประธานฯ ซึ่งข้อวินิจฉัยของคณะกรรมการชุดนี้ถือเป็นข้อยุติ

การร่วมกับองค์กรภายนอก

สหภาพได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาพันธ์รัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) โดยมีสหภาพพนักงานรัฐวิสาหกิจต่างๆ เข้าร่วมประมาณ 35 สหภาพ ซึ่งหน้าที่ของ สรส. จะเป็นการประสานกิจกรรมของแต่ละสหภาพ ให้มีการทำงานร่วมกัน ซึ่งการรวมตัวของ สรส. นี้เป็นผลทำให้มีอำนาจต่อรอง และสามารถนำเสนอ ข้อเสนอแนะต่อทางรัฐบาลได้ อีกทั้ง สรส. เป็นตัวกลางในการกำหนดตัวแทนพนักงานในคณะกรรมการกิจการสัมพันธ์

นอกจากนี้ สหภาพ ยังได้เป็นสมาชิกในสหพันธ์แรงงานขนส่งนานาชาติ (International Transport Worker's Federation) หรือ ITF ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุง London โดยมีสมาชิกที่ทำงานเกี่ยวกับการขนส่งของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งมีสมาชิกประมาณ 10 ล้านคน องค์กรนี้เป็นที่ยอมรับขององค์การสหประชาชาติ โดยให้ที่นั่งประชุมใน ILO (International Labor Organization) เพื่อการ Present ข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานในองค์การสหประชาชาติ ซึ่งการเข้าร่วมใน ITF ทำให้สหภาพได้รับประโยชน์ในการรับทราบข่าวสาร ในแวดวงแรงงานของทั่วโลก อีกทั้งเป็นการเพิ่มศักยภาพในการต่อรองของสหภาพ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งปัจจุบันบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) มีพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินทั้งสิ้น 5,469 คน แยกเป็นเพศชาย 2,157 คน เพศหญิง 3,175 คน (ข้อมูลเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2549 ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

ในการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิจัยนี้ ใช้หลักคำนวณของ Yamane (กึ่งเกียรติ มณฑาพันธ์ 2546: 28) ดังสูตรต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$
$$\text{แทนค่า} = \frac{5,469}{1 + 5,469(0.05)^2}$$
$$= 399.93 \text{ คน}$$

โดย n = จำนวนขนาดตัวอย่างที่น้อยที่สุดที่ต้องใช้

N = จำนวนรวมขนาดของประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (ในการศึกษากำหนดให้เท่ากับ 0.05)

เมื่อคำนวณแล้วได้ค่า $n = 399.93$ คน ผู้วิจัยได้กำหนดจะใช้ประชากรตัวอย่าง 407 คน

เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยแจกแบบสอบถามกับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่ร่วมปฏิบัติงานในเที่ยวบินเดียวกันกับผู้วิจัย (ประมาณ 18 คน/ 1 เที่ยวบิน ซึ่งมีพนักงานทุกระดับชั้น) โดยไม่เจาะจงจนได้จำนวนครบ 400 คน แต่เนื่องจากมีผู้ประสงค์ที่จะตอบแบบสอบถามเป็นจำนวน 407 คน จึงได้ใช้จำนวน 407 คน เป็นจำนวนประชากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎีต่างๆ รวมถึงวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามได้ปรับปรุงและพัฒนามาจากแบบสอบถามในวิทยานิพนธ์ของ ก้องเกียรติ มณฑาพันธ์ (2546) ประมวล แสงแก้วศรี (2546) สมควร ชันเงิน (2533) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน อายุงาน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มหรือชมรมทางสังคม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสนใจข่าวสารทางการเมือง มีจำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) และเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด โดยแต่ละข้อจะมีคำตอบให้เลือก 5 อย่าง คือ สนใจเป็นประจำทุกวัน สัปดาห์ละครั้ง 2-3 สัปดาห์ครั้ง นานๆ ครั้ง และไม่สนใจ โดยมีคะแนน 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ

จากนั้นทำการรวบรวมคะแนน เพื่อหาระดับความสนใจทางการเมืองในภาพรวม ซึ่งกำหนดค่าเฉลี่ยแบ่งระดับความสนใจทางการเมืองเป็น 2 ระดับ คือ มีความสนใจทางการเมืองสูง และมีความสนใจทางการเมืองต่ำ โดยใช้การอ้างอิงเกณฑ์เป็นหลักในการพิจารณาตัดสิน ดังนี้

ระดับคะแนน	1 – 25	=	มีความสนใจทางการเมืองต่ำ
ระดับคะแนน	26 – 50	=	มีความสนใจทางการเมืองสูง

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ทางการเมืองจำนวน 12 ข้อ โดยเป็นคำถามเชิงบวกคือข้อ 1, 4, 5, 6, 10 และ 11 และเป็นคำถามเชิงลบคือข้อ 2, 3, 7, 8, 9 และ 12 แต่ละข้อจะมีคำตอบให้เลือก 2 อย่างคือ ใช่ และไม่ใช่ หากตอบคำถามเชิงบวกว่าใช่ ให้คะแนน 1 คะแนน หากตอบว่าไม่ใช่ ให้คะแนน 0 คะแนน หากตอบคำถามเชิงลบว่าใช่ ให้คะแนน 0 คะแนน หากตอบว่าไม่ใช่ ให้คะแนน 1 คะแนน พิจารณาคำถามอิงจากกฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ครอบคลุมเนื้อหาทั้งสิทธิประชาชน คุณสมบัติของผู้สมัครระดับต่างๆ พรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยใช้ประเมินความรู้ทางการเมือง จากนั้นทำการรวบรวมคะแนนและหาค่าเฉลี่ย เพื่อหาระดับความรู้ทางการเมืองในภาพรวม ซึ่งกำหนดค่าเฉลี่ยแบ่งระดับความรู้ทางการเมืองเป็น 2 ระดับ คือ มีความรู้ทางการเมืองสูง และมีความรู้ทางการเมืองต่ำ โดยใช้การ

อิงเกณฑ์เป็นหลักในการพิจารณาตัดสิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 6.00	ระดับความรู้ทางการเมืองน้อย
คะแนนเฉลี่ย	7.00 - 12.00	ระดับความรู้ทางการเมืองมาก

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความสำนึกทางการเมือง จำนวน 15 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบ Likert's Scale แต่ละคำถามจะมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยกำหนดให้มีทั้งแบบตอบรับและแบบตอบปฏิเสธ โดยมีคำถามความคิดเห็นเชิงบวกประกอบไปด้วยข้อ 1, 3, 4, 6, 8 และ 14 ส่วนความคิดเห็นเชิงลบประกอบไปด้วยข้อ 2, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13 และ 15 ซึ่งมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ประเด็นความคิดเห็น	ความคิดเห็นเชิงบวก	ความคิดเห็นเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

จากนั้นทำการรวบรวมคะแนนและหาค่าเฉลี่ย เพื่อหาระดับความสำนึกทางการเมืองในภาพรวม ซึ่งกำหนดค่าเฉลี่ยแบ่งระดับความสำนึกทางการเมือง เป็น 2 ระดับ คือ ระดับสูง และระดับต่ำ โดยใช้การอิงเกณฑ์เป็นหลักในการพิจารณาตัดสิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1- 75	ระดับความสำนึกทางการเมืองต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	76 - 150	ระดับความสำนึกทางการเมืองสูง

ตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กิจกรรมย่อย คือ

1. การใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จำนวน 10 ข้อ
2. การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง จำนวน 6 ข้อ

จากนั้นทำการรวบรวมคะแนนและหาค่าเฉลี่ย เพื่อหาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ทั้งในกรณีที่เป็นรายข้อและในภาพรวม ซึ่งกำหนดค่าเฉลี่ยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด และไม่เคย โดยใช้ประเมินการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.0 - 1.8	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.9 - 2.6	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.7 - 3.4	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.5 - 4.2	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.5 - 5.0	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด

3. การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ดังนี้

3.1 การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบรูปแบบของแบบสอบถามและแนวคำถาม โดยอาจารย์ที่ปรึกษาได้แนะนำให้ทำแบบสอบถามเป็นแบบ IOC (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค) เมื่อได้รูปแบบของแบบสอบถามพร้อมแนวคำถามแล้วจึงนำเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับอนุมัติจากประธานกรรมการประจำสาขารัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งมีจำนวน 3 ท่าน อันมี 1. ดร.สุเทพ เดชะชีพ 2. ดร.พนิดา ชื่นชม 3. ดร.ประทีป กิรติบดี ทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ หลังจากนั้นจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

3.2 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Pre-Test) กับกลุ่มประชากร ที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษา ได้แก่ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของสายการบินไทยจำกัด (มหาชน) จำนวน 40 ราย โดยออกแบบสอบถามเป็นรายบุคคล เหมือนกับการใช้แบบสอบถามในสถานการณ์ที่เป็นจริงทุกประการ จากนั้นจะได้นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นรวม โดยวิธีการจัดแบบ Cronbach's Alpha ซึ่งมีสูตร ดังนี้

$$\text{ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา} = \frac{K}{K-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

- โดย K = จำนวนข้อของมาตรวัด
 \sum = ผลรวม
 S_i^2 = คะแนนความแปรปรวนของแต่ละข้อของมาตรวัด
 S_t^2 = คะแนนความแปรปรวนของมาตรวัดทั้งหมด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการโดยแบ่งเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

4.2 สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

4.3 ทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ทางมหาวิทยาลัยอนุมัติ เมื่อผ่านมาตรฐานของความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 40 ราย เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม และได้ค่าความเชื่อมั่น .7026 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ง)

4.4 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ไปดำเนินการวิจัยโดยขอความร่วมมือจากพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ได้ตอบแบบสอบถามตามจำนวนที่คำนวณได้ 407 ชุด (โดยใช้สูตรการคำนวณหาปริมาณกลุ่มตัวอย่างของ Yamane) ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลหรือแบบสอบถามประมาณ 1 เดือน

4.5 นำแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.6 นำข้อมูลจากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

4.7 นำผลข้อมูลที่ได้จากการประมวลทางสถิติโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis Design) โดยวิธีสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferencial Statistic)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และจะใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อนำเสนอข้อมูลปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อดูค่าเฉลี่ยและการกระจายข้อมูล เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

5.3 การทดสอบค่า t -test สำหรับทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง 2 ตัวแปร เช่น เพศ การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ กับการไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย

5.4 การทดสอบ F - test คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว (One-way Analysis of Variance) สำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยประชากรกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป เช่น กลุ่มที่มีอายุต่างกัน กลุ่มอายุการทำงานต่างกัน กลุ่มรายได้ต่างกัน

5.5 สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จากการเก็บรวมข้อมูลกับกลุ่มพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด ซึ่งมีสถานะเป็นกลุ่มชนชั้นกลาง มาใช้ในการวิเคราะห์ได้จำนวน 407 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ดังแสดงในตารางที่ 4.1 – 4.8
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีความสนใจข่าวสารการเมือง ดังแสดงในตารางที่ 4.9
- ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการมีความรู้ทางการเมือง ดังแสดงในตารางที่ 4.10
- ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการมีความสำนึกทางการเมือง ดังแสดงในตารางที่ 4.11
- ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ
 - ส่วนที่ 1 การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปเมื่อครั้งที่ผ่านมา ดังแสดงในตารางที่ 4.12
 - ส่วนที่ 2 การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา ดังแสดงในตารางที่ 4.13

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำสัญลักษณ์ทางสถิติมาใช้ ดังนี้

n	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (รายบุคคล)
\bar{x}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
df	หมายถึง	องศาความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
P, p	หมายถึง	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Statistical Significant)
*	หมายถึง	นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Statistical Significant)

t	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	หมายถึง	ค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่ม สถิติ F-test (One-way ANOVA)
ss	หมายถึง	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
ms	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน
LSD	หมายถึง	วิธีกำลังสองน้อยที่สุด เพื่อใช้ในการทดสอบความแปรปรวนรายคู่ (Least Significant Difference)

ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาปฏิบัติงาน ตำแหน่งงานในปัจจุบัน เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม และกลุ่มหรือชมรมที่เป็นสมาชิก ดังแสดงในตารางที่ 4.1 – 4.8

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	192	47.20
หญิง	215	52.80
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ส่วนใหญ่เป็นหญิงจำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 และเพศชายจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด
(มหาชน) จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
21 – 30 ปี	73	17.9
31 – 40 ปี	152	37.4
41 – 50 ปี	144	35.4
51 – 60 ปี	38	9.3
รวม	407	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากที่สุด จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 รองลงมามีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4 และมีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 17.90

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด
(มหาชน) จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	23	5.6
ปริญญาตรี	319	78.4
ปริญญาโท	61	15.0
ปริญญาเอก	4	1.0
รวม	407	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 319 คน คิดเป็นร้อยละ 78.4 รองลงมามีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 และมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด
(มหาชน) จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
10,000 – 50,000 บาท	46	11.3
50,001 – 100,000 บาท	233	57.3
100,001 – 150,000 บาท	110	27.0
150,001 บาท ขึ้นไป	18	4.4
รวม	407	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน มีรายได้ต่อเดือน 50,001 – 100,000 บาท มากที่สุด จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 รองลงมามีรายได้ต่อเดือน 100,001 – 150,000 บาท จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 และมีรายได้ต่อเดือน 10,000 – 50,000 บาท จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด
(มหาชน) จำแนกตามระยะเวลาปฏิบัติงาน

ระยะเวลาปฏิบัติงาน	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5 ปี	70	17.2
6 – 10 ปี	44	10.8
11 – 15 ปี	76	18.7
16 – 20 ปี	131	32.2
21 ปีขึ้นไป	86	21.1
รวม	407	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน มีระยะเวลาปฏิบัติงาน 16 – 20 ปี มากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมามีระยะเวลาปฏิบัติงาน 21 ปีขึ้นไป จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 และมีระยะเวลาปฏิบัติงาน 11 – 15 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามตำแหน่งงานในปัจจุบัน

ตำแหน่งงานในปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน	334	82.1
หัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน	36	8.8
ผู้จัดการเที่ยวบิน	37	9.1
รวม	407	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน มีตำแหน่งงานในปัจจุบันเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินมากที่สุด จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 82.1 รองลงมาเป็นตำแหน่งผู้จัดการเที่ยวบิน จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 และตำแหน่งหัวหน้าพนักงานต้อนรับบน จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคม

เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม	จำนวน	ร้อยละ
เป็น	306	75.1
ไม่เป็น	101	24.9
รวม	407	100.0

จากตารางที่ 4.7 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคม จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 75.1 และไม่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคม จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละ ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคม

เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกสหภาพบริษัทการบินไทย จำกัด	249	81.4
สมาชิกของสมาคมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน	227	74.2
ชมรมกีฬาหรือนันทนาการ	75	24.5
ชมรมหรือองค์กรสาธารณสุข	20	6.5
สมาชิกองค์กรทางศาสนา	14	4.6
สมาชิกพรรคการเมือง	9	2.9
สมาชิกของกลุ่มด้านการท่องเที่ยว	8	2.6
กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	7	2.3
กลุ่มการเกษตร	2	0.7
กลุ่มลูกเสือแห่งชาติ	1	0.3
สมาคมนิติศึกษา	1	0.3

จากตารางที่ 4.8 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด ที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคมจากรายที่ 4.7 จำนวน 306 คน เป็นสมาชิกสหภาพบริษัท การบินไทย จำกัด มากที่สุด จำนวน 249 คน (ร้อยละ 81.4) รองลงมาเป็นสมาชิกของสมาคมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 227 คน (ร้อยละ 24.5) และเป็นชมรมกีฬาหรือนันทนาการ 75 คน (ร้อยละ 6.5)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีความสนใจข่าวสารการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีความสนใจข่าวสารการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับการมีความสนใจข่าวสารการเมือง

ประเด็นคำถาม	ระดับความสนใจข่าวสารทางการเมือง						X	S.D.
	ทุกวัน/ สัปดาห์	4-6 ครั้ง/ สัปดาห์	1-3 ครั้ง/ สัปดาห์	นานๆ ครั้ง	ไม่ สนใจ เลย	รวม		
1. ท่านเปิดรับข่าวสารด้าน การเมืองจากการดูโทรทัศน์	130 (31.9)	136 (33.4)	117 (28.7)	23 (5.7)	1 (.2)	407 (100.0)	3.91	.92
2. ท่านเปิดรับข่าวสารด้าน การเมือง จากการฟังวิทยุ	43 (10.6)	71 (17.4)	98 (24.1)	163 (40.0)	32 (7.9)	407 (100.0)	2.83	1.13
3. ท่านเปิดรับข่าวสารด้าน การเมืองจากอินเทอร์เน็ตหรือ เอสเอ็มเอสทางมือถือ	43 (10.6)	45 (11.1)	50 (12.2)	136 (33.4)	133 (32.7)	407 (100.0)	2.35	1.36
4. ท่านเปิดรับข่าวสารด้าน การเมืองจากการ อ่าน หนังสือพิมพ์	123 (30.2)	145 (35.6)	95 (23.3)	35 (8.6)	9 (2.2)	407 (100.0)	3.83	1.03
5. ท่านเปิดรับข่าวสารด้าน การเมือง จาก นิตยสาร วารสาร	36 (8.8)	63 (15.5)	111 (27.3)	165 (40.5)	32 (7.9)	407 (100.0)	2.77	1.09
6. ท่านเปิดรับข่าวสารด้าน การเมือง จากหน่วยงานของรัฐ	16 (3.9)	18 (4.4)	48 (11.8)	208 (51.1)	117 (28.7)	407 (100.0)	2.04	.97

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ระดับความสนใจข่าวสารทางการเมือง					รวม	\bar{X}	S.D.
	ทุกวัน/ สัปดาห์	4-6 ครั้ง/ สัปดาห์	1-3 ครั้ง/ สัปดาห์	นานๆ ครั้ง	ไม่ สนใจ เลย			
7. ท่านเปิดรับข่าวสารด้าน การเมืองจากหน่วยงานภายใน บริษัทของท่าน	9 (2.2)	16 (3.9)	59 (14.5)	209 (51.4)	114 (28.0)	407 (100.0)	2.01	.89
8. ท่านพูดคุยสนทนากับบุคคลอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง	28 (6.9)	59 (14.5)	142 (34.9)	162 (39.8)	16 (3.9)	407 (100.0)	2.81	.97
9. ท่านพูดคุยสนทนากับบุคคลใน ครอบครัวของท่านในเรื่อง เกี่ยวกับการเมือง	42 (10.3)	61 (15.0)	141 (34.6)	140 (34.4)	23 (5.7)	407 (100.0)	2.90	1.06
10. ท่านติดตามการทำงานของ นักการเมือง ทุกระดับ (ท้องถิ่น, ประเทศ) ใน พื้นที่ของท่าน	24 (5.9)	37 (9.1)	85 (20.9)	196 (48.2)	6 (15.9)	407 (100.0)	2.41	1.05

จากตารางที่ 4.9 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด มีความสนใจข่าวสารการเมืองจากการดูโทรทัศน์มากที่สุด ($\bar{x} = 3.91$) รองลงมาให้ความสนใจข่าวสารการเมืองจากการอ่านหนังสือพิมพ์ ($\bar{x} = 3.83$) และจากการพูดคุยสนทนากับบุคคลในครอบครัว ($\bar{x} = 2.90$)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีความรู้ทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีความรู้ทางการเมืองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด ดังแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับการมีความรู้ทางการเมือง

ประเด็นคำถาม	จำนวน (คน)		รวม
	ตอบถูก (%)	ไม่ถูก (%)	
1. อายุสมาชิกของ ส.ว. มีกำหนดคราวละ 6 ปี นับตั้งแต่วันที่เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา	264 (64.9)	143 (35.1)	407 (100.0)
2. ถ้ามีคุณสมบัติของผู้สมัครครบตามกฎหมายกำหนด สมาชิกวุฒิสภา สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้อย่างต่อเนื่องทุกสมัย	223 (54.8)	184 (45.2)	407 (100.0)
3. ผู้มีสิทธิ์สมัครรับเลือกเป็น ส.ส.ต้องมีอายุ 25 ปีบริบูรณ์ และถ้าสมัคร ส.ว.ต้องมีอายุ 35 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป	113 (27.8)	294 (72.2)	407 (100.0)
4. การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 ที่ผ่านมารัฐธรรมนูญที่ใช้ในการเลือกตั้งเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	340 (83.5)	67 (16.5)	407 (100.0)
5. ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งและไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง สามารถเข้าชื่อเพื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกจากตำแหน่งได้	345 (84.8)	62 (15.2)	407 (100.0)
6. ประชาชนมีสิทธิ์ในการขอทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในครอบครองของหน่วยราชการ	379 (93.1)	28 (6.9)	407 (100.0)
7. ผู้ที่จะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต้องมาจาก ส.ส.ในระบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น	185 (45.5)	222 (54.5)	407 (100.0)

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	จำนวน (คน)		รวม
	ตอบถูก (%)	ไม่ถูก (%)	
8. การแถลงนโยบายของรัฐบาลต้องได้รับความเห็นชอบจาก ส.ส.และต้องมีมติเห็นชอบด้วย	152 (37.3)	255 (62.7)	407 (100.0)
9. ถ้านายกรัฐมนตรีมีเหตุที่ต้องพ้นจากตำแหน่งไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้นำฝ่ายค้านขึ้นรักษาการนายกรัฐมนตรีทันที	356 (87.5)	51 (12.5)	407 (100.0)
10. ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ท่านสามารถเลือก ส.ส.ในเขตเลือกตั้งของท่านได้เพียง 1 คน	229 (56.3)	178 (43.7)	407 (100.0)
11. การจัดตั้งพรรคการเมือง ผู้จัดตั้งจะต้องมีจำนวนตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป และต้องมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์	193 (47.4)	214 (52.6)	407 (100.0)
12. อายุการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งของ ส.ส. ซึ่งมีอายุการทำงานครบเทอม 4 ปีและ ส.ว. ปี กกต. จึงมีอายุ 8 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง	200 (49.1)	207 (50.9)	407 (100.0)

จากตารางที่ 4.10 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีความรู้ทางการเมืองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ระดับมากที่สุดประเด็น ประชาชนมีสิทธิในการขอทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในครอบครองของหน่วยราชการ (ร้อยละ 93.1) รองลงมา คือประเด็น ถ้านายกรัฐมนตรีมีเหตุที่ต้องพ้นจากตำแหน่งไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้นำฝ่ายค้านขึ้นรักษาการนายกรัฐมนตรีทันที (ร้อยละ 87.5) และในประเด็น ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สามารถเข้าชื่อเพื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกจากตำแหน่งได้ (ร้อยละ 84.3)

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความสำนึกทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีความสำนึกทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
 ดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
 บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับการมีความสำนึกทางการเมือง

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่ท่านสามารถมีสิทธิ์มีเสียงต่อการดำเนินงานของรัฐ	4.36	.75	มากที่สุด
2. ถ้ามีคนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมาแล้ว ท่านก็ไม่จำเป็นต้องไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอีก	1.51	.73	น้อยที่สุด
3. การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งไม่น้อยไปกว่าการเลือกตั้ง ส.ส.	4.31	.73	มากที่สุด
4. แม้ว่าจะเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก แต่จำเป็นต้องจัดให้มีการเลือกตั้ง	4.24	.77	มากที่สุด
5. ถ้าท่านเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเพราะเราไม่ไป ก็ไม่ควรไปลงคะแนนเสียง	1.86	.97	น้อย
6. ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ท่านจะเลือกมีแนวโน้มจะชนะการเลือกตั้งแน่ ท่านก็จะไปลงคะแนนเสียงให้	3.01	1.39	ปานกลาง
7. สมมุติว่าในวันที่มีการเลือกตั้ง ส.ส. ท่านมีงานที่ต้องทำ ท่านก็ควรทำงานมากกว่าที่จะเลือกตั้ง เพราะเราไม่ไปก็มีคนอื่นไปอยู่แล้ว	2.11	.95	น้อย
8. ส.ส. ส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบ จึงไม่ควรไว้วางใจมากนัก	3.50	.99	มาก
9. การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สก. สข.) เป็นเรื่องเล็กน้อยในระดับท้องถิ่น ไม่จำเป็นที่เราจะต้องให้ความสำคัญมากนัก	1.86	.77	น้อย
10. การเมืองเป็นเรื่องยุ่งยากและมีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่เราจะเข้าใจ	2.68	1.08	ปานกลาง

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
11. รัฐบาลใช้เงินภาษีของประชาชนในการเลือกตั้งให้สูญเปล่าเป็นส่วนใหญ่	3.15	1.00	ปานกลาง
12. การเลือกตั้งพรรคการเมืองมีการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของพรรคพวกตนเองมากกว่าส่วนรวม	3.82	.88	มาก
13. เราไม่จำเป็นต้องสนใจและติดตามการบริหารงานของรัฐบาล เพราะมี ส.ส. คอยติดตามและดูแลให้อยู่แล้ว	1.65	.69	น้อยที่สุด
14. นโยบายการบริหารประเทศต้องมาจากความต้องการส่วนใหญ่ของประชาชนในประเทศ	4.15	.93	มาก
15. การวิพากษ์หรือวิจารณ์รัฐบาล เราไม่ควรกระทำ เพราะอาจนำอันตรายหรือความยุ่งยากมาสู่ตนเอง	1.87	.91	น้อย
รวม	2.94	.34	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด มีความสำคัญทางการเมืองในกิจกรรมไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่ท่านสามารถมีสิทธิ์มีเสียงต่อการดำเนินงานของรัฐในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) รองลงมา คือการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งไม่น้อยไปกว่าการเลือกตั้ง ส.ส. ($\bar{x} = 4.31$) และแม้ว่าจะเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมากแต่จำเป็นต้องจัดให้มีการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.24$)

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) แบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป (พ.ศ. 2548) ดังแสดง
ในตารางที่ 4.12

ส่วนที่ 2 การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2548 มา
ดังแสดงในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.12 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
ทั่วไป พ.ศ. 2548

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
1. ท่านได้รับข่าวสารการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	3.56	.73	มาก
2. ท่านได้ติดตามข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	3.40	.79	มาก
3. ท่านได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง	3.68	1.04	มาก
4. ท่านได้ติดตามสอบถามถึงหน่วยการเลือกตั้งทุกระดับที่ท่านจะไปลงคะแนนเสียง	3.28	1.04	ปานกลาง
5. ท่านได้ติดตามการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกระดับเมื่อครั้งที่ผ่านมา	3.02	1.03	ปานกลาง
6. ท่านได้ไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (ส.ข., ส.ท., ส.ก., ส.จ. ฯลฯ) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	3.44	1.14	มาก
7. ท่านไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับประเทศ (ส.ส., ส.ว) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	4.02	.99	มาก
8. ท่านได้ชักชวนคนที่ผ่านรู้จักไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกระดับ	3.61	1.07	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
9. ท่านได้ติดตามผลการนับคะแนนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	3.49	.98	มาก
10. ท่านได้บอกกล่าวถึงผลการเลือกตั้งทุกระดับแก่บุคคลที่ท่านรู้จัก	3.19	.99	ปานกลาง
รวม	3.47	.68	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีส่วนร่วมทางการเมืองเกี่ยวกับการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป (พ.ศ. 2548) ในกิจกรรม การไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับประเทศ (ส.ส., ส.ว) เมื่อครั้งที่ผ่านมา ($\bar{x} = 4.02$) รองลงมา คือ การได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.68$) และการได้รับข่าวสารการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา ($\bar{x} = 3.56$)

ตารางที่ 4.13 จำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับการสนับสนุนกิจกรรมการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป (พ.ศ. 2548)

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
1. ท่านได้ชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	3.47	1.07	มาก
2. ท่านได้ชักชวนคนอื่นไม่ให้ซื้อสิทธิ์-ขายเสียง	3.51	1.28	มาก
3. ท่านได้ชวนคนอื่นให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือระดับท้องถิ่น	1.90	1.16	น้อย
4. ท่านได้พูดคุยกับคนที่รู้จักถึงผลเสียของการไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	3.10	1.13	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศให้แก่ผู้สมัครบางคน	1.60	.99	น้อยที่สุด
6. ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	1.49	.92	น้อยที่สุด
รวม	2.51	.80	น้อย

จากตารางที่ 4.13 พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีส่วนร่วมทางการเมืองเกี่ยวกับการสนับสนุนกิจกรรมการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป (พ.ศ. 2548) ในกิจกรรม ท่านได้ชักชวนคนอื่นไม่ให้ซื้อสิทธิ์-ขายเสียง ($\bar{x} = 3.51$) รองลงมา คือ การได้ชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ ($\bar{x} = 3.47$) และการได้พูดคุยกับคนที่รู้จักถึงผลเสียของการไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ($\bar{x} = 3.10$)

ตอนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4. 14 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเพศ

กิจกรรม	เพศ				t	p
	ชาย		หญิง			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา	3.48	.66	3.45	.70	.47	.48
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา	2.55	.84	2.47	.76	1.01	.24
รวม	3.02	.68	2.96	.65	.85	.96

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.14 พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมและทั้งทั้ง 2 กิจกรรมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเพศ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน
ต้อนรับ บนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเพศ

กิจกรรม	เพศ	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป เมื่อครั้งที่ผ่านมา				
1. ท่านได้รับข่าวสารการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือ ระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ชาย	3.59	.75	มาก
	หญิง	3.53	.70	
2. ท่านได้ติดตามข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้ง ระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ชาย	3.44	.76	มาก
	หญิง	3.37	.82	
3. ท่านได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง	ชาย	3.65	1.03	มาก
	หญิง	3.71	1.06	
4. ท่านได้ติดตามสอบถามถึงหน่วยการเลือกตั้ง ทุกระดับที่ท่านจะไปลงคะแนนเสียง	ชาย	3.34	.99	ปานกลาง
	หญิง	3.23	1.07	
5. ท่านได้ติดตามการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับ เลือกตั้งทุกระดับเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ชาย	3.12	.99	ปานกลาง
	หญิง	2.94	1.05	
6. ท่านได้ไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับ ท้องถิ่น (ส.ข., ส.ท., ส.ก., ส.จ. ฯลฯ) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ชาย	3.39	1.10	มาก
	หญิง	3.49	1.18	
7. ท่านไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ระดับประเทศ (ส.ส., ส.ว.) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ชาย	4.01	.94	มาก
	หญิง	4.02	1.03	
8. ท่านได้ชักชวนคนที่ผ่านรู้จักไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้งทุกระดับ	ชาย	3.60	1.01	มาก
	หญิง	3.61	1.12	
9. ท่านได้ติดตามผลการนับคะแนนการเลือกตั้งระดับ ท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ชาย	3.50	1.00	มาก
	หญิง	3.48	.97	
10. ท่านได้บอกกล่าวถึงผลการเลือกตั้งทุกระดับ แก่บุคคลที่ท่านรู้จัก	ชาย	3.22	.99	มาก
	หญิง	3.15	.99	
รวม	ชาย	3.48	.66	มาก
	หญิง	3.45	.70	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่าโดยรวมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อจำแนกตามเพศ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x} = 3.48$ และ 3.45) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน
ต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามเพศ

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	เพศ	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรม การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา				
1. ท่านได้ชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	ชาย	3.47	1.04	มาก
	หญิง	3.47	1.09	มาก
2. ท่านได้ชักชวนคนอื่นไม่ให้ซื้อสิทธิ์-ขายเสียง	ชาย	3.46	1.30	มาก
	หญิง	3.55	1.27	มาก
3. ท่านได้ชวนคนอื่นให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ ระดับท้องถิ่น	ชาย	2.02	1.22	น้อย
	หญิง	1.80	1.09	น้อยที่สุด
4. ท่านได้พูดคุยกับคนที่รู้จักถึงผลเสียของการไม่ไป ใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	ชาย	3.14	1.16	ปานกลาง
	หญิง	3.06	1.10	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ ให้แก่ผู้สมัครบางคน	ชาย	1.66	1.03	น้อยที่สุด
	หญิง	1.54	.94	น้อยที่สุด
6. ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการรณรงค์หา เสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งระดับ ท้องถิ่นและระดับประเทศ	ชาย	1.57	.98	น้อยที่สุด
	หญิง	1.42	.86	น้อยที่สุด
รวม	ชาย	2.55	.84	น้อย
	หญิง	2.47	.76	น้อย

จากตารางที่ 4.16 พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อจำแนกตามเพศ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด เพศชายมีความคิดเห็นระดับน้อย ($\bar{x} = 2.55$) เพศหญิงมีความคิดเห็นระดับน้อย ($\bar{x} = 2.47$)

สมมติฐานที่ 2 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้สิทธิ					
ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา					
ระหว่างกลุ่มอายุ	3	2.95	.98	2.13	.10
ภายในกลุ่มอายุ	403	185.82	.46		
รวม	406	188.77			
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรม					
การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา					
ระหว่างกลุ่มอายุ	3	4.07	1.36	2.16	.09
ภายในกลุ่มอายุ	403	252.90	.63		
รวม	406	256.97			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.17 เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 2 กิจกรรมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามอายุ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีอายุงานต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามระยะเวลาปฏิบัติงาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา					
ระหว่างกลุ่มระยะเวลาปฏิบัติงาน	4	2.58	.65	1.39	.24
ภายในกลุ่มระยะเวลาปฏิบัติงาน	402	186.19	.46		
รวม	406	188.77			
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา					
ระหว่างกลุ่มระยะเวลาปฏิบัติงาน	4	1.68	.42	.66	.62
ภายในกลุ่มระยะเวลาปฏิบัติงาน	402	255.29	.64		
รวม	406	256.97			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.18 เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 2 กิจกรรมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามระยะเวลาปฏิบัติงาน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 4 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่เป็นสมาชิกในกลุ่มหรือชมรมทางสังคมและไม่เป็น มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคม

กิจกรรม	กลุ่มการเป็นสมาชิกหรือชมรม				t	p
	ไม่เป็นสมาชิก		เป็นสมาชิก			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา	3.38	.74	3.50	.66	1.58	.65
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา	2.55	.84	2.50	.78	.52	.16
รวม	2.96	.71	3.00	.65	.50	.51

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.19 พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมและทั้ง 2 กิจกรรมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคม พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคม

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	กลุ่ม	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปเมื่อครั้งที่ผ่านมา				
1. ท่านได้รับข่าวสารการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ไม่เป็น	3.45	.67	มาก
	เป็น	3.60	.74	มาก
2. ท่านได้ติดตามข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ไม่เป็น	3.34	.79	ปานกลาง
	เป็น	3.42	.79	มาก
3. ท่านได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง	ไม่เป็น	3.66	1.06	มาก
	เป็น	3.69	1.04	มาก
4. ท่านได้ติดตามสอบถามถึงหน่วยการเลือกตั้งทุกระดับที่ท่านจะไปลงคะแนนเสียง	ไม่เป็น	3.19	1.04	ปานกลาง
	เป็น	3.31	1.04	ปานกลาง
5. ท่านได้ติดตามการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกระดับเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ไม่เป็น	3.05	1.05	ปานกลาง
	เป็น	3.02	1.02	ปานกลาง
6. ท่านได้ไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (ส.ข., ส.ท., ส.ก., ส.จ. ฯลฯ) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ไม่เป็น	3.20	1.17	ปานกลาง
	เป็น	3.53	1.11	มาก
7. ท่านไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับประเทศ (ส.ส., ส.ว.) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ไม่เป็น	3.79	1.16	มาก
	เป็น	4.09	.92	มาก
8. ท่านได้ชักชวนคนที่ผ่านรู้จักไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกระดับ	ไม่เป็น	3.49	1.13	มาก
	เป็น	3.65	1.04	มาก
9. ท่านได้ติดตามผลการนับคะแนนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ไม่เป็น	3.43	1.00	มาก
	เป็น	3.51	.98	มาก
10. ท่านได้บอกกล่าวถึงผลการเลือกตั้งทุกระดับ แก่บุคคลที่ท่านรู้จัก	ไม่เป็น	3.19	.99	ปานกลาง
	เป็น	3.19	.99	ปานกลาง
	ไม่เป็น	3.38	.74	ปานกลาง
	เป็น	3.50	.66	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่าโดยรวมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อจำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกหรือชมรมมีความคิดเห็นระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$) และกลุ่มที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคมมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x} = 3.50$)

ตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน
ต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามการเป็นสมาชิก
กลุ่มหรือชมรมทางสังคม

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	กลุ่ม	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรม การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา				
1. ท่านได้ชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	ไม่เป็น	3.35	1.13	ปานกลาง
	เป็น	3.51	1.05	มาก
2. ท่านได้ชักชวนคนอื่นไม่ให้ซื้อสิทธิ์-ขายเสียง	ไม่เป็น	3.41	1.19	มาก
	เป็น	3.54	1.31	มาก
3. ท่านได้ชวนคนอื่นให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ ระดับท้องถิ่น	ไม่เป็น	2.17	1.18	ปานกลาง
	เป็น	1.81	1.14	น้อย
4. ท่านได้พูดคุยกับคนที่รู้จักถึงผลเสียของการไม่ไป ใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	ไม่เป็น	2.92	1.14	ปานกลาง
	เป็น	3.16	1.13	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ ให้แก่ผู้สมัครบางคน	ไม่เป็น	1.78	1.05	น้อยที่สุด
	เป็น	1.53	.96	น้อยที่สุด
6. ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการรณรงค์ หาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งระดับ ท้องถิ่นและระดับประเทศ	ไม่เป็น	1.65	.98	น้อยที่สุด
	เป็น	1.43	.89	น้อยที่สุด
	รวม			
	ไม่เป็น	2.55	.84	น้อย
	เป็น	2.50	.78	น้อย

จากตารางที่ 4.21 พบว่าโดยรวมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของพนักงานต้อนรับบน
เครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อจำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทางสังคม
ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม
หรือชมรมทางสังคมมีความคิดเห็นระดับน้อย ($\bar{x} = 2.55$) และกลุ่มที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม
ทางสังคมมีความคิดเห็นระดับน้อย ($\bar{x} = 2.50$)

สมมติฐานที่ 5 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีความสนใจทางการเมืองต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.22 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความสนใจทางการเมือง

กิจกรรม	กลุ่มมีความสนใจทางการเมือง				t	p
	ต่ำ		สูง			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา	3.18	.65	3.64	.65	.699	.74
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา	2.18	.66	2.71	.81	6.78	.03*
รวม	2.68	.58	3.17	.64	.778	.41

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.22 พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความสนใจทางการเมือง พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เฉพาะกิจกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนการสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.23 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความสนใจทางการเมือง

กิจกรรม	กลุ่ม	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.33	.67	ปานกลาง
	สูง	3.69	.73	มาก
1. ท่านได้รับข่าวสารการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.11	.69	ปานกลาง
	สูง	3.57	.79	มาก
2. ท่านได้ติดตามข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.41	1.05	มาก
	สูง	3.84	1.01	มาก
3. ท่านได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง	ต่ำ	3.01	1.00	ปานกลาง
	สูง	3.44	1.03	มาก
4. ท่านได้ติดตามสอบถามถึงหน่วยการเลือกตั้งทุกระดับที่ท่านจะไปลงคะแนนเสียง	ต่ำ	2.68	.99	ปานกลาง
	สูง	3.23	1.00	ปานกลาง
5. ท่านได้ติดตามการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกระดับเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.14	1.19	ปานกลาง
	สูง	3.61	1.07	มาก
6. ท่านได้ไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (ส.ข., ส.ท., ส.ก., ส.จ. ฯลฯ) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.81	1.11	มาก
	สูง	4.14	.89	มาก
7. ท่านไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับประเทศ (ส.ส., ส.ว) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.29	1.14	ปานกลาง
	สูง	3.79	.97	มาก
8. ท่านได้ชักชวนคนที่ผ่านรู้จักไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกระดับ	ต่ำ	3.17	1.00	ปานกลาง
	สูง	3.68	.92	มาก
9. ท่านได้ติดตามผลการนับคะแนนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	2.82	.98	ปานกลาง
	สูง	3.40	.93	ปานกลาง
10. ท่านได้บอกกล่าวถึงผลการเลือกตั้งทุกระดับ แก่บุคคลที่ท่านรู้จัก	ต่ำ	3.17	.65	ปานกลาง
	สูง	3.64	.64	มาก
	รวม			
	ต่ำ	3.17	.65	ปานกลาง
	สูง	3.64	.64	มาก

จากตารางที่ 4.23 พบว่าโดยรวมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อจำแนกตามความสนใจทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กลุ่มคะแนนต่ำมีความคิดเห็นระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.17$) และกลุ่มคะแนนสูงมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$)

ตารางที่ 4.24 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน
ต้อนรับ บนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความสนใจ
ทางการเมือง

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	กลุ่ม	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรม การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา				
1. ท่านได้ชักชวนคนอื่นให้ ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	ต่ำ	3.11	1.14	ปานกลาง
	สูง	3.68	.97	มาก
2. ท่านได้ชักชวนคนอื่นไม่ให้ซื้อสิทธิ์-ขายเสียง	ต่ำ	3.19	1.37	ปานกลาง
	สูง	3.69	1.19	มาก
3. ท่านได้ชวนคนอื่นให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ ระดับท้องถิ่น	ต่ำ	1.52	.86	น้อยที่สุด
	สูง	2.12	1.25	น้อย
4. ท่านได้พูดคุยกับคนที่รู้จักถึงผลเสียของการไม่ไป ใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	ต่ำ	2.75	1.06	ปานกลาง
	สูง	3.30	1.13	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ ให้แก่ผู้สมัครบางคน	ต่ำ	1.28	.64	น้อยที่สุด
	สูง	1.79	1.10	น้อยที่สุด
6. ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการรณรงค์หา เสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งระดับ ท้องถิ่นและระดับประเทศ	ต่ำ	1.22	.60	น้อยที่สุด
	สูง	1.65	1.03	น้อยที่สุด
รวม	ต่ำ	2.18	.66	น้อย
	สูง	2.70	.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.24 พบว่าโดยรวมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของพนักงานต้อนรับ
บนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อจำแนกตามความสนใจทางการเมืองของ
พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กลุ่มที่มีความสนใจทาง
การเมืองต่ำมีความคิดเห็นระดับน้อย ($\bar{x} = 2.18$) กลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองสูงมีความ
คิดเห็นระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.70$)

สมมติฐานที่ 6 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.25 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

กิจกรรม	กลุ่มมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง				t	p
	ต่ำ		สูง			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา	3.32	.72	3.55	.65	3.34	.13
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา	2.30	.76	2.62	.79	3.89	.88
รวม	2.81	.65	3.09	.65	4.07	.62

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.25 พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมและทั้ง 2 กิจกรรมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความรู้ความเข้าใจทางการเมือง พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.26 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	กลุ่ม	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปเมื่อครั้งที่ผ่านมา				
1. ท่านได้รับข่าวสารการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.45	.65	มาก
	สูง	3.61	.65	มาก
2. ท่านได้ติดตามข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.22	.79	ปานกลาง
	สูง	3.49	.69	มาก
3. ท่านได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง	ต่ำ	3.59	.86	มาก
	สูง	3.73	.73	มาก
4. ท่านได้ติดตามสอบถามถึงหน่วยการเลือกตั้งทุกระดับที่ท่านจะไปลงคะแนนเสียง	ต่ำ	3.19	1.09	ปานกลาง
	สูง	3.33	1.02	ปานกลาง
5. ท่านได้ติดตามการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกระดับเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	2.76	1.05	ปานกลาง
	สูง	3.16	1.02	ปานกลาง
6. ท่านได้ไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (ส.ข., ส.ท., ส.ก., ส.จ. ฯลฯ) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.35	1.02	มาก
	สูง	3.49	1.01	มาก
7. ท่านไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับประเทศ (ส.ส., ส.ว) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.91	1.23	มาก
	สูง	4.07	1.09	มาก
8. ท่านได้ชักชวนคนที่ผ่านรู้จักไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกระดับ	ต่ำ	3.47	1.09	มาก
	สูง	3.68	.93	มาก
9. ท่านได้ติดตามผลการนับคะแนนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.30	1.16	ปานกลาง
	สูง	3.59	1.01	มาก
10. ท่านได้บอกกล่าวถึงผลการเลือกตั้งทุกระดับ แก่บุคคลที่ท่านรู้จัก	ต่ำ	2.91	1.00	ปานกลาง
	สูง	3.33	.96	ปานกลาง
	ต่ำ	3.32	.72	ปานกลาง
รวม	สูง	3.55	.65	มาก

จากตารางที่ 4.26 พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองต่ำมีความคิดเห็นระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$) และกลุ่มที่มีความรู้เข้าใจทางการเมืองสูงมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$)

ตารางที่ 4.27 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	กลุ่ม	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา				
1. ท่านได้ชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	ต่ำ	3.30	1.18	ปานกลาง
	สูง	3.56	.99	มาก
2. ท่านได้ชักชวนคนอื่นไม่ให้ซื้อสิทธิ์-ขายเสียง	ต่ำ	3.22	1.37	ปานกลาง
	สูง	3.66	1.21	มาก
3. ท่านได้ชวนคนอื่นให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือระดับท้องถิ่น	ต่ำ	1.67	1.02	น้อยที่สุด
	สูง	2.02	1.20	น้อย
4. ท่านได้พูดคุยกับคนที่รู้จักถึงผลเสียของการไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	ต่ำ	2.85	1.19	ปานกลาง
	สูง	3.23		ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศให้แก่ผู้สมัครบางคน	ต่ำ	1.44	1.07	น้อยที่สุด
	สูง	1.68		น้อยที่สุด
6. ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	ต่ำ	1.34	.81	น้อยที่สุด
	สูง	1.57	1.06	น้อยที่สุด
	ต่ำ	2.81	.65	ปานกลาง
	สูง	3.09	.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.27 พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อจำแนกตามความรู้ความเข้าใจทางการเมือง พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการเมืองต่ำมีความคิดเห็นระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.81$) และกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองสูงมีความคิดเห็นระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.09$)

สมมติฐานที่ 7 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีความสำคัญทางการเมืองที่ต่างกัน มีส่วนร่วม
ทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.28 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับ
บนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความสำคัญทางการเมือง

กิจกรรม	กลุ่มมีความสำคัญทางการเมือง				t	p
	ต่ำ		สูง			
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้ สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา	4.02	.61	3.42	.67	5.18	.64
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง การ สนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา	2.78	.84	2.49	.79	2.10	.62
รวม	3.40	.67	2.95	.65	3.91	.48

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.28 พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมและทั้ง 2
กิจกรรมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความ
สำคัญทางการเมือง พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.29 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำแนกตามความสำคัญทางการเมือง

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	กลุ่ม	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปเมื่อครั้งที่ผ่านมา				
1. ท่านได้รับข่าวสารการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.91	.82	มาก
	สูง	3.52	.71	มาก
2. ท่านได้ติดตามข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.91	.82	มาก
	สูง	3.35	.77	ปานกลาง
3. ท่านได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง	ต่ำ	4.31	.87	มากที่สุด
	สูง	3.62	1.04	มาก
4. ท่านได้ติดตามสอบถามถึงหน่วยการเลือกตั้งทุกระดับที่ท่านจะไปลงคะแนนเสียง	ต่ำ	4.03	.82	มาก
	สูง	3.21	1.03	ปานกลาง
5. ท่านได้ติดตามการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกระดับเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.57	1.07	มาก
	สูง	2.97	1.01	ปานกลาง
6. ท่านได้ไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (ส.ข., ส.ท., ส.ก., ส.จ. ฯลฯ) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	4.06	.91	มาก
	สูง	3.38	1.14	มาก
7. ท่านไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับประเทศ (ส.ส., ส.ว) เมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	4.51	.56	มากที่สุด
	สูง	3.97	1.01	มาก
8. ท่านได้ชักชวนคนที่ผ่านรู้จักไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกระดับ	ต่ำ	4.26	.74	มากที่สุด
	สูง	3.55	1.07	มาก
9. ท่านได้ติดตามผลการนับคะแนนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเมื่อครั้งที่ผ่านมา	ต่ำ	3.97	.99	มาก
	สูง	3.45	.97	มาก
10. ท่านได้บอกกล่าวถึงผลการเลือกตั้งทุกระดับแก่บุคคลที่ท่านรู้จัก	ต่ำ	3.69	1.11	มาก
	สูง	3.14	.96	ปานกลาง
	ต่ำ	4.02	.61	มาก
รวม	สูง	3.42	.67	มาก

จากตารางที่ 4.29 พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อจำแนกตามความสำคัญทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กลุ่มที่มีความสำคัญทางการเมืองต่ำมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) และกลุ่มที่มีความสำคัญทางการเมืองสูงมีความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{x} = 3.42$)

ตารางที่ 4.30 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายชื่อของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด จำกัด ตามความสำคัญทางการเมือง

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	กลุ่ม	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนกิจกรรมการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา				
1. ท่านได้ชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	ต่ำ	4.14	1.00	ปานกลาง
	สูง	3.41	1.05	มาก
2. ท่านได้ชักชวนคนอื่นไม่ให้ซื้อสิทธิ์-ขายเสียง	ต่ำ	4.06	1.24	มาก
	สูง	3.46	1.27	มาก
3. ท่านได้ชวนคนอื่นให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือระดับท้องถิ่น	ต่ำ	2.09	1.54	น้อย
	สูง	1.88	1.11	น้อย
4. ท่านได้พูดคุยกับคนที่รู้จักถึงผลเสียของการไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	ต่ำ	3.66	1.11	มาก
	สูง	3.05	1.12	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศให้แก่ผู้สมัครบางคน	ต่ำ	1.34	.80	น้อยที่สุด
	สูง	1.62	.99	น้อยที่สุด
6. ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	ต่ำ	1.40	.85	น้อยที่สุด
	สูง	1.50	.93	น้อยที่สุด
	ต่ำ	2.78	.84	ปานกลาง
รวม	สูง	2.49	.79	น้อย

จากตารางที่ 4.30 พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อจำแนกตามความสำคัญทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กลุ่มที่มีความสำคัญทางการเมืองต่ำมีความคิดเห็นระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.78$) และกลุ่มที่มีความสำคัญทางการเมืองสูงมีความคิดเห็นระดับน้อย ($\bar{x} = 2.49$) (ผลการวิเคราะห์เพิ่มเติมจากแบบสอบถามที่ไม่อยู่ในสมมติฐานดูได้ในภาคผนวก ง)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) หลังจากได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยคอมพิวเตอร์ระบบ spss ผู้วิจัยขอแนะนำสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

1.1.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีเพศต่างกัน ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

1.1.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีอายุต่างกัน ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

1.1.4 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีอายุงานต่างกัน ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

1.1.5 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่เป็นสมาชิกกลุ่มและไม่เป็น ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

1.1.6 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีความสนใจทางการเมือง ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

1.1.7 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีความรู้ทางการเมือง ว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันหรือไม่

1.1.8 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีความสำคัญทางการเมือง ว่ามีส่วนร่วมทางการเมือง ต่างกันหรือไม่

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 407 คน จากจำนวนพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)ทั้งสิ้น 5,469 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหาและการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าที (t – test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท มีตำแหน่งงานอยู่ระดับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

1.3.2 จำแนกตามเพศ พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ทั้งเพศชาย และเพศหญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมการไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา อยู่ในระดับมาก ส่วนในกิจกรรมการสนับสนุนพรรคฯหาเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับน้อยทั้งเพศชายและเพศหญิง

1.3.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมทั้งในและนอกบริษัท โดยเป็นสมาชิกสหภาพบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เป็นสมาชิกกลุ่มลูกเสือแห่งชาติและเป็นสมาชิกสมาคมนิสิตเก่า

1.3.4 การสนใจข่าวสารทางการเมือง พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินสนใจข่าวสารทางการเมืองจากการดูโทรทัศน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากหน่วยงานภายในบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

1.3.5 การมีความรู้ทางการเมืองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีความรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องประชาชนมี

สิทธิ์ในการขอทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในครอบครองของหน่วยราชการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้มีสิทธิ์สมัครรับเลือกเป็น ส.ส. ต้องมีอายุ 25 ปี บริบูรณ์ และถ้าสมัคร ส.ว. ต้องมีอายุ 35 ปี บริบูรณ์

1.3.6 การมีสำนึกทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า ส่วนใหญ่พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินมีสำนึกทางการเมืองในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีสำนึกทางการเมืองในกิจกรรมไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่ท่านสามารถมีสิทธิ์มีเสียงต่อการดำเนินงานของรัฐมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ถ้ามีคนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากแล้ว ท่านไม่จำเป็นต้องไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอีก

1.3.7 การมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปเมื่อครั้งที่ผ่านมามีอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมการสนับสนุนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมามีอยู่ในระดับน้อย

2. อภิปรายผล

จากผลของการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมือง ในกิจกรรมการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การไปใช้สิทธิ์ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับประเทศ (ส.ส, สว.) มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความตื่นตัวทางการเมืองของสังคมไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางผู้ซึ่งมีบทบาทต่อสภาพทางการเมืองของประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้ บวกกับการเป็นผู้มีความรู้หรือการศึกษาที่ดีในระดับหนึ่ง จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีมาก การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2534: 201) ส่วนบุคลากรทางการเมืองที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นมา จะมีคุณภาพดีเลวอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้เลือกตั้งเป็นสำคัญ (ประหยัด หงษ์ทองคำ 2548 : 245-246) อาจเป็นผลต่อเนื่องมาจากการเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งมีการติดสติ๊กเกอร์หรือธงเขียวแสดงเจตจำนงในช่วง พ.ศ. 2539 เป็นผลให้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 อันมีสาระสำคัญที่เน้นการมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมือง (political participation) ของประชาชนทุกหมู่เหล่าที่มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ในกิจกรรมทางการเมืองหรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่ง คือ การเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐหรือคณะรัฐบาลผู้ปกครองประเทศ แต่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนี้เป็นการแสดงออกถึงสิทธิ์หน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนโดยมิได้หมายความว่าเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือแต่เพียงการสมัครเข้ารับเลือกตั้ง เพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือแต่เพียงสมัครเข้าช่วยงานของพรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบเท่านั้น แต่ความหมายรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่างๆ ตามความเหมาะสมความสามารถและโอกาส ตลอดจนการกระทำซึ่งแสดงถึงความเข้าใจในสิทธิ์และหน้าที่ของตนเพื่อมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจในทางการเมือง (วิสุทธิ โปธิแทน 2519 : 39)

2.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การได้ชักชวนคนอื่นไม่ให้ซื้อสิทธิ์-ขายเสียงอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การได้ชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมและเป็นสิทธิ์ขั้นพื้นฐานทางการเมืองของประชาชนในสังคมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การจัดการเลือกตั้งให้เกิดผลดีจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิ์ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้งทุกขั้นตอน เช่น เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เป็นกรรมการนับคะแนน เป็นกรรมการดูแลความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง เป็นอาสาสมัครเพื่อแนะนำให้ประชาชนที่มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งและมีปัญหา หรือต้องการรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง...ประชาชนผู้ทำหน้าที่อาสาสมัครเหล่านี้จะช่วยเหลือเพื่อให้การใช้สิทธิ์เลือกตั้งเป็นไปโดยถูกต้องเป็นผลดี การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นประจักษ์พยานในการเลือกตั้งในขั้นตอนต่างๆ ถือเป็นกิจกรรมที่ควรส่งเสริม (ประหยัด หงษ์ทองคำ : เฟิงอ้าง) ที่ผ่านมาประเทศไทยไม่ค่อยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการสนับสนุนการเลือกตั้ง จะเน้นในการมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งโดยส่วนมาก การจะสร้างหรือทำให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วม (participation political culture) รัฐจะต้องรณรงค์ให้เกิด ความรู้สิทธิ์ คุณประโยชน์ ความสำนึกในหน้าที่ ในทางการเมืองต่อประชาชนก่อนเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ถือว่าเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ อันมีสภาพการทำงานขององค์กรกิจข้าราชการ โดยพนักงานส่วนใหญ่มีความคิดโดยรวม (mentality) เช่นเดียวกับข้าราชการ (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ 2542 : 2) จะมีพนักงานในบริษัทส่วนน้อยเท่านั้นที่มีบทบาทอย่างแข็งขันอยู่ในสภาพ หรือสมาคมของ

บริษัท และการจะมีส่วนร่วมต้องประกอบไปด้วยสภาวะเงื่อนไขที่เหมาะสมที่ทำให้บุคคลมี
โอกาสเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจ ในสิ่งที่จะเป็นผลกระทบต่อตนเอง (นาลิณี ศรีกสิกุล
2536 : 18) จากผลการวิจัยของ Milbrath ได้พบว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นการ
แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อระบบมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของคนที่มิต่อ
ระบบการเมือง ทำให้ผลของค่าเฉลี่ยของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย จำกัด
(มหาชน) ในกิจกรรมการสนับสนุนการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับน้อย

2.3 จากผลการวิจัยของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด
(มหาชน) ความสัมพันธ์กับบทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางนั้น จากผลการวิจัยพบว่า
พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน มีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมการเลือกตั้งมาก แต่มีส่วนร่วม
ทางการเมืองในกิจกรรมการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับน้อย ในแง่ของการเมืองการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตย การเกิดขึ้นของชนชั้นกลางถือว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการ
ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย แต่อาจจะเร็วไปที่จะสรุปว่ามีบทบาทสำคัญในการ
เมืองไทย ในการพัฒนาการเมืองไทย ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ ส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากใน
ระยะแรก ชนชั้นกลางยังไม่มีเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ยังขาดโลกทัศน์ที่จะเป็นฐาน
ให้แก่อุดมการณ์ประชาธิปไตย กล่าวอีกนัยหนึ่งชนชั้นกลางยังไม่ได้มีความเชื่อมั่นในระบอบ
ประชาธิปไตย อีกส่วนหนึ่ง อาจเป็นเพราะจุดยืนของชนชั้นกลางไทยยังไม่ลงตัวคือ สนับสนุน
ประชาธิปไตยในทางทฤษฎีแต่ในทางปฏิบัติยังไม่มั่นใจในประชาธิปไตย ยังไม่ไว้วางใจการเมือง
ที่มีแต่ความฉ้อฉล ไร้ความสามารถชอบทุจริตคอร์รัปชัน แม้ชนชั้นกลางเหล่านี้จะได้เข้ามามีส่วน
ร่วมทางการเมืองในเหตุการณ์การเมืองที่สำคัญ อาทิ การลุกขึ้นต่อสู้ของประชาชนเมื่อเดือน
พฤษภาคม 2535 และเหตุการณ์ช่วงที่ฟองสบู่แตกที่ชนชั้นกลางก็ได้เข้าร่วมปรากฏการณ์ทาง
เศรษฐกิจการเมืองนี้ด้วย (จุมพล หนิมพานิช 2546: 63-64) อาจสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของ
ชนชั้นกลางของไทยในระดับหนึ่งกล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นกลางของไทย
ยังยึดติดอยู่กับรูปแบบ (form) ที่เน้นหรือให้ความสำคัญกับการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง
เป็นสำคัญ ความเข้มข้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มากกว่านี้หากไม่เกิดภาวะวิกฤติหรือมี
ผลกระทบต่อผลประโยชน์ตนเองหรือกลุ่มโดยตรง คงกระตุ้นให้เกิดขึ้นได้ยาก และความ
คาดหวังที่จะให้ชนชั้นกลางของไทยเป็นกลุ่มหลักในการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงระบอบ
ประชาธิปไตยไทยให้เข้มแข็งในเร็ววันนี้คงกระทำได้ยากเช่นกัน แม้จะมีศักยภาพสูงหาก
ปราศจากซึ่งความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้บวกกับการมีสำนึกทางการเมืองสูงและจิตสาธารณะ
การพัฒนาประชาธิปไตยที่มีการถ่วงดุลอำนาจของกลุ่ม (power sharing) เพื่อนำไปสู่ การกระจาย
ทรัพยากรและรายได้ (wealth sharing) ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2548: อ้างแล้ว) กล่าวไว้คงไม่เกิด

ซึ่งก็มีส่วนคล้ายกับงานวิจัยของ คิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2548: 171-172) ที่สรุปไว้ว่า การรวมตัวเพื่อสร้างข้อเรียกร้องส่วนใหญ่ในช่วงนี้จึงมีเฉพาะเป้าหมายทางเศรษฐกิจ แต่เนื่องด้วยต้นทศวรรษ 2530 ปัญหาทางการเมือง เช่น สงครามอ่าวเปอร์เซีย การยึดอำนาจของคณะ รสช. เป็นต้น ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ ชนชั้นกลางจึงเริ่มให้ความสนใจต่อประเด็นทางการเมืองอีกครั้ง จนนำไปสู่เหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกที่ชนชั้นกลางทุกกลุ่มรวมตัวกันเพื่อสร้างข้อเรียกร้องทางเศรษฐกิจการเมือง แต่การรวมตัวครั้งนั้นก็ไม่ใช่เครื่องยืนยันถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนชั้นกลางเพราะหลังจากขับไล่เผด็จการทหารแล้ว ชนชั้นกลางส่วนใหญ่ก็กลับไปใช้ชีวิตชีวิตแบบทุนนิยมการบริโภคนิยมเช่นเดิม อาจสรุปได้ว่าการเผยแพร่วัฒนธรรมทางการเมือง (political diffusion) ในระบอบประชาธิปไตยอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง ผสานกับการอบรมกล่อมเกลாதองการเมือง (political socialization) เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมของไทยที่ยังคงกระจายอยู่ในสังคมอย่างจริงจัง เป็นการปูทางไปสู่ความทันสมัยทางการเมือง (political modernization) กับทุกกลุ่มชนชั้นและเน้นหนักต่อกลุ่มชนชั้นกลางกับความเข้าใจถึงผลประโยชน์ส่วนรวมว่ามีความคาบเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนตนจากการดำเนินการทางการเมืองจากชนชั้นผู้ปกครองเกือบทั้งสิ้น เพื่อกระตุ้นเตือนให้ตระหนักถึงสิทธิของตนเองและของส่วนรวม เมื่อเข้าใจว่าการดำเนินการทางการเมืองของชนชั้นผู้ปกครองกับนโยบายต่างๆ ก็ต้องกระทบกับทุกกลุ่มทั้งโดยตรงและทางอ้อมอาจสร้างจิตสำนึกทางการเมืองเพิ่มขึ้นเพื่อรวมกันถ่วงดุลอำนาจการกระจายผลประโยชน์ของประเทศสู่ทุกชนชั้น อันเป็นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3. ผลการทดสอบสมมุติฐาน

3.1 เพศ พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ทั้งสองกิจกรรม แสดงว่าเพศไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรณรงค์ในการใช้สิทธิ์หรือการให้ข่าวสารทางการเมืองของภาครัฐต่อประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง ให้ความรู้ความเข้าใจไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สรรักษ์ เลี่ยมสุวรรณ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า เพศ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

3.2 อายุ พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า อายุไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินในทุกวัยได้มีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การสนับสนุนในการเลือกตั้งทุกระดับเป็นประจำและต่อเนื่องอยู่แล้ว จึงทำให้พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยสิทธิ์ ภูภิรมย์ขวัญ (2547 : 96) ได้ทำการวิจัย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการชุมชนในการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า อายุไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการชุมชน

3.3 อายุงาน พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีอายุงานแตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แสดงว่าอายุงานไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอายุงาน ประสบการณ์ หรือตำแหน่งหน้าที่การทำงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินไม่ได้เปลี่ยนแปลงความคิดหรือทัศนคติทางการเมืองโดยรวมเช่นเดียวกับการมีอายุแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ก้องเกียรติ มณฑาพันธุ์ (2546 : 69) ได้ทำการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ตำแหน่งหน้าที่การทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี

3.4 การเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มทางสังคม พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่เป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มทางสังคมที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มทางสังคมไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะฐานความคิดทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเดิมไม่ได้ถูกหล่อหลอมหรือกระตุ้นจากการเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มต่างๆ โดยส่วนใหญ่ชมรมต่างๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อการสนทนาหรือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสไม่ค่อยมีนัยทางการเมือง ที่โดดเด่นคือการเป็นสมาชิกสหภาพบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์ในการเรียกร้องสิทธิ สวัสดิการ ความเป็นธรรมแก่สมาชิก แต่ก็ไม่อาจกล่อมเกลาสมาชิกในทางการเมืองได้ เหตุเพราะยังมีศักดิ์และสิทธิ์ของการเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจอันจะดำเนินการทางการเมืองโดยตรงไม่ได้ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ ประมวล แสงแก้วศรี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย

พบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มทางสังคม มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

3.5 การมีความสนใจทางการเมือง พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีความสนใจทางการเมืองต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน แสดงว่าการมีความสนใจทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในกิจกรรมการสนับสนุนรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งที่ผ่านมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปิดรับข่าวสาร (media exposure) ทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินอาจไม่เท่ากัน จึงมีนัยในส่วนของความสนใจทางการเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจุบันสื่อมีความหลากหลายทั้งประเภทและผู้ดำเนินการ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ข้อความย่อ (sms) อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ต่างๆ การเข้าถึงสื่อต่างๆ ก็เป็นความชอบส่วนบุคคลจึงรับรู้หรือโดน โน้มน้ำความคิดทางการเมืองแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลัช จงสีบพันธ์ (2527 : 137) ได้ทำการวิจัยการศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางบริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการวิจัย พบว่า การเปิดรับสื่อสารมวลชน ด้านสารสนเทศทางการเมือง มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต

3.6 การมีความรู้ทางการเมือง พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีความรู้ทางการเมืองที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการมีความรู้ทางการเมืองไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำเสนอของสื่อ โทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน ได้มีบทบาทสำคัญและสูงเกินกว่าเดิม ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปรับรู้ความเคลื่อนไหวหรือบริบททางการเมืองอย่างต่อเนื่องทั้งยังมีการวิเคราะห์เจาะลึกในรายละเอียดทางการเมืองแต่สิ่งที่หน้าเป็นห่วงคือความรู้ที่เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญต่างๆ ยังไม่ค่อยมีการนำเสนออย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมต่อเนื่องและหลากหลาย หากมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้องจะช่วยให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองพัฒนาขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยสิทธิ์ ภูวภิรัชชวัญ (2547 : อ้างแล้ว) ผลการวิจัย พบว่า กรรมการชุมชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจมากมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างจากกรรมการชุมชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจต่ำ ของกรรมการชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร

3.7 การมีสำนึกทางการเมือง พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีความสำนึกทางการเมืองที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการมีสำนึกทางการเมืองไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกล่อมเกลาทางการเมืองในปัจจุบันหลังจาก

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งกำหนดว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน หากไม่ไปใช้สิทธิก็จะโดนตัดสิทธิบางประการอันเป็นการกระตุ้นการมีสำนึกในความรับผิดชอบทางการเมืองของประชาชนโดยทั่วไป รวมไปถึงสื่อต่างๆ ได้พยายามกระตุ้นสำนึกทางการเมืองในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วย จึงทำให้มุมมองหรือสำนึกส่วนบุคคลไม่ส่งผลกระทบต่อฐานโดยรวมในการใช้สิทธินี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมวล แสงแก้วศรี (2546 : อ้างแล้ว) ผลการวิจัยพบว่า ความสำนึกทางการเมืองเป็นปัจจัยที่ไม่แตกต่างกันต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตปทุมวัน

4. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

4.1 รัฐควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนทุกหมู่เหล่ามีความรู้ทางการเมือง โดยถูกต้อง ทั้งในแง่กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยปูพื้นฐานจากระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา แบบต่อเนื่อง

4.2 รัฐควรอบรมกล่อมเกล่าเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ทั้งในด้านทั่วไปและด้านการเมืองแก่ประชาชน โดยทั่วไป อันจะก่อให้เกิดสำนึกทางการเมืองที่ดีและถูกต้อง เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยในประเทศให้เจริญขึ้นไป

4.3 รัฐควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนโดยทั่วไปรับรู้ถึงผลได้ผลเสียของการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมถึงการยอมรับผลประโยชน์ส่วนรวมอันมีประเทศเป็นที่ตั้ง โดยการประชาสัมพันธ์นี้ควรกระทำในทุกๆระดับ เช่น การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ด้วยแผ่น โปสเตอร์ทั้งในทุกระดับโรงเรียนและทุกมหาวิทยาลัยทั่วประเทศอย่างทั่วถึงเป็นแบบอย่างเดียวกันและมาตรฐานเดียวกัน

4.5 สนับสนุนให้มีการตรวจสอบในทุกๆระดับทางการเมือง ตั้งแต่การเลือกตั้งไปจนถึงการบริหารจัดการของรัฐบาลบนพื้นฐานของความถูกต้อง เพราะปัจจุบันการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เด่นชัดคือ การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่การมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ ประชาชนโดยทั่วไปแทบไม่เคยร่วมสัมผัสหรือรับรู้ว่าตัวเองมีสิทธิที่จะกระทำได้ ยกเว้นผู้ที่ศึกษาหรือมีความสนใจในระดับสูงทางการเมือง

4.6 สนับสนุนให้ชมรมหรือกลุ่มทางสังคมมีบทบาทที่จะสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจจะโดยวิธีการผ่านหนังสือเวียนเกี่ยวกับกิจการทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งในระดับต่างๆ พร้อมสอดแทรกความรู้ความเข้าใจ และวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องของการเลือกตั้งนั้นๆ รวมทั้งให้ความรู้สิทธิต่างๆ ทางการเมือง ถึงชมรมหรือกลุ่มทางสังคม ซึ่งรัฐจะต้องมีการ

รวบรวมที่อยู่หรือสถานที่ติดต่อไว้ให้ได้มากที่สุดทั่วประเทศ อันจะเป็นการประหยัดในงบประมาณ เพราะหนังสือเวียนหนึ่งแผ่นอาจมีผู้รับรู้นับมากกว่า 1-10,000 ขึ้นอยู่กับขนาดของชมรมหรือกลุ่มทางสังคมนั้นๆ

4.7 บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ควรประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ทางการเมือง โดยสื่อภายในบริษัทให้พนักงานทุกหน่วยงาน รวมถึงพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ได้รับทราบ เพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกและความตื่นตัวทางการเมืองของพนักงานบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ให้มากกว่าปัจจุบัน

4.8 สื่อมวลชนควรปรับปรุงการนำเสนอทั้งเนื้อหาและการจูงใจเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้องครบถ้วนและเป็นธรรม เพราะสื่อมวลชนทุกรูปแบบมีอิทธิพลต่อการรับรู้ และตัดสินใจของสังคมในระดับหนึ่ง

4.9 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ควรเพิ่มการเรียนรู้ ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง เพื่อความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการสนับสนุนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หรือร่วมให้คำปรึกษาจากประสบการณ์ต่างแดน (Aboard Experience) ที่มี รวมถึงการร่วมแสดงวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนาทางการเมือง

5. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในประเด็นของมีส่วนร่วมทางการเมือง ของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

5.1 ศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการเพิ่มความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

5.2 ศึกษาปัจจัยในการรวมกลุ่มหรือองค์การ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาสังคม และการเมืองตามแนวคิดของ Verba

5.3 ศึกษาสภาวะเงื่อนไขที่เหมาะสมที่ทำให้บุคคลมีโอกาเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจในสิ่งที่จะเป็นผลกระทบต่อตนเองจากการเมือง

5.4 ศึกษามูลเหตุของความเฉื่อยชาทางการเมืองของชนชั้นกลางบางกลุ่ม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลทั่วไปของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

จำนวนพนักงานต้อนรับจนถึงวันที่ 30 กันยายน 2549

QV

CABIN CREW STATUS

AS OF: SEPTEMBER 30, 2006

MALE					FEMALE					GRAND TOTAL	
POSITION	TOTAL	CONSISTING CATEGORY	NON - PRODUCTIVE		POSITION	TOTAL	CONSISTING CATEGORY	NON - PRODUCTIVE			
			ABSENCE LEAVE	PRODUCTIVE				ABSENCE LEAVE	PREGNANCY LEAVE		PRODUCTIVE
IMV	34			34	IMV	8				8	42
IM	158			158	IM	28				28	186
API	3	APR = 1 AP1 = 2		1 2	API	5	APR = 2 AP1 = 3			2 3	8
AP	138	AP1 = 138	1	137	AP	113	AP1 = 113			113	251
APR	50	APR = 50		50	APR	52	APR = 52			52	102
					APH	3				3	3
IC	0			0	IC	0				0	0
					AHV	2				2	2
ASF	370		1	369	AHF	353		1	3	349	723
ASE	710	ASE = 709 ASATR = 1	1	708 1	AHE	1,522	AHE = 707 AHE2 = 737 (Y41)JAPANESE = 37 (Y42)KOREAN = 20 (Y43)TAIWANESE = 21	2	29	676 697 36 18 21	2,232
ASR	206	ASR = 198 ASATR = 8	1	197 8	AHR	411	AHR = 398 AHATR = 13	3	27	368 13	617
ASY	306		1	305	AHY	560	AHY = 474 (Y41)JAPANESE = 39 (Y42)KOREAN = 3 (Y43)TAIWANESE = 18 (Y44)CHINESE = 26		13	461 31 2 18 26	866
AS				0	AH	0				0	0
AST	187			187	AHT	250				250	437
	2,162		5	2,157		3,307		6	126	3175	5,469

NON-PRODUCTIVE CREW 137
 PRODUCTIVE CREW 5,332
 TOTAL CABIN CREW 5,469

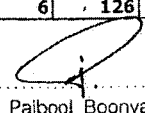
Prepared by: QV-T/ Shayaphol T./ EXT. 1200

DISTRIBUTION TO: DO, DQ, DQ-1, DQ-2, A9, SZ.

QQ, QN, QB, QK, QY, 9A

QV-1, QV-2, QV-3, QV-4, QQ-1, QQ-2, QQ-3, QQ-4, QN-1, QN-2, QN-3, QN-4, QB-1, QB-2, QB-3, QB-4,

QP, QF, QM, QG, BT, OD, OY, BZ-R, QB-T, QB-R, QB-G

 Paibool Boonyanunta

DIRECTOR

CABIN CREW ADMINISTRATION DEPARTMENT

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย
และการขออนุมัติทดสอบเครื่องมือวิจัย

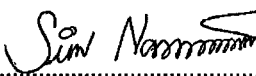
เขียนที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ส่งนามในหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน ประธานกรรมการประจำสาขาวิชา...รัฐศาสตร์..... (ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)
ข้าพเจ้า.....นายสุรียน นวอศวานนท์..... นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
แขนงวิชา ...การเมืองการปกครอง... มีความประสงค์ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
เพื่อเชิญผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดลงนามในหนังสือที่แนบมาท้ายนี้ จักขอบพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

.....
(สุรียน นวอศวานนท์)

เรียน ประธานกรรมการประจำสาขาวิชา.....รัฐศาสตร์.....

เพื่อโปรดลงนามในหนังสือที่แนบมาท้ายนี้

.....
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

1. ชื่อ.....ดร.สุเทพ เตชะทีป.....
 สถานที่ทำงาน.....คณะบดีนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.....
 วุฒิการศึกษา.....ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง.....
 ประสบการณ์หรือความชำนาญ.....หัวหน้าภาควิชา การประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.....
อาจารย์พิเศษวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.....

2. ชื่อ.....ดร.พนิดา ชื่นชม.....
 สถานที่ทำงาน.....บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน).....
 วุฒิการศึกษา.....ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.....
 ประสบการณ์หรือความชำนาญ.....ครูฝึกด้านการบริการบนเครื่องบิน ครูฝึกระบบ.....
ความปลอดภัยทางอากาศ.....

3. ชื่อ.....ดร.ประทีป กิรติบดี.....
 สถานที่ทำงาน.....บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน).....
 วุฒิการศึกษา.....ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....
 ประสบการณ์หรือความชำนาญ.....ครูฝึกพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน.....

เขียนที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
 จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2549

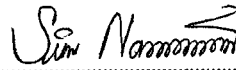
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ลงนามในหนังสือขอทดสอบเครื่องมือ

เรียน ประธานกรรมการประจำสาขาวิชา.....รัฐศาสตร์..... (ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

ข้าพเจ้า นายสุรียน นวอศวานนท์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
 แขนงวิชา การเมืองการปกครอง..... มีความประสงค์ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดสอบเครื่องมือ จาก พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย
 จำกัด (มหาชน).....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดลงนามในหนังสือขอทดสอบเครื่องมือที่แนบมาท้ายนี้ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(สุรียน นวอศวานนท์)

เรียน ประธานกรรมการประจำสาขาวิชา.....รัฐศาสตร์.....

เพื่อโปรดลงนามในหนังสือที่แนบมาท้ายนี้

(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

ที่ ศษ 0522.22 (บ)/ 1457

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

23 พฤศจิกายน 2549

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือ

เรียน ผู้จัดการฝ่ายบริหารพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

เนื่องด้วย นายสุริยน นวอศวานนท์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ทั้งนี้ จะมีให้เป็นการรบกวนเวลาการทำงานของพนักงาน และผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่งานวิชาการสืบไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาได้ทดลองเครื่องมือเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทวี สุรฤทธิกุล)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ในรูปแบบ IOC

แบบสอบถาม

เรื่อง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน)

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ลงใน หรือเขียนในช่องข้อความ
ที่ตรงกับความเป็นจริง หรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ความคิดเห็นต่อแบบสอบถาม

และข้อเสนอแนะ

(Content Validity)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

		เห็นด้วย (I)	ไม่แน่ใจ (O)	ไม่เห็นด้วย (-I)
1. เพศ	☐ ชาย	☐	☐	☐
	☐ หญิง			
2. อายุ	☐ 21 - 30 ปี	☐	☐	☐
	☐ 31 - 40 ปี			
	☐ 41 - 50 ปี			
	☐ 51 - 60 ปี			
	☐ 61 ปีขึ้นไป			
3. ระดับการศึกษา	☐ ปริญญาตรี	☐	☐	☐
	☐ ปริญญาโท			
	☐ ปริญญาเอก			
	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ			
4. ท่านมีรายได้ต่อเดือน	☐ 10,000 - 50,000 บาท	☐	☐	☐
	☐ 50,001 - 100,000 บาท			
	☐ 100,001 - 150,000 บาท			
	☐ 150,000 บาท ขึ้นไป			
5. ท่านปฏิบัติหรือมีอายุงาน	☐ 1 - 5 ปี	☐	☐	☐
	☐ 6 - 10 ปี			
	☐ 11 - 15 ปี			
	☐ 16 - 20 ปี			
	☐ 21 ปี ขึ้นไป			
6. ตำแหน่งหน้าที่การงาน	☐ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน	☐	☐	☐
	☐ หัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน			
	☐ ระดับผู้จัดการเที่ยวบิน			
7. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดหรือไม่	☐ เป็น	☐	☐	☐
	☐ ไม่เป็น			

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเขียนในช่องข้อความ
ที่ตรงกับความเป็นจริง หรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ความคิดเห็นต่อแบบสอบถาม

และข้อเสนอแนะ

(Content Validity)

เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (ต่อ)

8. ถ้าเป็นท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ชมรมหรือองค์กรสาธารณะกุศล	☐ สมาชิกพรรคการเมือง
☐ ชมรมกีฬาหรือนันทนาการ	☐ สมาชิกองค์กรทางศาสนา
☐ กลุ่มการเกษตร	☐ กลุ่มด้านการส่งเสริมอาชีพ
☐ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม	☐ สมาชิกของสมาคมพนักงาน
ต้อนรับบนเครื่องบิน
☐ สมาชิกสหภาพบริษัท การบินไทย จำกัด(มหาชน)	
☐ สมาชิกของกลุ่มด้านการท่องเที่ยว	
☐ อื่นๆ ระบุ	

ตอนที่ 2 ท่านมีความสนใจข่าวสารทางการเมืองมากน้อยเพียงใด

ความคิดเห็นต่อแบบสอบถาม

และข้อเสนอแนะ

(Content Validity)

ลำดับ ที่	ประเด็นคำถาม	ทุกวัน/ สัปดาห์	4-6 ครั้ง/ สัปดาห์	1-3 ครั้ง/ สัปดาห์	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย	เห็นด้วย (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)
1.	ท่านรับทราบข่าวสารด้าน การเมืองจากโทรทัศน์						☐	☐	☐
2.	ท่านรับทราบข่าวสารด้าน การเมืองจากการฟังวิทยุ						☐	☐	☐
3.	ท่านรับทราบข่าวสารด้าน การเมืองจากหนังสือพิมพ์						☐	☐	☐
4.	ท่านรับทราบข่าวสารด้าน การเมืองจากนิตยสาร วารสาร						☐	☐	☐
5.	ท่านรับทราบข่าวสาร ทางด้านการเมืองจาก หน่วยงานราชการ						☐	☐	☐
6.	ท่านรับทราบข่าวทางด้าน การเมืองจากหน่วยงานใน บริษัทของท่าน						☐	☐	☐
7.	ท่านติดตามการทำงานของ นักการเมืองในพื้นที่ของ ท่าน						☐	☐	☐
8.	ท่านพูดคุย สนทนากับ บุคคลอื่นในเรื่องเกี่ยวกับ ข่าวสารด้านการเมือง						☐	☐	☐

ตอนที่ 3 ท่านมีความรู้ทางการเมืองและมีความคิดเห็นต่อประเด็น
คำถามแต่ละข้อต่อไปนี้ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักร พ.ศ. 2540 มีความถูกต้องเป็นจริงหรือไม่

**ความคิดเห็นต่อแบบสอบถาม
และข้อเสนอแนะ
(Content Validity)**

ลำดับ ที่	ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่	เห็นด้วย (I)	ไม่เห็นด้วย (-I)
1.	อายุสมาชิกของ ส.ว. มีกำหนดคราวละ 6 ปี นับตั้งแต่วันที่เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา	☐	☐	☐	☐
2.	ถ้ามีคุณสมบัติครบตามกฎหมายกำหนดสมาชิกวุฒิสภา สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้อย่างต่อเนื่องทุกสมัย	☐	☐	☐	☐
3.	นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย	☐	☐	☐	☐
4.	รัฐธรรมนูญที่ใช้ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	☐	☐	☐	☐
5.	ตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งและไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง สามารถเข้าชื่อเพื่อถอดถอนผู้แทนของตนออกจากตำแหน่งได้	☐	☐	☐	☐
6.	ประชาชนมีสิทธิ์ในการขอทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในครอบครองของหน่วยราชการ	☐	☐	☐	☐
7.	ผู้ที่เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ต้องมาจาก ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น	☐	☐	☐	☐
8.	การแถลงนโยบายของรัฐบาลต้องได้รับความเห็นชอบจาก ส.ส. และต้องมีมติเห็นชอบด้วย	☐	☐	☐	☐
9.	ถ้านายกรัฐมนตรีมีเหตุที่ต้องพ้นจากตำแหน่งไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้ ผู้นำฝ่ายค้านขึ้นรักษาการนายกรัฐมนตรีทันที	☐	☐	☐	☐
10.	ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ท่านสามารถเลือก ส.ส. ในเขตเลือกตั้งของท่านได้เพียง 1 คน	☐	☐	☐	☐

ตอนที่ 4 ท่านมีความคิดเห็นหรือสำนักทางการเมืองต่อประเด็นคำถามแต่ละข้อต่อไปนี้มีควมถูกต้องเป็นจริง โดยเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร

**ความคิดเห็นต่อแบบสอบถาม
และข้อเสนอแนะ
(Content Validity)**

ลำดับ ที่	กิจกรรม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	เห็นด้วย บ้างใน บางครั้ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย (I)	ไม่แน่ใจ (O)	ไม่เห็นด้วย (-I)
1.	การไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่ง ที่ท่านสามารถมีสิทธิมีเสียงต่อ การดำเนินงานของรัฐ						☐	☐	☐
2.	ถ้ามีคนไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้งมากแล้ว ท่านก็ไม่ จำเป็นต้องไปลงคะแนน เลือกตั้งอีก						☐	☐	☐
3.	การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่น้อยไปกว่าการเลือกตั้ง ส.ส.						☐	☐	☐
4.	แม้ว่าจะเสียค่าใช้จ่ายสำหรับ การเลือกตั้งในแต่ละครั้งเป็น จำนวนมาก แต่ก็จำเป็นต้อง จัดให้มีการเลือกตั้ง						☐	☐	☐
5.	ถ้าท่านเห็นว่าผู้สมัครรับ เลือกตั้ง ไม่มีผู้ใดน่าสนใจก็ ไม่ควรไปลงคะแนนเสียง						☐	☐	☐
6.	ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ท่าน จะเลือกมีแนวโน้มจะชนะ การเลือกตั้งแน่ ท่านก็จะไป ลงคะแนนเสียงให้						☐	☐	☐

ตอนที่ 4 ท่านมีความคิดเห็นหรือสำนักทางการเมืองต่อประเด็นคำถามแต่ละข้อต่อไปนี้มีความถูกต้องเป็นจริง โดยเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อแบบสอบถาม

และข้อเสนอแนะ

(Content Validity)

ลำดับ ที่	กิจกรรม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	เห็นด้วย บ้างใน บางครั้ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย (I)	ไม่แน่ใจ (O)	ไม่เห็นด้วย (-I)
7.	สมมุติว่าในวันที่มีการเลือกตั้ง ส.ส. ท่านมีงานที่ต้องทำ ท่านก็ควรทำงานมากกว่าที่จะเลือกตั้งเพราะเราไม่ไปก็มีคนอื่นไป						☐	☐	☐
8.	ส.ส. ส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบ จึงไม่ควรไว้วางใจมากนัก						☐	☐	☐
9.	การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเป็นเรื่องเล็กในระดับท้องถิ่นไม่จำเป็นที่เราจะให้ความสำคัญมากนัก						☐	☐	☐
10.	การเมืองเป็นเรื่องยุ่งยากและสลับซับซ้อนเกินกว่าจะเข้าใจ						☐	☐	☐
11.	รัฐบาลใช้เงินภาษีของประชาชนในการเลือกตั้งสูญเปล่าเป็นส่วนใหญ่						☐	☐	☐
12.	การเลือกตั้งพรรคการเมืองมีการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของพรรคพวกตนเองมากกว่าส่วนรวม						☐	☐	☐

ตอนที่ 4 ท่านมีความคิดเห็นหรือสำนึกทางการเมืองต่อประเด็นคำถามแต่ละข้อต่อไปนี้มีความถูกต้องเป็นจริง โดยเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อแบบสอบถาม

และข้อเสนอแนะ

(Content Validity)

ลำดับ ที่	กิจกรรม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	เห็นด้วย บ้างใน บางครั้ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
13.	เราไม่จำเป็นต้องสนใจและติดตามการบริหารงานของรัฐบาลเพราะมี ส.ส. คอยดูแลอยู่แล้ว					
14.	นโยบายการบริหารประเทศต้องมาจากความต้องการส่วนใหญ่ของประชาชนในประเทศ					
15	การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลไม่ควรที่จะกระทำเพราะอาจนำอันตรายมาสู่ตนเอง					

เห็นด้วย (I) ไม่แน่ใจ (O) ไม่เห็นด้วย (-I)

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ท่านเคยมีส่วนร่วมหรือทำกิจกรรมทางการเมืองต่อไปนี้อย่างไรหรือไม่

1. การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป เมื่อครั้งที่ผ่านมา

ความคิดเห็นต่อแบบสอบถาม

และข้อเสนอแนะ

(Content Validity)

ลำดับที่	กิจกรรม	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เคย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
							(1)	(0)	(-1)
1.	ท่านได้รับข่าวสารการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เมื่อครั้งที่ผ่านมา						☐	☐	☐
2.	ท่านได้ติดตามข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เมื่อครั้งที่ผ่านมา						☐	☐	☐
3.	ท่านได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่าน ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)						☐	☐	☐
4.	ท่านได้ติดตามสอบถามถึงหน่วยการเลือกตั้งที่ท่านจะไปลงคะแนนเสียง						☐	☐	☐
5.	ท่านได้ติดตามการหาเสียงเลือกตั้ง เป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)						☐	☐	☐
6.	ท่านได้ไปใช้สิทธิ์ ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อครั้งที่ผ่านมา						☐	☐	☐
7.	ท่านได้ชักชวนคนที่ท่านรู้จัก ไปลงคะแนนเสียง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)						☐	☐	☐
8.	ท่านได้ติดตามผลการนับคะแนน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เมื่อครั้งที่ผ่านมา						☐	☐	☐
9.	ท่านได้บอกกล่าวถึงผลการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แก่บุคคลที่ท่านรู้จัก						☐	☐	☐

ความคิดเห็นต่อแบบสอบถาม

และข้อเสนอแนะ

(Content Validity)

2. การสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เมื่อครั้งที่ผ่านมา

ลำดับ ที่	กิจกรรม	มาก ที่สุด	มาก	น้อย	น้อย ที่สุด	ไม่เคย	เห็นด้วย (I)	ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ (O)	ไม่เห็นด้วย (-I)
1.	ท่านได้ชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร						☐	☐	☐
2.	ท่านได้ชักชวนคนอื่นไม่ให้ซื้อสิทธิ - ขายเสียง						☐	☐	☐
3.	ท่านได้ชวนผู้สมัครรับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร						☐	☐	☐
4.	ท่านได้พูดคุยกับคนที่รู้จักถึงผลเสียของการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร						☐	☐	☐
5.	ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้แก่ผู้สมัครบางคน						☐	☐	☐
6.	ท่านเคยเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร						☐	☐	☐

ภาคผนวก ง

การทดสอบและค่าความเที่ยงตรง (Reliability) ของแบบสอบถาม

***** Method 2 (covariance matrix) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

		Mean	Std Dev	Cases
ตอนที่ 2	1. ค2.1	3.6429	1.0551	42.0
	2. ค2.2	2.7381	1.1699	42.0
	3. ค2.3	2.0714	1.1130	42.0
	4. ค2.4	3.8095	1.1096	42.0
	5. ค2.5	2.3333	1.1405	42.0
	6. ค2.6	1.8333	.8811	42.0
	7. ค2.7	2.0000	.9877	42.0
	8. ค2.8	2.5952	.9892	42.0
	9. ค2.9	2.7619	1.1001	42.0
	10. ค2.10	2.1905	1.1313	42.0
ตอนที่ 3	11. ค3.1	1.1905	.3974	42.0
	12. ค3.2	1.6429	.4850	42.0
	13. ค3.3	1.2143	.4153	42.0
	14. ค3.4	1.2143	.4153	42.0
	15. ค3.5	1.0714	.2607	42.0
	16. ค3.6	1.0714	.2607	42.0
	17. ค3.7	1.3095	.4679	42.0
	18. ค3.8	1.1667	.3772	42.0
	19. ค3.9	1.8333	.3772	42.0
	20. ค3.10	1.2381	.4311	42.0
	21. ค3.11	1.4762	.5055	42.0
22. ค3.12	1.4286	.5009	42.0	
ตอนที่ 4	23. ค4.1	4.5476	.6325	42.0
	24. ค4.2	1.4286	.7373	42.0
	25. ค4.3	4.4762	.7726	42.0
	26. ค4.4	4.3571	.7908	42.0
	27. ค4.5	1.8810	1.0407	42.0
	28. ค4.6	3.7857	1.3711	42.0
	29. ค4.7	2.2857	1.0884	42.0
	30. ค4.8	3.4524	.9678	42.0
	31. ค4.9	1.6905	.7805	42.0
	32. ค4.10	2.8333	1.3051	42.0
	33. ค4.11	3.3333	1.0041	42.0
	34. ค4.12	3.9762	.8407	42.0
	35. ค4.13	1.7857	1.0250	42.0
	36. ค4.14	4.1667	1.0340	42.0
	37. ค4.15	1.8810	1.0170	42.0

ตอนที่ 5.1

38.	ค5.1.1	3.6667	.7861	42.0
39.	ค5.1.2	3.4762	.7067	42.0
40.	ค5.1.3	3.6667	1.0969	42.0
41.	ค5.1.4	4.4048	8.2316	42.0
42.	ค5.1.5	3.0714	1.0682	42.0
43.	ค5.1.6	3.2857	1.2932	42.0
44.	ค5.1.7	4.1667	.9084	42.0
45.	ค5.1.8	3.6429	.9324	42.0
46.	ค5.1.9	3.3571	1.0078	42.0
47.	ค5.1.10	3.0476	.8821	42.0

ตอนที่ 5.2

48.	ค5.2.1	3.5000	.8625	42.0
49.	ค5.2.2	3.6190	1.1252	42.0
50.	ค5.2.3	2.0476	1.1033	42.0
51.	ค5.2.4	3.1667	.9084	42.0
52.	ค5.2.5	1.7857	1.1377	42.0
53.	ค5.2.6	1.5952	1.0833	42.0

*** Warning *** Determinant of matrix is zero

Statistics based on inverse matrix for scale ALPHA
are meaningless and printed as .

N of Cases = 42.0

N of

Statistics for	Mean	Variance	Std Dev	Variables
Scale	139.2143	356.9530	18.8932	53

Item Means	Mean	Minimum	Maximum	Range	Max/Min	Variance
	2.6267	1.0714	4.5476	3.4762	4.2444	1.1762

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted
ค2.1	135.5714	340.2509	.4005	.	.6907
ค2.2	136.4762	340.8409	.3413	.	.6920
ค2.3	137.1429	333.3449	.5504	.	.6843
ค2.4	135.4048	349.6127	.1472	.	.6998

ตอนที่ 2

ตอนที่ 3

ค2.5	136.8810	333.0343	.5433	.	.6841
ค2.6	137.3810	342.1440	.4305	.	.6915
ค2.7	137.2143	351.3920	.1238	.	.7007
ค2.8	136.6190	339.7538	.4448	.	.6898
ค2.9	136.4524	345.7660	.2439	.	.6962
ค2.10	137.0238	329.4872	.6376	.	.6805
ค3.1	138.0238	353.8775	.1951	.	.7006
ค3.2	137.5714	359.7143	-.1629	.	.7060
ค3.3	138.0000	354.8780	.1216	.	.7015
ค3.4	138.0000	360.7317	-.2505	.	.7067
ค3.5	138.1429	358.4181	-.1553	.	.7044
ค3.6	138.1429	356.3206	.0574	.	.7025
ค3.7	137.9048	356.7224	.0007	.	.7033
ค3.8	138.0476	356.6806	.0091	.	.7031
ค3.9	137.3810	356.4367	.0263	.	.7028
ค3.10	137.9762	358.9506	-.1337	.	.7052
ค3.11	137.7381	353.1736	.1855	.	.7002
ค3.12	137.7857	357.0993	-.0210	.	.7037

ตอนที่ 4

ค4.1	134.6667	354.5691	.0833	.	.7019
ค4.2	137.7857	354.6115	.0648	.	.7024
ค4.3	134.7381	350.8322	.1908	.	.6991
ค4.4	134.8571	352.6620	.1234	.	.7009
ค4.5	137.3333	355.1057	.0195	.	.7044
ค4.6	135.4286	347.7631	.1430	.	.7000
ค4.7	136.9286	364.3118	-.2056	.	.7126
ค4.8	135.7619	351.6005	.1217	.	.7008
ค4.9	137.5238	359.2799	-.0992	.	.7067
ค4.10	136.3810	364.5830	-.1873	.	.7143
ค4.11	135.8810	353.4245	.0668	.	.7026
ค4.12	135.2381	356.1370	.0034	.	.7042
ค4.13	137.4286	356.2997	-.0103	.	.7053
ค4.14	135.0476	352.9245	.0762	.	.7024
ค4.15	137.3333	359.2520	-.0865	.	.7079

ตอนที่ 5.1

ค5.1.1	135.5476	346.5465	.3345	.	.6952
ค5.1.2	135.7381	348.1492	.3149	.	.6964
ค5.1.3	135.5476	345.9611	.2399	.	.6964
ค5.1.4	134.8095	179.9628	.4946	.	.7753
ค5.1.5	136.1429	334.0279	.5579	.	.6846
ค5.1.6	135.9286	344.0192	.2347	.	.6959
ค5.1.7	135.0476	353.8513	.0666	.	.7025
ค5.1.8	135.5714	338.0070	.5273	.	.6878
ค5.1.9	135.8571	334.8571	.5715	.	.6851

ตอนที่ 5.2

ต5.1.10	136.1667	337.7033	.5697	.6872
ต5.2.1	135.7143	341.5749	.4590	.6909
ต5.2.2	135.5952	344.1980	.2752	.6949
ต5.2.3	137.1667	341.8008	.3416	.6925
ต5.2.4	136.0476	336.5343	.5879	.6862
ต5.2.5	137.4286	331.7631	.5765	.6828
ต5.2.6	137.6190	334.5343	.5361	.6853

Reliability Coefficients 53 items

Alpha = .7026 Standardized item alpha = .7424

ภาคผนวก จ

แบบสอบถาม เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

แบบสอบถาม

เรื่อง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเขียนในช่องข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง
หรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 21 – 30 ปี
 31 – 40 ปี
 41 – 50 ปี
 51 – 60 ปี
3. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรี
 ปริญญาโท
 ปริญญาเอก
4. ท่านมีรายได้ต่อเดือน 10,000 – 50,000 บาท
 50,001 - 100,000 บาท
 100,001– 150,000 บาท
 150,000 บาท ขึ้นไป

5. ท่านปฏิบัติงานมาเป็นระยะเวลา 1 – 5 ปี
 6 – 10 ปี
 11– 15 ปี
 16 – 20 ปี
 21 ปี ขึ้นไป
6. ตำแหน่งงานในปัจจุบัน พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
 หัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
 ผู้จัดการเที่ยวบิน
7. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม ทั้งภายในและภายนอกบริษัทหรือไม่
 เป็น
 ไม่เป็น
8. ถ้าเป็นท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ ชมรมหรือองค์กรสาธารณะกุศล	☐ สมาชิกพรรคการเมือง
☐ ชมรมกีฬาหรือนันทนาการ	☐ สมาชิกองค์กรทางศาสนา
☐ กลุ่มการเกษตร	☐ กลุ่มด้านการส่งเสริมอาชีพ
☐ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	☐ สมาชิกของสมาคมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
☐ สมาชิกสหภาพบริษัทการบินไทย จำกัด	☐ สมาชิกของกลุ่มด้านการท่องเที่ยว
☐ สมาชิกของกลุ่มอื่นๆระบุ	

ตอนที่ 2 ท่านมีความสนใจข่าวสารทางการเมืองมากน้อยเพียงใด

ลำดับ ที่	ประเด็นคำถาม	ทุกวัน/ สัปดาห์	4-6 ครั้ง/ สัปดาห์	1-3 ครั้ง/ สัปดาห์	นานๆ ครั้ง	ไม่สนใจ เลย
1.	ท่านเปิดรับข่าวสารด้านการเมืองจาก การดูโทรทัศน์					
2.	ท่านเปิดรับข่าวสารด้านการเมืองจาก การฟังวิทยุ					
3.	ท่านเปิดรับข่าวสารด้านการเมืองจาก อินเทอร์เน็ตหรือเอสเอ็มเอสทางมือถือ					
4.	ท่านเปิดรับข่าวสารด้านการเมืองจาก การอ่านหนังสือพิมพ์					
5.	ท่านเปิดรับข่าวสารด้านการเมืองจาก นิตยสาร วารสาร					
6.	ท่านเปิดรับข่าวสารด้านการเมืองจาก หน่วยงานของรัฐ					
7.	ท่านเปิดรับข่าวสารด้านการเมืองจาก หน่วยงานภายในบริษัทของท่าน					
8..	ท่านพูดคุย สนทนากับบุคคลอื่นในเรื่อง เกี่ยวกับการเมือง					
9.	ท่านพูดคุย สนทนากับบุคคลในครอบครัว ของท่านในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง					
10.	ท่านติดตามการทำงานของนักการเมือง ทุกระดับ (ท้องถิ่น, ประเทศ) ในพื้นที่ ของท่าน					

ตอนที่ 3 การมีความรู้ทางการเมือง

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ท่านมีความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามแต่ละข้อต่อไปนี้ ว่าใช่หรือไม่ใช่

ลำดับที่	ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1.	อายุสมาชิกของ ส.ว. มีกำหนดคราวละ 6 ปี นับตั้งแต่วันที่เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา		
2.	ถ้ามีคุณสมบัติของผู้สมัครครบตามกฎหมายกำหนด สมาชิกวุฒิสภาสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้อย่างต่อเนื่อง ทุกสมัย		
3.	ผู้มีสิทธิ์สมัครรับเลือกเป็น ส.ส. ต้องมีอายุ 25 ปีบริบูรณ์ และถ้าสมัคร ส.ว. ต้องมีอายุ 35 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป		
4.	การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ที่ผ่านมา รัฐธรรมนูญที่ใช้ในการเลือกตั้ง เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540		
5.	ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งและไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งสามารถเข้าชื่อเพื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ออกจากตำแหน่งได้		
6.	ประชาชนมีสิทธิ์ในการขอทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในครอบครองของหน่วยราชการ		
7.	ผู้ที่จะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต้องมาจาก ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น		
8.	การแถลงนโยบายของรัฐบาลต้องได้รับความเห็นชอบจาก ส.ส. และต้องมีมติเห็นชอบด้วย		
9.	ถ้านายกรัฐมนตรีมีเหตุที่ต้องพ้นจากตำแหน่งไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้ ผู้นำฝ่ายค้านขึ้นรักษาการนายกรัฐมนตรีทันที		
10.	ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ท่านสามารถเลือก ส.ส. ในเขตเลือกตั้งของท่านได้เพียง 1 คน		
11.	การจัดตั้งพรรคการเมือง ผู้จัดตั้งจะต้องมีจำนวนตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป และต้องมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์		
12.	อายุการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เนื่องจากต้องจัดการเลือกตั้งของ ส.ส. ซึ่งมีอายุการทำงานครบเทอม 4 ปีและ ส.ว. 6 ปี กกต. จึงมีอายุ 8 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง		

ตอนที่ 4 การมีความสำนึกทางการเมือง
ท่านมีความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามแต่ละข้อต่อไปนี้อย่างไร

ลำดับ ที่	กิจกรรม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วยบ้าง ในบางครั้ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1.	การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นวิธีการ หนึ่งที่ท่านสามารถมีสิทธิมีเสียงต่อการ ดำเนินงานของรัฐ					
2.	ถ้ามีคนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากแล้ว ท่านก็ไม่จำเป็นต้องไปลงคะแนนเลือกตั้ง อีก					
3.	การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาก็มีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งไม่น้อยไปกว่าการเลือกตั้ง ส.ส.					
4.	แม้ว่าจะเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้ง ในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก แต่ก็ จำเป็นต้อง จัดให้มีการเลือกตั้ง					
5.	ถ้าท่านเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่มีผู้ใด น่าสนใจก็ไม่ควรไปลงคะแนนเสียง					
6.	ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ท่านจะเลือกมี แนวโน้มจะชนะการเลือกตั้งแน่ ท่านก็จะ ไปลงคะแนนเสียงให้					
7.	สมมุติว่าในวันที่มีการเลือกตั้ง ส.ส. ท่านมี งานที่ต้องทำ ท่านก็ควรทำงานมากกว่าที่ จะไปเลือกตั้งเพราะเราไม่ไป ก็มีคนอื่นไป เลือกตั้งอยู่แล้ว					
8.	ส.ส. ส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบ จึงไม่ ควรไว้ใจมากนัก					

ลำดับที่	กิจกรรม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย บ้าง ในบางครั้ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
9.	การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สก. สข.) เป็นเรื่องเล็กน้อยในระดับท้องถิ่น ไม่จำเป็นที่เราจะต้องให้ความสำคัญมากนัก					
10.	การเมืองเป็นเรื่องยุ่งยากและมีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่เราจะเข้าใจ					
11.	รัฐบาลใช้เงินภาษีของประชาชนในการเลือกตั้งสุญเปล่าเป็นส่วนใหญ่					
12.	การเลือกตั้งพรรคการเมืองมีการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของพรรคพวกตนเองมากกว่าส่วนรวม					
13.	เราไม่จำเป็นต้องสนใจและติดตามการบริหารงานของรัฐบาล เพราะมี ส.ส. คอยติดตามและดูแลให้อยู่แล้ว					
14.	นโยบายการบริหารประเทศต้องมาจากความต้องการส่วนใหญ่ของประชาชนในประเทศ					
15.	การวิพากษ์หรือวิจารณ์รัฐบาล เราไม่ควรกระทำ เพราะอาจนำอันตรายหรือความยุ่งยากมาสู่ตนเอง					

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ท่านเคยทำกิจกรรมต่อไปนี้ หรือไม่

1. การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป เมื่อครั้งที่ผ่านมา

ลำดับ ที่	กิจกรรม	มาก ที่สุด	มาก	น้อย	น้อย ที่สุด	ไม่เคย
1.	ท่านได้รับข่าวสารการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ เมื่อครั้งที่ผ่านมา					
2.	ท่านได้ติดตามข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ เมื่อครั้งที่ผ่านมา					
3.	ท่านได้ไปตรวจสอบรายชื่อของท่าน ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ เมื่อครั้งที่ผ่านมา					
4.	ท่านได้ติดตามสอบถามถึงหน่วยการเลือกตั้งทุกระดับ ที่ท่านจะไปลงคะแนนเสียง					
5.	ท่านได้ติดตามการหาเสียงเลือกตั้ง ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทุกระดับเมื่อครั้งที่ผ่านมา					
6.	ท่านได้ไปใช้สิทธิ ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ระดับท้องถิ่น(ส.ข.,ส.ท.,ส.ก.,ส.จ.,ฯลฯ) เมื่อครั้งที่ผ่านมา					
7.	ท่านไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับประเทศ(ส.ส.,ส.ว.) เมื่อครั้งที่ผ่านมา					
8.	ท่านได้ชักชวนคนที่ท่านรู้จัก ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกระดับ					
9.	ท่านได้ติดตามผลการนับคะแนน การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ เมื่อครั้งที่ผ่านมา					
10.	ท่านได้บอกกล่าวถึงผลการเลือกตั้งทุกระดับ แก่บุคคลที่ท่านรู้จัก					

2. การสนับสนุนกิจกรรมการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เมื่อครั้งที่ผ่านมา

ลำดับ ที่	กิจกรรม	มาก ที่สุด	มาก	น้อย	น้อย ที่สุด	ไม่เคย
1.	ท่านได้ชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ					
2.	ท่านได้ชักชวนคนอื่น ไม่ให้ซื้อสิทธิ์ - ขายเสียง					
3.	ท่านได้ชวนคนอื่นให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือระดับ ท้องถิ่น					
4.	ท่านได้พูดคุยกับคนที่รู้จักถึงผลเสียของการไม่ไปใช้ สิทธิ์เลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ					
5.	ท่านมีส่วนร่วมวางแผนในการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ ให้แก่ผู้สมัครบางคน					
6.	ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการรณรงค์หา เสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งระดับ ท้องถิ่นหรือระดับประเทศ					

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ก้องเกียรติ มณฑาพันธุ์ (2546) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบล บางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2543) “พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ 21” นครปฐม โรงพิมพ์ ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ หน้า 7
- กนิงนิง ศรีบัวเอี่ยม พชรี สิโรรส และถวิล บุรีกุล (2544) “ตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมของ ประชาชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง” กรุงเทพมหานคร สถาบันพระปกเกล้า
- จ่านง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2545) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ทิพย์อักษร
- จันทนา สุทธิจารี (2545) “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน อมร รักษาศักดิ์ การเมืองการ ปกครองไทย บทที่ 15 หน้า 410-411 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ วี.เจ. พรินต์ติ้ง
- จุมพล หนิมพานิช (2545) “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทย” ใน 20 ปี รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์ หน้า 89 นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช
- _____ (2546) “กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองกับการพัฒนาการ ทางการเมืองไทย” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย* หน่วยที่ 2 หน้า 63-64 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประชาธิปไตย* กรุงเทพมหานคร ศักดิ์โสภากาการพิมพ์
- จิรโชค วีรสัย (2539) *รัฐศาสตร์ทั่วไป* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จรูญ สุภาพ (2514) *หลักรัฐศาสตร์* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- ชัยอนันต์ สมุทวานิช (2543) *วิสัยทัศน์ไทยในสังคมโลก* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ อมรินทร์
- _____ (2519) “ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย” คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์พิมพ์ฉิม
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2542) *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่* กรุงเทพมหานคร ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก

- ชรินทร์ สันประเสริฐ (2545) “ตำนานว่าด้วยเรื่องการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย” ใน 20 ปี
รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์ หน้า 8 นนทบุรี สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชรัช จงสืบทพันธ์ (2527) “การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทาง
จิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการ
เมือง” ปริญญาโท ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
จตุติราช นนทบุรี (2535) “การพัฒนาประชาธิปไตยของไทย : ศึกษากรณีการแก้ไข
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2532” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ฐปนรรต พรหมอินทร์ (2545) “การเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภา
กรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภาเขต” ใน 20 ปี รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความวิชาการ
รัฐศาสตร์ หน้า 130-131 นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร (2548) รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
ด้านสหวิชาการพิมพ์
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2548) ““ทักษิณ2” ไม่ราบรื่น” ใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ บรรณาธิการ
คนชั้นกลางไทยในกระแสทุนนิยม เศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หน้า 219-220 กรุงเทพมหานคร พิมพ์ที่บริษัทเอ็ดมันเพรส โปรดักส์ จำกัด
- คณัย บุญตัน (2542) “ความรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทหารบกไทย :
ศึกษากรณีทหารประจำการ สังกัด กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ กองทัพบก”
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การทหาร โรงเรียนเสนาธิการทหารบก
สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2542) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ชั้นกลาง” ได้รับทุนในการวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร คณะ
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2545) “การพัฒนาการทางการเมืองไทยในอนาคต” ใน 20 ปี รัฐศาสตร์
มสธ. รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์ หน้า 11 นนทบุรี สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- _____ . (2546) *วิสัยทัศน์ประเทศไทย* กรุงเทพมหานคร พิมพ์ที่สามเจริญพาณิชย์
- เนตินา โพธิ์ประสระ (2541) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมและความผูกพันต่อองค์กร
ของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัท สหิทธิผล 1919” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536) “วัฒนธรรมของคนชั้นกลางไทย” ใน ดร.สังคีต พิริยะรังสรรค์ และ
 ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร บรรณาธิการ *ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตย*
 ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 53
 กรุงเทพมหานคร พิมพ์ที่ 179 การพิมพ์
- _____ . (2550) “พุทธจตุคามรามเทพ” *มติชนสุดสัปดาห์* ปีที่ 27, ฉบับที่ 1395 (พฤษภาคม) :
 33
- นาถินี ศรีภักติกุล (2536) “การมีส่วนร่วมของลูกจ้างในสถานประกอบการ : ศึกษาในอุตสาหกรรม
 ดัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) (2543) “คู่มือพนักงาน” ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลและบริหาร
 ทั่วไป 2543 กรุงเทพมหานคร มอนสเตอร์พริ้นติ้ง
- บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) (2549) “รายงานประจำปี 2549 บริษัท การบินไทย จำกัด
 (มหาชน)” กรุงเทพมหานคร มอนสเตอร์พริ้นติ้ง
- ประธาน สุวรรณมงคล (2540) “การปฏิรูประบบราชการในรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร :
 ปฏิรูปทำไม ปฏิรูปอย่างไร ปฏิรูปเพื่อใคร” ใน 20 ปี รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความ
 วิชาการรัฐศาสตร์ นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ประมวล แสงแก้วศรี (2546) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตปทุมวัน
 กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ประยูทธ สุวรรณโกตา (2536) “การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม” *วารสารพัฒนาชุมชน* 4
 (พฤศจิกายน 2536) : 17-18
- ประสิทธิ์ พรรณพิสุทธิ์ (2513) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองแบบสุขาภิบาล :
 ศึกษาจากกรณีสุขาภิบาลพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์” กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประหยัด หงษ์ทองคำ (2548) “การเลือกตั้งกับระบอบประชาธิปไตย” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา
 การเมืองการปกครองไทย* บทที่ 4 หน้า 245-246 นนทบุรี มหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ปรีชา ช้างขวัญยืน (2538) *ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
 โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พฤทธิสถาน ชุมพล (2535) *ระบบการเมือง* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2534) “การเลือกตั้งกับการพัฒนาทางการเมืองไทย” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา ปัญหาการพัฒนาการเมืองไทย* หน่วยที่ 10 หน้า 201 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- มานิตย์ นวลละออ (2544) “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารการพัฒนา” เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารการพัฒนา หน้า 4-6 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
- ลิขิต ชีรวะกิน (2547) *วิวัฒนาการการเมือง การปกครองไทย* พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิลาศ โลหิตกุล (2547) “รูปแบบจำลององค์การบริหารส่วนตำบลเยาวชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์” วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธราช
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2545) “ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในพุทธทศวรรษ 2540 ทันทสมัยแต่ไม่พัฒนา” ใน 20 ปี รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์ หน้า 48-51 นนทบุรี โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธราช
- วรทัศน์ วานิชชังกูร (2534) “การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นไทยมุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณี 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้” วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิสุทธิ โพธิแท่น (2519) “ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ในทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย” *รัฐศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* 3 (สิงหาคม 2519) : 36
- สันสนีย์ นิจนานิช (2542) “การมีส่วนร่วมในการบริหาร การพัฒนาของคณะกรรมการบริหารกิจการประปาหมู่บ้าน กรมอนามัย : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2548) “การนิยามชนชั้นกลางในสังคมไทย” ใน *ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ บรรณาธิการ คนชั้นกลางไทยในกระแสทุนนิยม ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* หน้า 171-172 กรุงเทพมหานคร พิมพ์ที่ บริษัทเอคิสันเพรส โปรดักส์ จำกัด

- เสกสรร ประเสริฐกุล (2548) *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย*
 กรุงเทพมหานคร พิมพ์ที่อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง
- สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2536) “ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตยไทย : ความนำ” ใน
 ดร.สังคีต พิริยะรังสรรค์ และ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร บรรณาธิการ *ชนชั้นกลางบน
 กระแสประชาธิปไตย ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* หน้า 16 กรุงเทพมหานคร พิมพ์ที่ 179 การพิมพ์
- สุจิต บุญบงการ (2542) *การพัฒนาทางการเมืองของไทย* กรุงเทพมหานคร
 โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุจิต บุญบงการ สุขุม นวลสกุล (2540) “แนวโน้มในอนาคตของการพัฒนาการ
 ทหารการเมืองไทย” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการเมืองไทย*
 หน่วยที่ 8-15 หน้า 874-877 พิมพ์ครั้งที่ 10 นนทบุรี มหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- สถาบันผู้หญิงกับการเมือง (2541) “การรณรงค์หาเสียง สู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน” กรุงเทพมหานคร
 สถาบันผู้หญิงกับการเมือง
- สิทธิพันธ์ พุทธหนู (2536) *พัฒนาการเมือง* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง
- _____ . (2538) *ทฤษฎีพัฒนาการเมือง* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สนธิ เดชานันท์ (2543) *พื้นฐานรัฐศาสตร์* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์
- _____ . (2548) *พื้นฐานรัฐศาสตร์* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์
- เสนีย์ คำสุข (2545) “พรรคการเมืองไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต” ใน 20 ปี รัฐศาสตร์ มสธ.
 รวบรวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์ หน้า 56 นนทบุรี โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมมาธิราช
- สุภางค์ จันทวานิช (2534) *การจัดช่วงชั้นทางสังคม : เกียรติภูมิของอาชีพต่างๆในสังคมไทย*
 กรุงเทพมหานคร จัดพิมพ์โดย โครงการหนังสือเล่ม สถาบันวิจัยสังคม
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมเกียรติ วันทะนะ (2544) “อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย” นครปฐม โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริม
 และฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ หน้า 4

- สมควร ชันเงิน (2533) “แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีกรรมการสภาตำบล อำเภอประเหลียน จังหวัดตรัง”
วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สมนึก ปัญญาสิงห์ (2542) “การทำงานแบบมีส่วนร่วม” *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์* 2
(พฤศจิกายน 2541- เมษายน 2542) : 23-24
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2540) *การเมืองแนวความคิดและการพัฒนา* คณะรัฐศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สายสุรีย์ ปุฒินันท์ (2541) “ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในโครงการบริหาร
ทั่วทั้งองค์กรของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ : กรณีศึกษา โรงพยาบาล
สิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สรักษ์ เลี่ยมสุวรรณ (2546) “ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย
กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต”
วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
- สุรพงษ์ โสชนะเสถียร (2541) *การสื่อสารกับการเมือง* กรุงเทพมหานคร ประสิทธิ์ภัณฑ์แอนด์
พริ้นติ้ง
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2541) *พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์*
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อสิตรา รัตตะมณี (2540) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นศึกษาเฉพาะ
กรณีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา”
วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อิสระ สุวรรณบล (2545) “การปฏิรูประบบราชการไทย : เพื่อใคร อะไร และอย่างไร” ใน 20 ปี
รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์ หน้า 105 นนทบุรี โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- Huntington, S.P. (1993) “The Third Wave Democratization in the Late Twentieth Century”
University of Oklahoma Press.

Huntington, S.P. (1979) "Political Order in Changing Societies" New Haven and London Yale University Press

Jones Martin และคณะ (2004) "An Introduction to Political Geography Space, Place and Politics" London Routledge.

Milbrath, L.W. and M.L. Goel. (1977) "Political Participation : Why and How People Get Involved in Politics Chicago" Rand McNally College Publishing.

Sidney Verba และ Novman H. Nie (1972) "Participation in America Political Democracy and Social Equality" New York Harper & Row.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสุรียน นวอศวานนท์
วัน เดือน ปีเกิด	30 กันยายน 2507
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2546 ปริญญาตรีรัฐศาสตรมหาบัณฑิต เอกการเมืองการปกครอง เปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำแหน่งปัจจุบัน	พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ชั้น 1 (First Class) บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
ประสบการณ์	2530 Floor Buuter โรงแรมโอเรียนเต็ล 2533 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ชั้นประหยัด (Economy Class) บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) 2542 พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ชั้นธุรกิจ (Business Class) บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)